

MİMAR SİNAN

Türkiye Hür ve Kabul Edilmiş Masonlar Büyük Locasının

Araştırma ve Yayın Organıdır

ISSN 1301-2762

4. Büyük Üstat Mesajı Salih EVCİLERLİ
8. Message from the Grand Master Salih EVCİLERLİ
13. Büyük Mahfil Umûmî Hey'et Toplantısı No: 3/15
01.11.1953 Derleyen: Suha UMUR-Yavuz AKSEL
34. Sadrazam Mithat Paşa (1822 - 1884) Tamer AYAN
49. İnsanlık Tarihinde İnanç ve Düşüncenin
Gelişimi Ünal URAS
65. İlk Çağ Anadolu Bilgelerinde Masonik
Düşünceler Şadan GÖKOVALI
75. Laçalardan Haberler Mimar SİNAN
110. Aramızdan Ayrılanlar Mimar SİNAN
111. Mimar Sinan Dergisi Yayın Kuralları Mimar SİNAN

YIL : 2009

NO : 149

MİMAR SİNAN

Gevşemeyin, endişe etmeyin.

İnancınız sağlamsa, mutlaka başaracaksınız.

Şâni Yüce Kur'an (III:139)

YENİLİK BASIMEVİ

Kapak Kompozisyonu : ŞİNASI BARUTÇU
YENİLİK BASIMEVİ
Tel. 243 55 72 - 245 32 48 ☆ İSTANBUL - 2009

MİMAR SİNAN

Hür ve Kabul Edilmiş Masonlar Büyük Locasının
araştırma ve yayın organıdır.

Hür ve Kabul Edilmiş Masonlar Büyük Locası adına

İmtiyaz sahibi : SALİH EVCİLERLİ

Yazı İşlerini fiilen idare eden : ASİM AKİN

DERGİDE ÇIKAN YAZILARIN SORUMLULUĞU YAZARLARINA AİTTİR.

ÜÇ AYDA BİR YAYINLANIR, ÜYELERE MAHSUSTUR.

ISSN 1301-2762

SAYI : 149 Nuruziya Sokağı 9, 80050 - Beyoğlu Tel : 0 212 251 26 50 EYLÜL 2009

4. **Büyük Üstat Mesajı** Salih EVCİLERLİ
8. **Message from the Grand Master** Salih EVCİLERLİ
13. **Büyük Mahfil Umûmî Hey'et Toplantısı No: 3/15**
01.11.1953 Derleyen: Suha UMUR-Yavuz AKSEL
34. **Sadrızam Mithat Paşa (1822-1884)** Tamer AYAN
49. **İnsanlık Tarihinde İnanç ve Düşüncenin**
Gelişimi Ünal URAS
65. **İlk Çağ Anadolu Bilgelerinde Masonik**
Düşünceler Şadan GÖKOVALI
75. **Localardan Haberler** Mimar SİNAN
110. **Aramızdan Ayrılanlar** Mimar SİNAN
111. **Mimar Sinan Dergisi Yayın Kuralları** Mimar SİNAN

BÜYÜK ÜSTAT MESAJI

Sevgili Kardeşlerim,

25 Eylül 2009 tarihinde, Büyük Loca'mızın kuruluşunun 100. Yıl Uluslararası Kutlama Etkinlikleri kapsamında, mutluluğumuzu paylaşan 34 ülkeden, 38 Büyük Loca'ya mensup, 24 ü Büyük Üstat olmak üzere, 287 Kardeş ve Hemşirenin, 1000 in üzerinde Kardeş ve Hemşiremizle birlikte katılımı ile gerçekleşen "Efsaneden Günümüze" konulu görsel çalışma sonrası yapmış olduğum konuşmayı, Mimar Sinan Dergimizin bu sayısında sizinle paylaşmak istedim;

Kısaca Masonluk tarihinin ve 100 Yılımızın öyküsünü sunduk. Biliyoruz ki Masonluk, tarihî süreci içinde dünyada ve yurdumuzda birçok sıkıntılı olaylara tanık olmuş ve Kardeşlerimiz bu olayların üstesinden geleerek, üç yüz yıllık ilkelerinden hiç ama hiç ödün vermeden mesleğimizin bizlere kadar ulaşmasını sağlamışlardır. Böyle bir miras bizim de emanetimizdedir. Bunun bilincinde olmak hepimizin görevidir.

Masonluk, inisiyatif ve ezoterik sistemi ile öğretisini yapan, ömür boyu sürececek bir yaşam biçimidir. Edinmemiz gereken de budur. Ancak o zaman, insanlık için Ülkü Mâbedi yapımında cilâlı bir taş olabilir ve aralarından su sızmayan taşlardan oluşan bu yapıda yerimizi alabiliriz. Bu bir ütopya olabilir, ama bu ütopya uğruna yaşamlarını dahi veren Kardeşlerimizin olduğunu hiç unutmayalım.

Son zamanlarda Masonluğu harici dünya işleri ile bağdaştırmaya çalışan bir anlayışın çabalarını Masonluk âleminde görmekteyiz. Obediyansımızda da bu yolda düşüncelerin oluşmaya başladığına zaman, zaman şahit oluyoruz. Muntazam Masonluk, insanlar arasına düşmanlık tohumları eken din ve siyaset tartışılmasının, insanlar arasında ayrımcılığın ve hatta çatışmaların baş nedeni olduğu bilmektedir. O halde, Masonluğu bu yöne doğru çekmeye çalışmak, kaçınılması gereken bir durumdur. Şart ne olursa olsun Masonlar bunun bilincinde olarak, Masonluğu güncellerden esirgemelidir.

Hürmasonluk uluslararası bir kurum değildir. Sık, sık iddia edildiğinin aksine, Hürmasonluğun bir dünya merkezi de yoktur. Hür Masonluk, her ülkede, o ülke sınırları içinde faaliyet gösteren Büyük Loca tarafından yönetilir. Bu *"Büyük Loca; belirlenmiş bir coğrafi sınır içindeki Hürmasonlar tarafından meydana getirilip devam ettirilen bağımsız, egemen ve kendi kendini yöneten bir kuruluştur."*

Birbirlerine çok benzemelerine rağmen, menşesine ve geleneklerine göre Büyük Locaların yapıları birbirinin aynı değildir. Bütün Büyük Localar birbirleriyle eşittir ve aynı haklara sahiptir. Özetle Hürmasonluk, bulunduğu her ülkede ulusal bir kurumdur.

Bu durum, Hürmasonlukta uluslararası ilişkiler olmadığı anlamına gelmez. Büyük Localar, tıpkı devletlerin birbirini tanımaları ve diplomatik ilişki kurmaları gibi, başka ülkelerde faaliyet gösteren Büyük Localarla tanışabilirler. İki Büyük Locanın birbirlerini tanımaları, birbirlerinin Masonluk anlayışını benimzedikleri ve birbirlerinin üyelerini kendi üyeleri gibi kabul ettikleri anlamına gelir. Büyük Locaların birbirleriyle tanışma ilişkileri bunun ötesine geçemez.

Türkiye Büyük Locası, Tüzüğünün başında yer alan, Masonluğun Temel İlkelerinden hiç taviz vermeksizin, uluslararası kabul görmüş İntizam ve Tanışmaya ait ilkelerin ışığında, tanıştığı Büyük Localarla müteakabiliyet esasları içinde dünden bugüne varlığını sürdürmektedir.

Dünya Muntazam Mason Topluluğu içinden 145 Büyük Loca ile tanışmış olan Büyük Locamız, tanıştığı Büyük

Locaları, kuruluş tarihleri, üye sayısı, coğrafi yakınlığı, dini, dili ve ırkı ne olursa olsun, ayırım gözetmesizin kendi eşiti kabul etmektedir.

Bu nedendir ki Türkiye Büyük Locası, Mason camiasında zaman zaman gündemsiz ve istişari amaçla toplanan Büyük Üstatlar ya da Büyük Sekreterler toplantılarına istisnasız katılmaktadır. Herhangi bir Karar alınmayan ve deklarasyon yayımlanmayan bu toplantıların dışında kalanlara, Masonik ilkelere aykırı olduğu ve Büyük Locaların bağımsızlık ilkesine halel getireceğini düşündüğü için katılmamakta ve bu birlikteliklerin doğru olmadığını, hatta Masonluğa zarar verebileceğini, gerektiğinde dile getirmektedir.

Bunun yanında Büyük Locamız kendi coğrafya ve kültürü ile yakın bulunduğu ülkelerin Büyük Locaları ile Masonik ve idari konularda yakın çalışmalar yapmaktadır. Bu Büyük Localar 100 yıllık tecrübemizi gerek Masonik uygulamalarımız gerekse idari ve mali çalışmalarımız bakımından paylaşmak istemektedirler. Bu istek bize yöneldiğinde imkânlarımızın elverdiği ölçüde yerine getirilmektedir.

Ayrıca Büyük Locamız, Masonluğun ışığının henüz yakılamadığı kendi coğrafya ve kültürü ile yakın ülkelerde Locaların çalışmaya başlatılmasını, Masonluk adına bir görev ve kendi adına bir misyon olarak kabul etmektedir. Bu nedenle sınırlarımız dışında kendine bağlı çalışan ve çalışacak olan iki Locanın kuruluşuna müsaade etmiştir. Bunlardan ilki Azeri Kardeşlerimizin üyesi oldukları ve çalışmalarını Ankara'da yapmakta olan Hazar Muhterem Locamız, ikincisi ise Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyetinde çalışmalarına başlayan Lefkoşa Muhterem Locamızdır. Bu Muhterem Localar üstlendikleri görevin bilinci içinde çalışmalarını sürdürmektedir. Bu çalışmalardan alınacak sonuç, varılacak son, ancak Büyük Locamızın taşıyacağı bir onur, duyacağı bir haz olacaktır.

Evrensel Kardeşlik Zincirimiz'in halkalarını teşkil eden bütün Büyük Localar olarak fikri yapısı ile "Evrensel", idari yapısı ile "Ulusal" olan Masonlukta, bu düşünceleri esasen kendi benliğimizle bütünleştirmiş, olgunlaştırmış ve yaşamımıza da uygulamış bulunuyoruz. Tâbi olduğumuz tek bir şey vardır, Mason-

luğun değişmeyen evrensel kuralları ve gelenekleri. İşte, biz bugün, bu evrensel kural ve gelenekleri korumak, ileriye daha parlak aydınlatacak biçimde çalışmak yükümlülüğü ile buradayız. Buna yardımcı olmak için buradayız. Bütün mesele bu gerçeğin, bu ışığı yüceltmenin, özellikle ve özellikle, haricilere tanıtmanın büyük bir sorumluluğu olduğu bilincine varmamızdır. Bu ışığı yayacak, tanıtacak olan obediyanların büyük lüks binalarda çalışmaları ya da matriküllerinin fazla olması hiç önemli değildir. Bütün mesele orada yetişecek, kendilerini eğitecek olan Masonların, Masonluğu tam anlamıyla temesül ve temsil edebilmeleridir.

Tarihi geçmişimiz itibariyle biz Masonların kimler olduğumuzu hatırlamamızı istiyorum. Masonluğun tarihi çok eskilere, başlangıcımız ise bizlere yön veren, nur veren büyüklerimize ve Mason atalarımıza dayanır. Bizler bu ataların yaratmış olduğu bir aileyiz. Bu nedenle birlikteliklerimizi karşılıklı aile ziyareti olarak kabul etmek zorundayız. Ülkelerin kendi obediyanları içinde kurdukları düzenlemelere, yapmış oldukları uygulamalara ve ortaya getirdiği sorunlara saygı duymayı prensip edinmek belki de Masonluğun en başta gelen görevidir.

Biliyoruz ki Masonlukta din, dil, ırk farkı olmadığı gibi ülke isimleri ile birlikte anılan farklı ilkelere sahip Masonluklar da yoktur, Masonluk tektir. Amaç Masonluğa hizmet etmek olmalıdır.

Görevimiz, Temel ilkelerine ve geleneklerine uymak üzere ettiğimiz yeminlere sadık kalarak Masonluğun gösterdiği yoldan ilerlemek ve ışığını taşıyabilmektir. Bunun gereklerini yerine getirmek ise boynumuzun borcudur.

Evrenin Ulu Mimarı bizlere daima yardımcı olsun ve çalışmalarımızı kutsasın.

Salih EVCİLERLİ
Büyük Üstat

MESSAGE FROM THE GRAND MASTER

Dear Brethren,

In this issue of Mimar Sinan magazine, I would like to share with you the address that I have made on September 25, 2009 after the visual show "From the Legend to Our Day" within the context of the centenary festivities to commemorate the foundation of our Grand Lodge. Our happiness was shared by 287 brothers and their ladies from 38 Grand Lodges of 34 different countries including 24 Grand Masters together with nearly 1000 brethren and their spouses from our jurisdiction who had participated in the festivities.

"We have presented you with a brief story of the history of Freemasonry and the past 100 years of our Grand Lodge. We know that Freemasonry has witnessed many troublesome incidents in the world and in our own country during the course of its history and that our Brethren overcame all these incidents without giving in at all or compromising any of its 300-year-old principles and have thus succeeded in ensuring that our craft has survived unto this day. Such an inheritance is in our entrustment. It is incumbent upon all of us to be well aware of this.

Freemasonry teaches through its initiation and esoteric system and is a life-long manner of living. This in fact is what we should attain to. It is thus that we can take up our places in a structure that becomes water-tight, where we as one of the dressed stones within this fabric that forms the Temple of Ideals for Humanity can become a whole with the other stones of this edifice. This may be a Utopia, but let us not forget that there have been many Brethren who have even sacrificed their lives for the sake of this Utopia.

Nowadays we observe efforts within Masonry that attempts to reconcile the Masonic world with the affairs of the external world. From time to time, we do witness the presence of those Brethren in our own jurisdiction whose thinking is in this direction. Regular Masonry well knows that controversies in religious and political discussion can be a major source that sows seeds of animosity and which leads to divisions and even to conflicts between people. Trying therefore to involve Masonry in this direction is behaviour that needs to be avoided. Regardless of conditions, Freemasonry aware of this fact needs to distance itself from such current actualities.

Freemasonry is not an international institution. Contrary to what is quite frequently alleged, there is no world centre of Freemasonry. Freemasonry is an institution that is administered by the Grand Lodge of each country and within the boundaries of that country. Therefore, "The Grand Lodge is an independent and sovereign institution governing itself and which was founded and has been sustained by the Freemasons within the boundaries of a predetermined geographical area".

Although we all very much resemble each other, the structures of the Grand Lodges are not identical to each other from the point of origins and traditions. All the Grand Lodges are equal to each other and have the same rights. In brief, Freemasonry is a national institution within the country it exists.

This situation does not mean that Freemasonry has no international relations. The Grand Lodges too, just

like states do, recognize each other. An exchange of recognition between two Grand Lodges means that they appreciate the Masonic outlook of the each other and that they accept the members of one other as though they were their own. The extent of relationship between Grand Lodges under the concept of recognition would not proceed beyond this point.

The Grand Lodge of Turkey has continued its existence from the past until the present day without making any concession in the basic tenets of Masonry, as contained primarily in its own Constitution. It has adhered to the internationally accepted principles relating to the Regularity and the Recognition of Grand Lodges based upon reciprocation.

Our Grand Lodge is in amity with 145 Grand Lodges within the Community of mainstream Masonry. It has always considered the Grand Lodges that it has recognised are equal with itself irrespective of their date of foundation, number of members, geographical proximity, religion, language or race.

It is for this reason that the Grand Lodge of Turkey has without exception attended meetings of the Grand Masters or of the Grand Secretaries that meet from time to time without agenda and are of consultative nature. Furthermore, meetings other than the above mentioned in which no decision is taken nor any announcement is published, the Grand Lodge of Turkey does not participate in as it considers them to be against Masonic principles and that of Grand Lodge's independence. It airs that such meetings may cause harm to Masonry.

In addition to this, our Grand Lodge is in close cooperation on Masonic and administrative matters with those Grand Lodges that are located in countries, which it considers to be culturally, and geographically close to itself. These Grand Lodges are desirous of collaboration because of our Grand Lodge's 100-year old experience in Masonic applications and in administrative or financial aspects. This Grand Lodge fulfils such requests, when received, to the extent of its means.

Furthermore, our Grand Lodge accepts that it is a duty on behalf of Masonry and a mission incumbent upon itself that new Lodges start working in countries where the light of Masonry has not yet been lit and which it considers to be culturally and geographically close to itself. It is for this reason that it has permitted the foundation, under its jurisdiction, of two lodges outside Turkey's boundaries.

The first is the Worshipful Hazar Lodge in which our Azerbaijani Brethren are members and for the time being labouring in Ankara while the second is the Worshipful Lefkoşa I Lodge in which our Brethren from the Turkish Republic of Northern Cyprus are members and started to operate in the Northern Republic of Cyprus. Both Worshipful Lodges labour in full awareness of the duty they have undertaken. The results of this worthy labour will be a joy felt by and honour to our Grand Lodge.

We have in fact become similar to and a whole with the structure of all the Grand Lodges that form part of the Universal Chain of Brotherhood, by our adoption of "Universality" in mentality and an "National" outlook in the administrative formation, through a maturing process and by applying these concepts to our lifestyle. We are subject to only one thing and that is the unchanging universal rules and traditions of Freemasonry. We are therefore here today with the obligation to preserve and to carry forward these universal rules and traditions, so that a brighter future can result from our labours. We are here today to extend our help in this. The whole issue is to bring forth this reality, to exalt this light, and to well realize our great responsibility for introduction to and informing non-Masons of this. That this light is being lit by a Jurisdiction labouring in large and luxurious buildings, or in which the matriculation count is large is not at all important. What is of significance here is that the Freemasons who are groomed and are being taught to satisfactorily represent Masonry in its full form.

I would like us to reflect in remembrance on who we are, as Freemasons, in the historical sense. The history of

Freemasonry is very old and is based upon our Masonic forefathers who gave us the light and who gave us direction in the beginning. We are a family brought together by these forefathers. For this reason, we should accept our being together as mutual family visits with each other. Perhaps one of the foremost duties of Freemasonry is to, in principle, respect every Jurisdiction's practice and regulatory measures, as well as of any issue that may arise in that country.

We know that there is no religious, language or racial differentiation in Masonry and that there are no different principles in the Masonry that is named together with each of the nations and that Masonry is one. The goal should be to be of service to Masonry.

Our duty is to be faithful to our oaths and to adhere to the Basic principles and traditions and to carry forward the light by proceeding on the path illuminated by Masonry. It's our solemn obligation to ensure that this does take place.

May the Grand Architect of the Universe Bless our labours and always help us."

Salih EVCİLERLİ
Grand Master

BÜYÜK MAHFİL UMÛMÎ HEY'ET TOPLANTISI No: 3/15 01.11.1953^(*)

Derleyen: Suha UMUR
Yavuz AKSEL

GENERAL ASSEMBLY NO: 3/15, NOVEMBER 01, 1953

INVITATION AND AGENDA :

- 1 — Reading of the Grand Orator's resignation letter, if affirmed, election of the new Grand Orator.
- 2 — Reading of the Grand Officers' Committee transactions, review and affirmation of the resolutions taken.
- 3 — Affirmation of the text to be added to the 67 th article of the General Regulations.
- 4 — On the general benefits.

The minutes of the General Assembly held on November 01, 1953 are published due to their historical importance. These minutes should be kept as an important document for the guideline of the history of Turkish Freemasonry.

(*) Tersimatlarda kullanılan kısaltmalar hakkında:

Fransa Grand Orient'ı etkisindeki Yüksek Şûra ile sonradan Büyük Loca, Grand Orient'in kısaltma yöntemini benimsemişti: KK.: (Kardeşler), BB.: (Biraderler), LL.: (Localar) gibi. Harfin tekrarı çoğul işareti, (:) da bunun masonik bir ifade olduğunu anlatıyor. HKEMBL uluslararası intizamını kazandıktan sonra dünyada Büyük Locaların çoğunlukla kullandıkları şekli kabul etmiştir. Böylece KK.: "K.'ler", LL.: "L.'lar" olmuştur.

Yüksek Şûramız eski kısaltma şeklini sürdürmüştür. Özgür Masonlar Büyük Mahfili de Grand Orient tarzını korumuştur.

50'li yılların tersimatlarını dergimizde yayımlarken, kullanılan sözcüklerle kısaltma işaretlerine aynen sadık kalınmıştır.

Celil Layiktez

DAVETİYE ve GÜNDEM

S. A. K. Ş. C.

197
İSTANBUL, 16 / 10 / 53

Türkiye Yüksek Şurasına Bağlı
BÜYÜK MAHFİL

Sayın Üs.:

Bü. Mah.imiz 1 Kasım 1953 Pazar günü, saat
10.30 da toplanacak ve âtideki gündemi müzakere
edecektir.

- 1 - Büyük Hatibin istifasının okunması ve kabulü halinde gereken seçimlerin yapılması.
- 2 - Daimi heyet raporunun okunması ve tasvibi ve alınmış tetbirlerin tasdiki.
- 3 - Umumi Nizamname 67 cı madde fıkrasına ilâve edilecek metnin tasvibi.
- 4 - Umumi menafi.

Muayen Sel.
Bü. Ka
Târik Ziyal

NOT :

Mutad rapor ayrıca lakedim edilecektir.

TERSİMAT :

Bü. Mah. 'in 1.XI.1953 tarihli ve 3/15inci Toplantısı Tersimatı:

Yüksek Şûra'ya bağlı Bü. Mahfil, 1.XI.1953 Pazar günü saat 10 da, Beyoğlu Vâdisinde kâin malûm noktai hendesiyede Bü. Üs. Dr. Fethi Erden B. 'in riyasetinde toplandı.

Bü. Üs. Mua. Dr. Ekrem Tok B. 'in huzuru ile, Bü. 1ci Nâ. Mecit Duruiz, Bü. 2ci Nâ. Vedat Başar yerine Cevdet Caculi, Bü. Hat. 'e vekâleten Sâcîd Öncel, Bü. Kâ. Târik Ziyal, Bü. Muhak. Ruhi Vâmık Girgin, Bü. Hz. Em. Muhsin Türen, Bü. Hs. Em. vekâleten Hasan Vafi, Bü. Teş. Asaf Sirman ve Bü. Muha. Dah. Refet Hakul BB. mevkilerini işgal ettiler.

Hâk. Bü. Â. Mim. Kemâl Öke, Kaymakamı Ferit Zühtü Örucü ve Umu. Bü. Müfettiş Üs. 'lar ile Ziya BB. şarkı ve sütunları tezyin ettiler.

Bü. Üs. 'in emrû işaretleriyle yoklama yapılarak 49 delegenin hâzır ve nisabı müzakerenin mevcut olduğu anlaşıldıktan sonra, celse usulü dairesinde açıldı.

Mesaiye başlanmazdan evvel Bü. Üs., Cumhuriyet bayramının 30uncu yılını yeni tes'id etmiş olduğumuzu hatırlatarak, bütün KK. 'in ve vatanımızın büyük bayramını tebrik ettikten sonra, Cumhuriyetin bânisi ve meslekimizin de hâmisi yüce Atatürk'ü anarak, bu vesile ile hâtırasına hürmeten KK. 'i üç dakikalık bir vakfei ihtirama davet etti, KK. buna hürmetle ittiba ettiler.

Bunu müteakip Bü. Üs. tekrar beyanatta bulunarak, ahiren ebedî maşrnka intikal etmiş olan çok kıymetli iki Üs. 'ımızı, Reşat Mimaroğlu ve Suat Gürel KK. 'imizi de yad etmenin bir vazife olduğunu hatırlattı. Her iki Üs. 'ın hasail ve mezayasından bahsederek, onların da hâtıralarına hürmeten iki dakika ihtiram vakfesi yaptı.

Badehu Ruznâmeğe geçilerek, bir evvelki toplantı tersimatı okundu, hakkında söz verildi, aynen ve ittifakla kabul olundu.

Büyük Hat. Kemâl Sâlih Sel Üs. 'ın, bu vazifeden istifanâmesi okundu; Meşgalesinin çokluğu, sık sık seyahatte bulunduğu cihetle, Da. Hey. toplantılarına muntazaman devam edemediği için, vazifenin ifa edilebilmesi maksadıyla affını reca etmek zaruretinde bulunduğu

anlaşıldığından, mazereti meşru görülerek, istifasının kabulünden başka çare olmadığı hususunda teessürle birleşildi. Badehu, Büyük Hat.: 'liğe namzet gösterilmesi KK.: 'den reca olunarak, Fahri Arel, Sâcîd Öncel, Ata Sayar ve Galip Hamdi Tekyeli Üs.: 'lar namzet gösterildi. Usulü dairesinde gizli re'ye müraccat olunduğunda, mevcut 49 reyden 45 inin Sâcîd Öncel B.: 'e verildiği tesbit olunarak, bu K.: 'imiz Büyük Hat.: 'liğe seçilmiş oldu. Badehu Sâcîd Öncel B.: 'den münhal kalan Bü.: Hat.: Mua.: 'liğine yine usulü dairesinde seçim yapılarak, Nuri Pere B.: bu vazifeye ittifakla intihap olundu.

Bu esnada, Bü.: Hs.: Em.: 'liği vazifesi uhdesinde iken ebedî maşrıka göçmüş olan SUAT GÜREL K.: 'imizden münhal kalan Bü.: Hs.: Em.: 'liğine de, seçim yapılması teklif edildiğinden, ruznameye dahil olmayan bu hususun kabulü evveleminde KK.: 'in reyine arz olundu. 49 reyden 31 ekseriyetle kabul edildi. Celâl Öget B.: 'in namzetliği teklif olundu. Yine usulü dairesinde gizli reye müracaat ile yapılan seçimde, 49 mevcuttan 48 i ile Celâl Öget B.: , Büyük Mahfil Hs.: Em.: 'liğine intihap edildi.

İntihaplardan sonra; Sâcîd Öncel, Celâl Öget ve Nuri Pere BB.: yemin kürsüsüne dâvet olunarak usulü dairesinde tahlif olundular.

Bü.: Üs.: , Daimî Hey'et raporunun okunmasını Büyük Kâ.: 'den reca etti, okunduktan sonra sütunlara söz verildi:

İsmail Memduh Altar Üs.: , Daimî Hey.: 'ce tadili teklif olunan 67 inci maddeye temas ederek, maksat bir B.: 'in yalnız bir Mah.: 'de âmil azâ olmasından ibaret bulunduğuna göre, tâdil maddesinin ahar bir şekilde tesbitini teklif etti. Büyük Üs.: , bu tâdil keyfiyetinin ruznamenin ayrı bir maddesini teşkil ettiğini söyleyerek, bu hususa ait müzakere nin rapor hakkındaki müzakereden sonraya bırakılmasını reca etti. İsmail Memduh Üs.: , Umumî Nizamnâmenin tâdili mesaisi hakkında malumat verilmesini reca etti.

Ali Galip Taş Üs.: , Daimî Heyetin çalışmasını tebrik ettikten sonra, teftiş raporları gönderilmemiş olan mahafil hakkındaki bir tamimi ele alarak, rapor göndermeyen müfettişlerin mazereti olup olmadığını araştırılmasını reca ettikten sonra, Daimî Heyetce ittihaz edilen tedbirlerin ve verilen kararların, tatbikten evvel, Büyük Mah.: 'den geçirilmesi, Masonik usulü mesaiye daha uygun olduğunu belirterek, ahiren müstaceliyet kararı ile tâdil edilmiş olan 46 ıncı maddenin, bu usule uymadan yapılmış olduğunu tenkid etti. Sözüne devamla; Yardımlaşma Sandığı hakkındaki şikâyetlere nakli kelâm ederek, bu işin

TERSİMATIN İLK VE SON SAYFALARI

S. M. K. A. D. C.
AN. U. O. D. G. A. A. D. İ. İ.

Türkiye Yüksek Şurasına
Bağlı
BÜYÜK MAHFİL

221
S. M. K. A. D. C. du Suprême Conseil
du 33. et der. deg. du R. H. Eccl. Anc. et Act.
LA GRANDE LOGE DE TURQUIE

Sayı:

İstanbul,

Bü. Mah.'in 1.XI.1953 tarihli ve 3/15
inci toplantısı tersimatı:

Yüksek Şura'ya bağlı Bü. Mahfil, 1.XI.1953 Pazar günü saat 10 da, Beyoğlu vâdisinde kâin malûm noktai hendesiyede Bü. Üs. Dr.Fethi Erden B.'in riyasetinde toplandı.

Bü. Üs. Mua. Dr.Ekrem Tok B.'in huzuru ile, Bü. 1 ci Nâ. Mecit Duruiz, Bü. 2 ci Nâ. Vedat Başar yerine Cevdet Caculi, Bü. Hat. e vekâleten Sâcîd Üncel, Bü. Kâ. Târik Ziyal, Bü. Muhak. Ruhi vâlık Girgin, Bü. Hz. Em. Muhsin Türen, Bü. Hs. Em. vekâleten Hasan Vafî, Bü. Teş. Asaf Sirman ve Bü. Muha. Dah. Refet Hakul BB. mevkilerini işgal ettiler,

Hâk. Bü. A. v. Mim. Kemâl Öke, Kaymakamı Ferit Zühtü Örcü ve Umû. Bü. MU fettîş Üs. lar ile Ziya'ş BB. şarkı ve sütunları tezyin ettiler.

Bü. Üs. in emrû işaretleriyle yoklama yapılarak 49 delegenin hâzır ve nisabı müzakerenin mevcut olduğu anlaşıldıktan sonra, celse usulü dairesinde açıldı.

mesini isabetli bulduklarını bildirdiler. Hat. B.'ib mütalâası alınarak, rey e müracaat ve teklifi vaki ittifakla kabul olundu.

Büyük Kâ. B., Türk Yükseltme Cemiyetinin İdare heyeti aleyhine açılmış olan dava hakkında izahat takdim edetek, Temyiz'ce İdare heyetimiz lehine bozulmuş olan karara uyularak, 3.XI.1953 Salı günü akdedilecek mahkeme celsesinde alakalı bütün KK.'in hazır bulunmasını reca etti.

Başkaca söz alan bulunmadığından dul kesesinin doluşturılması işaret olundu, ve ifayı vazife ederek şarka getirilmiş olan keseden 2520 tuglanın zuhur ettiği ilân ~~KÜLÜK~~ edildi.

Bu suretle ruznâme ikmal edilmiş olduğundan Bü. Hat. B.'in kanuni mütalâası alınarak, taliki mesai edilmek suretiyle, celse usulü dairesinde kapandı, ve ketumiyete riayet vadi hatırlatılan delegeler sulhü selâmetle ayrıldılar.

Büyük Üs.

Büyük Hat.

Büyük Kâ.

KK.: 'ce el'an gereken ehemmiyetle karşılanmadığını belirtti, ve bu hususta herkes muktazi alakayı gösterirse, yardım miktarının 1000 lirayı da aşabileceğini bildirdi.

Veli Şefik Gizer B.: söz alarak; İdeal Mah.: Muh.: 'inin teftiş raporu gelmemiş olmasından dolayı yazılan tamim dolayısıyla, Üs.: Muh.: 'i bulunduğu Muh.: Mah.: 'in teessürünü arz etti, ve müfettişin noksan veya ihmalden Mah.: 'in muatep tutulmamasını reca etti.

Hamza Rüstem B.: söz alarak; Tâdil edilen 46 ıncı maddede, hâricilerden talepnâme alınması gizli reyle mi karara bağlanacağı hususunda tereddüt vaki olduğunu söyledi.

Haydar Dünder B.: söz alarak; Daimî Heyetin çalışmalarını takdim ettikten sonra, yine 46 ıncı maddeye temasla, bazı noktaların tavzihini reca etti.

Bu hatipleri müteakip Hâk. Bü. Â. Mim Kemâl Üs. görüşerek; bugünkü toplantıda Delegationın büyük bir ekseriyetle mevcut bulunmalarından duyulan hazzı tebarüz ettirdiler. Okunmuş olan raporda anlatılan işlerin iki kısımdan ibaret olduğunu, bunlardan bir kısmının yapılmış, diğer bir kısmının yapılacak işlere taalluk ettiğini, yapılanların usulüne uygun bulunduğunu ve alınmış olan tedbirlerin kâffesinin müessesemizin yüksek menafine uygun bulunduğunu anlattılar.

Büyük Üs.: Hâk.: Bü.: Â.: 'in bu kuvvet ve cesaret verici sözlerine teşekkür ettikten sonra, serd edilmiş fikirleri hülâsa ve hepsine birer birer cevap verdiler; 46 ıncı maddenin tâdili hususunda Bü.: Mah.: 'in malumatı mevcut bulunduğunu ve bunun müstaceliyet kararı ile yapılması hakkında Da.: Hey.: 'e selâhiyet verilmiş bulunduğunu ve bu hususların gerek az evvel okunmuş olan tersimatta, gerek raporda mukayyet bulunduğunu hatırlattılar. Badehu müfettiş raporları meselesine nakli kelâm ederek; filhakika gelmemiş raporlardan mahafili muhteremenin mes'ul tutulması doğru olmamakla beraber, raporun gelmeyişiinde müfettişin ihmali kadar teftişe imkân ve yardım gösterilmediği sebebinin de mevcut olabileceğini ve bunun için hem Maha.: ve hem müfettişlere tebligat yapılmış olduğunu işaret ederek, mesaisi muntazam olan Mah.: 'lere bu hususun ayrıca yazılmış olduğunu bildirdiler. Nizamnâme Komisyonu hakkında da sözü, bu komisyonda azâ bulunan Büyük Kâ.: 'e devrettiler. Büyük Kâ.: ; nizamnâme işine komisyonda azâ bulunan KK.: 'in, maddî imkânlarî nisbetinde çalışıldığını; fakat, bazı azânın rahatsızlığı veya seyahati gibi sebeplerle, bizzarur bazı gecikmeler olduğunu beyan etti. Badehu Büyük Üs.: ,

muaddel.46 inci madde hakkında Haydar Dündar K.: 'in işaret ettiği noktaları izah ettiler ve nihayet Hamza Rüstem B.: 'e cevaben; hariçîye talepnâme verilmesi esnasında gizli reye müracaatın, sâdece aleyhte mütalâa dermeyan edildiği zamanlarda münhasır bulunduğunu bildirdiler.

Bunu müteakip rapor hakkında başka söz isteyen bulunmadığından, heyeti umumiyesi reye kondu ve ittifakla tasvip olundu.

Bundan sonra ruznâmeye devam olunarak; 67 inci maddenin tâdili hakkındaki teklifin müzakeresine başlandı:

Ali Galip Taş Üs.: , bu teklifin esas itibariyle doğru olduğunu, çünkü tebenninin ya ikametgâh değiştirilmesi veya mesai ile tevafuk ve intibak edilememesi gibi yalnız iki sebepten mütevellit olabileceğini, bu tedbirin, hesaplarda selâmet ve emniyet temini bakımlarından da isabetli olduğunu; ancak, müessislerin bu kayıttan çıkarılması iktiza ettiğini, müessislerin de bu tâdilin şumulü içine alınmasının ne mazi ne istikbal bakımlarından doğru olamayacağını anlattı.

Ferit Up Üs.: , tebenni hakkının kaldırılmasını mahzurlu gördüğünü; fakat, aidat ve devam mecburiyetinden vâreste kalmamak şartıyla, yalnız bir Mah.: 'e daha tebenni edilebilmek, fakat birden fazla Mah.: 'e tebenni edilmemek şeklinde bir tâdil yapılmasını daha isabetli telâkki ettiğini bildirdi.

Ârif Rüştü B.: , bu mütalâaya iltihat etti. Muzaffer Uras ve Hamza Rüstem BB.: , İzmir'deki bazı mahafili muhterem için tebenni memnuiyetinin Mah.: 'leri çok zaif bırakacağı mütalâasını serdettiler. Noradonkiyan B.: , Ferit Up B.: 'in fikrine iştirak ettiğini bildirdi. Kaludi B.: , Ali Galip Taş B.: 'in mütalâasına uyduğunu beyan etti.

Badehu Hâk.: Bü.: Â.: , zaman ve mekândan başka tebenniye icabetti-recek bir husus mevcut olmadığını, Masonlukta müessis azâ gibi bir vaziyetin, ancak maneviyeti okşayan bir terimden ibaret bulunduğunu, her K.: 'in her Mah.: 'e, her Mah.: 'in müessisine tam bir serbestî ile iştirakinin tahdidi mevzuu bahis olmayup, ancak âmil azâlık vasfının yalnız bir Mah.: 'e munhasır olmasının faydalı, aksinin bittecrübe sâbit olduğu gibi, zararlı olduğunu beyan ile, Daimî Heyetin teklifinin kabulünde isabet gördüklerini belirttiler.

Büyük Kâ.: söz alarak; Daimî Heyeti bu tâdili tedvine sevk eden ve Daimî Heyet zabıtlarında mukayyet bulunan sebepleri izah etti; Tebenni ve tesis işlerinin ayrı ayrı olduğunu, tesisin ihtiyaç karşısında

mükün olduğunu; ve bu suretle kurulmuş Mah.: 'lerin idamesi için müessis KK.: 'in, iktiza ettiği takdirde, ana mahfillerinden ayrılmasını mahzurlu telakki etmemek lâzım geldiğini anlattı.

Sezai Konukgil B.: , bir K.: 'in birkaç mahfilde âmil azâ olması halinde, muhtelif seçimlere iştirak etmek suretiyle gayrı kanunî durumlar yaratılmış olacağını belirtti.

Büyük Üs.: , müzakeratı ve serd edilen teklifleri hülasa ettikten sonra, Hatip B.: 'in kanunî mütalâasını sordu. Hatip B.: , evvelâ, yalnız bir mahfile tebenni edilmek suretiyle yalnız iki Mah.: 'de âmil azâ olunmak teklifinin reye konması ve bunun kabul edilmemesi hâlinde, Da.: Hey.: teklifinin reye konması lâzım geldiğini beyan etti.

Birinci teklif usulü dairesinde reye kondu. Yalnız Beş muvafık rey alındığından Daimî Heyetin teklif ettiği madde reye kondu. Reye müracaat edilmezden evvel, teklif edilen madde metni okundu ve ekseriyetle aynen kabul olundu.

Kabul edilen metin bervechi âtidir:

(Umumî Nizamnâmedeki 67inci maddenin 1ci fıkrası sonuna şu kayd ilâve edilmiştir:

"Bir Mahfile tebenni eden B.: , matrikülünde mukayyet bulunduğu ve her ne miktar olursa olsun aidât ödediği diğer mahfillerin kaffesinden, matrikül ve aidât bakımlarından, tamamen alâkasını keser ve o mahfillerde âmil sıfatı kalmaz. Bütün Masonik vazifeleri, âmil azâ sıfatı ile, tebenni ettiği Mah.: 'e intikal eder.")

Bunu müteakip Menafii Umumiye hakkında söz verildi:

Sâcit Öncel B.: , Büyük Hat.: 'liğe seçildiğinden dolayı teşekkürlerini arz etti.

Hâk.: Büyük Â.: , Büyük mahfilin daha esash çalışabilmesi ve mesaisinin imkânlar dahilinde genişletilerek devam edebilmesi için Yüksek Şûra'nın düşünmekte olduğu tedbirlerin müzakere ve kabulü hususunda Daimî Heyete selâhiyet verilmesini teklif etti. Ferit Up ve İsmail Kenan Üs.: 'lar, bu tekliften bir hebri beşaret sezmekte olduklarını beyan ve bu selâhiyetin Daimî Heyete verilmesini isabetli bulduklarını bildirdiler. Hat.: B.: 'in mütalâası alınarak, reye müracaat ve teklifi vaki ittifakla kabul olundu.

Büyük Kâ.: B.: , Türk Yükseltme Cemiyetinin İdare heyeti aleyhine açılmış olan dava hakkında izahat takdim ederek, Temyiz'ce İdare

heyetimiz lehine bozulmuş olan karara uyularak, 3.XI.1953 Salı günü akdedilecek mahkeme celsesinde alâkalı bütün KK.: 'in hazır bulunmasını reca etti.

Başkaca söz alan bulunmadığından dul kesesinin dolaştırılması işareti olundu, ve ifayı vazife ederek şarka getirilmiş olan keseden 2520 tuğlanın zuhur ettiği ilân edildi.

Bu suretle ruznâme ikmal edilmiş olduğundan Bü. : Hat. : B. : 'in kanuni mütalâası alınarak, taliki mesai edilmek suretiyle, celse usulü dairesinde kapandı ve ketumiyete riayet vadi hatırlatılan delegeler sulhü selâmetle ayrıldılar.

Bü. Üs.
Fethi Erden
(İmza)

Bü. Hat.
Sâcit Öncel
(İmza)

Bü. Kâ.

* *
*

İSTANBUL, 15 Ekim 1953

Bü.: Mah.: 'in 3/16ncı toplantısına
Da.: Hey.: 'in 13 numaralı raporu:

Sayın Delege Üs.: 'lar,

1953 senesinin yaz tatilini müteakip yeni girmekte olduğumuz ikinci devre mesaisinden çok mühim neticeler beklenmekte olduğu beyanı-
le söze başlamak isteriz. Filhakika; Muhterem Bü.: Mah.: 'in son top-
lantısında yüksek tasvibinize iktiran etmiş olan tedbirlere ilâveten,
aynı toplantıda tasvip etmiş olduğunuz 12inci raporun 2.inci fıkrası
delâletiyle, Da.: Hey.: 'e verdiğiniz selâhiyet dairesinde yeniden itti-
haz edilen tahkik müessesesinin tadil ve islâhı tedbiri sayesinde, bu
tedbirlerin yürürlüğü ile başlayacak olan mesaimizin artık munta-
zam, heyecanlı ve aksaksız inkişafı göstermesini istemek durumun-
dayız.

Zaaf noktalarını müştereken teşhis ve müşterek kararlarla islâhına
gayret ettiğimiz teşekkülümüzün, bu tedbirlerin şifakâr tesirleri sa-
yesinde asıl hüviyetini iktisap ve hakikî ideale teveccüh edeceğin-
den, şüphe etmek istemiyoruz. Bütün KK.: 'in ferden ve müctemian
tedbirlerin tahakkukuna yardım etmelerini temenni ediyoruz ki; işte
bu ikinci devre mesaisinden beklediğimiz, bu vahdet içinde o
Mas.: 'luk hedefine varmaktır.

Sayın Delege Üs.: 'lar,

Muh.: Mah.: 'lerin, çalışmalarının tanzim ve islâhına maddeten vakit
bulabilmeleri için, yeni haricî teklif ve kabulünü muvakkaten durdur-
muş olan tedbirin, isabetli neticeler vermiş olduğu kanaatindeyiz.

Fikrî mesainin artması ve toplantılarımızda faideli mevzular incelen-
mesi maksadiyle tevzi ettiğimiz travayların neticeleri, aralık ayından
evvel belli olamayacağına rağmen, bugünden Muh.: Mah.: 'lerde bu
fikrî tetkikatın hazırlanmasına ihtimam verildiğini ve KK.: 'in se-
vinçle alâkalandıklarını görmekle huzur bulmaktayız.

Matbu yeknasak bir formüllerle toplamağa çalışmış olduğumuz teftiş
neticeleri, Muh.: Mah.: 'lerin hakikî durumunu göstermiş ve Da.:
Hey.: 'inizi, her Mah.: 'in yegân yegân ve heyeti mecmuanın da kül ha-
linde durumu hakkında tenevvür etmek imkânına mazhar kılmıştır.
Bu itibarla; fimabaat gerek Maha.: Muh.: kayıtlarının, gerek Bü.:

Müf.: 'lerimiz teftiş hazırlıklarının, mezkûr formüllerin bütün suallerini cevaplandırabilecek şekilde elde tutulmasını ehemmiyetle tavsiye ediyoruz.

Bu raporların umumî bünyemiz hakkında verdiği malûmat 3 kalemde ifade ve hulâsa olunabilir:

- 1) Bazı Muh.: Mah.: 'lerin teftiş raporları, buradaki mesainin her bakımından tam ve mükemmel cereyan etmekte olduğunu sarahatle belirtmiş ve bu Maha.: 'e yeni haricî teklif ve kabulüne tekrar başlayabilecekleri bildirilmiştir.
- 2) Bazı raporlar; gerek hesabatın tutulması gerek KK.: 'in aidatının tahsili, gerek muhtelif Mah.: borçlarının ilgili makamlara tediyesi ve nihayet KK.: 'in Mah.: 'e devam ve alâkaları bakımından tetkikatın biraz daha deinleştirilmesi lüzumunu hissettirmiş, icabeden islâhat tahakkuk edinceye kadar değilse bile, ele alınıncaya kadar haricî teklif ve kabul işine başlanabileceğinin bu Mah.: 'lere tebliği biraz daha tehir edilmiştir. Bu vaziyetin çok kısa bir zamanda salâh bulabileceğini ümid etmek isteriz.
- 3) Nihayet bazı Maha.: Muh.: 'e hakkında, müteaddit tekidlere rağmen, teftiş raporları Ekim ayının 14üncü gününe kadar alınamamıştır. Bunun, Bü.: Müf.: 'lerin mazeretine mi, yoksa teftiş neticelerini elde edemediklerine mi atfî iktiza ettiği incelenmektedir, muktezasına göre muamele yapılacaktır. Herhalde; bu Maha.: 'i Muh.: 'eye yeniden haricî teklif ve kabulü müsaadesi henüz verilememiştir.

Sayın Delege Üs.: 'lar,

Buraya kadar arz ettiğimiz müşahedât, Da.: Hey.: 'inizi, bundan evvelki toplantılarda belirtmiş olduğumuz veçhile, iki tedbir daha almak vazifesiyle karşı karşıya bırakmıştır. Bunlardan biri; tatil devresinde tetkik ve tekemmül ettirilerek, müstaceliyet kararı ile ve Yü.: Şu.: 'nın muvafakatile intaç edilmiş olan haricî teklif ve tahkik müessesesinin tadil ve islâhı tedbiridir ki; ahiren Muh.: Mah.: 'lere tebliğ edilmiştir. Bu hususta Maha.: 'i Muh.: 'eye gönderilmiş olan tamim ve eklerinin ayrıca izahatı müstelzim olmadığı kanaatiyle, sadece Nizamatı Umu-miyemizin eski 46ıncı ve muaddel 46ıncı maddeleri yerine bu kere Da.: Hey.: 'in 466 No.lu tamimi ile Maha.: 'i Muh.: 'eye bildirilmiş olan yeni 46ıncı maddenin bütün icabat ve netayici ile ikame edildiğini, iş-bu raporun tasvibi suretiyle, tasdikinize arz etmiş oluyoruz. Mezkûr

tamime ekli olan yeni 46ıncı madde ve bunun iktiza ettirdiği tahkik varakaları, bugünkü toplantımız tersimatının bir cüz'ü olacaktır.

İkinci tedbiri istilzam eden âmili berveçhi âti izah, ve teklif ettiğimiz tedbirin kabulünü reyinize arz ediyoruz:

Teftiş raporlarının tetkiki ve bunların Maha.: 'i Muh.: 'e matrikül kayıtlarıyla ve Bü.: Mah.: matrikül kayıtları ile mukayesesi neticesinde varılan kanaat şudur ki; her bir Mah.: 'imizin hakikî esas ve âmîl azâsının ne keyfiyet, ne kemmiyet itibariyle neden ibaret bulunduğunu tayin ve tesbit edebilmeğe maddeten imkân yoktur. Filhakika; İstanbul, İzmir ve Ankara'da, birçok BB.: aynı zamanda bazı Mah.: 'lerde âmîl azâ bazı Mah.: 'lerde mütebenni azâ olarak mukayyet bulunmaktadır ki; birçok BB.: 'in bu şekilde üçten ve dörtten fazla Mah.: 'de isimi gözüktüğu halde, bir tanesine bile intizamlı devamı tesbit edilememektedir. Ayrıca, bu Maha.: 'in esas âmîl azâ mevcudu da, matrikül cetvellerinde görülenin bazen yarı yarıya dununda kalmaktadır. Bu vaziyetin Maha.: 'in malî bünyesine teallûk eden idarî mahzurları kadar, devam ve alâka noktalarına dokunan mahzurları da vardır ki; önüne geçilmesi kat'i bir zaruret olarak telâkki edilmiştir.

Tebenni veya tesis, Umumî Nizamnamemiz ahkâmının her B.: 'e bahsettiği bir haktır. Ancak, bu hakkın mütevaliyen istimali suretiyle mahzurlar doğduğunun görüldüğu anda, tevaliin önüne geçilmek imkânının bulunması da idarî bir zarurettir. Esasen; tebenni keyfiyeti bir Mas.: 'un, herhangi bir Mah.: 'in mesaisine iştirak etmek hususunda haiz olduğu hukuka yeni hiçbir şey ilâve etmez. Tebenni hakkı, ancak şehir veya ikametgâh değişmesi yahut mesafe veya zaman uygunsuzluğu gibi sebeplerle şu Mah.: 'e devam edilmek imkânı münselip olduğu zamanlarda daha uygun bir Mah.: 'e iltihak edilmek imkânını bir Mas.: 'a önceden temin eden bir haktan başka bir şey değildir. Bahusus ki; bir Mas.: mütebenni olmadığı bütün Mah.: 'lere de, kayıtsız şartsız, devam edebilir. Bu vaziyet karşısında her bir Mah.: 'in, demin de arz ettiğimiz gibi, kemmiyet ve keyfiyet bakımından hakikî durumunun tayin edilebilmesi için, işbu tebenni hakkına dokunmamakla beraber, KK.: 'in diğer Mah.: 'lerden alâkalarını kesmelerinin temini faideli görülmüştür. Burada, alâka kesmekten maksat, devam ve mesaiye iştirakin tahdidi olmayup, sadece matrikül kaydı ve aidat tediyesi bakımlarından bir B.: 'in yalnız bir Mah.: 'de mesul ve muhatap tutulmasını temin etmektir. Bunun neticesi olarak; Umumî Nizamnamemizdeki 67 inci maddenin 1. ci fıkrası sonuna şu kaydın ilâve edilmesini reyinize arz ediyoruz.

«Bir Mah.: 'e tebenni eden B.: , matrikülünde mukayyet bulunduğu ve her ne miktar olursa olsun aidat ödediği diğer Mah.: 'lerin kâffesinden, matrikül ve aidat bakımlarından, tamamen alâkasını keser ve o Mah.: 'lerde âmil sıfatı kalmaz. Bütün Mas.: 'ik vazifeleri, âmil azâ sıfatı ile, tebenni ettiği Mah.: 'e intikal eder».

Bu tedbirin neticesi olarak, bugünkü durumda, tatbikatta elyevm birkaç Mah.: 'de alâkalı bulunan KK.: 'in hepsinin yalnız bir tanesini tercih ederek orada âmil azâ sıfatını iktisap etmeleri ve diğerlerinden istifa suretiyle ayrılmaları iktiza edecektir. Herhangi bir Mah.: 'de müessis bulunan KK.: 'ler bu Mah.: 'den ayrıldıkları takdirde müessislik sıfatını daima muhafaza etmekle beraber yalnız bir Mah.: 'in âmil azâsı olabilecektir.

Sayın Delege Üs.: 'lar,

Geçirdiğimiz tatil devresinde, Türk Mas.: 'luğunun diğer cephelerden de hayırlı inkişafına mazhar olduğunu arz etmek isteriz. Bu cümleden olarak:

- a) Son toplantımızda verdiğiniz izin ve kararlar TİTAN Mah.: Muh.: 'i teessüs etmiş ve Türk Mas.: 'luğu camiasına bir halka daha katılmıştır.
- b) Newyork Bü.: Loc.: 'ı Üs.: Az.: 'ı masonik bir seyahat esnasında memleketimizi de ziyaret etmiş ve kendisi ile yapılan temas ve müzakerelerde, çok önemli görüşmeler teati edilerek, noktai nazar birliğine varılabildiği kanaati peyda olmuştur.

Bu müzakereler esnasında, muntazam Mas.: obediyanlarının birbirini tanıyabilmeleri için aranan prensiplerde mutabakat ve benzeyiş mevcut bulunduğu tebellür etmiştir. Bu prensipler meyanında; Sa.: Az.: Kâ.: 'ın tanınması, Mah.: 'de yemin kürsüsünün üzerinde kitabı mukaddesin ve muhtelif edyana göre her B.: 'in vicdanını bağlayacak mahiyette mukaddes telâkki edilen kitabın mevcut bulundurulması hususları tebarüz ettirilmiş ve bu noktalarda da, diğerlerinde olduğu gibi, Türk Mas.: 'luğunun görüşleri ile Newyork Bü.: Üs.: 'ının ifade ettiği görüşler arasında bir aykırılık his edilmemiştir. Bu temastan sonra, ritimizin sahip ve nâzımı olan Yük.: Şu.: 'nın kanun ve nizamâtı dairesinde muameleye devam edileceğinden, kısa bir zamanda şimalî Amerika obediyanları ile peyderpey resmî Mas.: 'ik münasebetlerin kurulduğunu tebliğ edebilmeyi ümid ediyoruz.

- c) Resmen tanışmakta olduğumuz Fransa Grand Oryanının teşebbüsü ile Paris'te 4 ve 5 Temmuz 953 günlerinde toplanmış olan bir Bü.: Üs.: 'lar içtimaina Bü.: Mah.: 'imiz Bü.: Üs.: 'ı da davet edilmiştir. Bu toplantının hedefi, Mas.: 'luğun esas umdesi olan vicdan hürriyetini kat'i şekilde belirtmiş olmak için bütün Mas.: obediyanlarının azâ olabilecekleri bir Mas.: birliğinin kurulmasını temin edebilmek idi. Bu toplantıya Bü.: Mah.: 'imiz adına bizzat iştirak edilememiş, fakat sureti münasebede temsil olunmaktığımız tahtı temine alınarak Türk Mas.: 'luğunun vicdan hürriyetini kayıtsız ve şartsız tanıdığı bildirilmiş idi. Bu toplantıya 18 Bü.: Lo.: iştirak etmiş ve «Alliance fraternelle des puissances maçonniques» yani, Mas.: kuvvetleri K.: birliği namı altında bir teşekkülün kurulması fikri kabul olunmuştur.
- d) Ötedenberi Mas.: 'ik bir resmiyeti olmaksızın temasta bulunduğumuz Yunan Bü.: locası, ahiren resmen tanışmaktığımız ve Garan Damitye teati etmekte olduğumuz arzusunu izhar etmiş ve bu arzu bizde de mevcut olduğu için, memnuniyet ile karşılanmıştır. Garan Damitye olarak Atina'da onlar tarafından Cacopulos B.: teklif olunmuş, bizim tarafımızdan da Cevdet Caculi B.: 'in teklifi karargir olmuştur. Yunan Bü.: Locası ile bu resmî münasebetin teessüsü memnuniyetle karşılanmaktadır.
- e) Keza, resmen tanışmakta olduğumuz İtalya Bü.: Locasından alınan bir levhada; orada da gelecek Mayıs ayına doğru bir Bü.: Üs.: 'lar toplantısı akdedileceği bildirilmekte ve mezkûr tarihin Bü.: Mah.: 'imiz için uygun olup olmadığı sorulmaktadır. Bu toplantının ruznamesi hakkında henüz malûmatımız yoksa da, iştirak edilip edilmemesi hakkında verilecek karara göre muamele yapılacağı tabiidir.

Sayın Delege Üs.: 'lar,

Son üç aylık tatil devresinin mesaisini böylece hülâsa ederken, iki mühim nokta üzerinde daha durmak zaruretini hissediyoruz. Bunlardan biri; vefat teavün sandığı meselesi, diğeri de; üç ayda bir neşir edilmekte olan Mas.: Dergisine bütün KK.: 'in alâkalanması meselesidir.

Vefat Teavün Sandığına borçlu KK.: 'in ve Mah.: 'lerin mevcudiyetini zikretmeğe mecbur bulunmaktığımız çok üzüntü verici bir keyfiyettir. Gerek Da.: Hey.: gerek Yü.: Şu.: 'mız, rast gelinen aksaklıklar karşısında zecrî tedbirler yoluna gitmekten sakınmayı Mas.: 'ik bir tolerans

ruhu ile şimdiye kadar daha müsait telâkki etmişler ise de, bilhassa Teavün sandığı içinde müsamahakâr davranmanın, kabahatli olmayan K.: veya Mah.: 'lerin haklarının ziyayı neticesine varabileceği görülmüştür.

Gerek bu sahada, gerek alel'umum umumî nizamnamelerimiz ahkâmının tatbiki sahasında fimabaat icabettiği kadar kesin ve zecrî tedbirler alınmak vakti gelmiş olduğu kanatında bulunmaktayız. Da.: Hey.: 'in esasen mevcut bulunan bu yoldaki salâhiyetini, bu raporun tasdiki suretiyle izhar edeceğiniz reyiniz kuvvetlendirmiş olacak ve Da.: Hey.: 'iniz icabında bu yola tevessül edecektir.

Nizamname ahkâmının tatbikinde fazla bir hatırşinaslık ve müsaadekârlığa yer verilmemesini, Maha.: 'i Muh.: 'e Üs.: 'larına da Bü.: Mah.: namına bilhassa tekid ve tavsiye ediyoruz.

Mas.: Dergisine gelince; teşekkülümüzün fikirlerini neşreden ve bi-naenaleyh kendi KK.: 'imize olduğu kadar haricî âleme de hitap ederek bize nur veren, bizden olmayanlara hakikî veçhemizi öğreten bu dergiye, bütün KK.: 'in alâkası bir borçtur. Dergiye ilânat kabulü, Mas.: 'lar için bu ilânların ehven şeraitle temini kararlaştırılmıştır. Kesif bir münevver kitlesinden mürekkep olan Türk Mas.: 'luğunun her bir ferdini, bu Derginin manevî, fikrî, felsefî kıymetini idame ettirecek yazılar ile olduğu kadar, derginin basım adedinin artışına yardım suretiyle de vazife görmeğe davet ediyoruz.

Sayın Delege Üs.: 'lar,

Da.: Hey.: 'iniz, aldığı ve alacağı tedbirlerde Türk Mas.: 'luğunun ilerlemesini temin için hiçbir fedakârlıktan kaçınmamak azmindedir. İşbu maruzatımızın tasvip ve kabulü suretiyle hedefimize irişmemize zahir olmanızı temenni ile önümüzdeki mesai devresi için Muhterem Heyetinizin düşünce ve mütalâaları bize rehber olacağından yüksek direktiflerinize muntazır bulunduğumuzu arz eyleriz.

Bü. Üs.
Dr. Fethi Erden
(İmza)

Bü. Kâ.
Tarık Ziyal
(İmza)

BÜ. MAH. MURAHHAS ve MÜLÂZİMLERİN İMZA CETVELİ
01.11.1953

<u>MURAHHASLAR</u>		<u>MURAHHASLAR MÜLÂZİMLERİ</u>	
<u>Locası /</u> <u>Adı, Soyadı</u>	<u>İmza</u>	<u>Locası /</u> <u>Adı, Soyadı</u>	<u>İmza</u>
<u>İDEAL M.M.</u>		<u>İDEAL M.M.</u>	
F. Fındıkoğlu B.:		Nuri Kâmil Mesen B.:	
Sâcîd Öncel B.:	(imza)	İzzet İşcan B.:	
Mithat Güldü B.:		İrfan Tarlan B.:	
<u>KÜLTÜR M.M.</u>		<u>KÜLTÜR M.M.</u>	
Refet Hakul B.:	(imza)	S. Tandal B.:	
F. Günergin B.:	(imza)	Tevfik Ararat B.:	
Ruhi Vamık Girgin B.:	(imza)	Saffet Rona B.:	(imza)
Celâl Öget B.:	(imza)		
<u>ÜLKÜ M.M.</u>		<u>ÜLKÜ M.M.</u>	
Yaşar Ali B.:	(imza)	Arif Rüştü Görgün B.:	(imza)
İsmail Memduh Altar B.:	(imza)	Hasan Vafi B.:	(imza)
Cevdet Caculi B.:	(imza)	Ali Fuat Berkman B.:	(imza)
<u>İZMİR M.M.</u>		<u>İZMİR M.M.</u>	
Hamza Rüstem B.:	(imza)	Yakup Çelebi B.:	(imza)
Hulusi Selek B.:		Sırrı Tümer B.:	(imza)
Davit Gabay B.:		Sadullah Gökçek B.:	(imza)
<u>UYANIŞ M.M.</u>		<u>UYANIŞ M.M.</u>	
Mecit Duruiz B.:	(imza)		
Mümtaz Tarhan B.:			
Asım Köknar B.:	(imza)		
<u>KARDEŞLİK M.M.</u>		<u>KARDEŞLİK M.M.</u>	
Ferit Up B.:	(imza)	Cevdet Oşan B.:	(imza)
H. Noradonkiyan B.:	(imza)	Harun Çiprut B.:	(imza)
M. Abravanel B.:	(imza)	Sarım Göksel B.:	

MURAHHASLAR

**Locası /
Adı, Soyadı** **İmza**

HÜRRİYET M.M.

Ali Galip Taş B.: (imza)
Fahri Arel B.: (imza)
Dr. Kenan Sunal B.: (imza)
Vedat Başar B.: (imza)

SEVGİ M.M.

Hüsamettin Sunol B.: (imza)
Necip Hancı B.: (imza)
Dimitraki Güneri B.: (imza)

ATLAS M.M.

Cemil İpeççi B.:
Marcel Louat B.: (imza)
Raoul Rozenthal B.: (imza)

DOĞUŞ M.M.

Sezai Konukgil B.: (imza)
B. Develioğlu B.:
Muzaffer Gürcan B.:

MÜSAVAT M.M.

Târık Ziyal B.: (imza)
Galip H. Tekyeli B.: (imza)
Kêmal Salih Sel B.:

YÜKSELİŞ M.M.

Mithat Akdora B.:
Hazım Âtîf Kuyucak B.:
Suat Gürel B.:

MURAHHASLAR MÜLÂZİMLERİ

**Locası /
Adı, Soyadı** **İmza**

HÜRRİYET M.M.

B. Erilkun B.: (imza)
Ethem Fikriğ B.:
Viktor Kampeas B.: (imza)
Eşref Sander B.:

SEVGİ M.M.

Hristaki Angelidis B.:
E. Sandalcıoğlu B.: (imza)
İsmet Somer B.:

ATLAS M.M.

Affan Balzar B.: (imza)
İzak Altabev B.:
Marguliyes B.:

DOĞUŞ M.M.**MÜSAVAT M.M.**

Sadettin Ozil B.:
Ferit Ramiz Öker B.: (imza)
Ardavatz Savcı B.:

YÜKSELİŞ M.M.

Ziya Balcı B.:

MURAHHASLAR

**Locası /
Adı, Soyadı** **İmza**

NUR M.M.

Muzaffer Uras B.: (imza)
Hakkı Türegün B.: (imza)
Sedat Abut B.: (imza)

İNANIŞ M.M.

Muhsin Türen B.: (imza)
Âsaf Sirman B.: (imza)
A. Mizanoğlu B.: (imza)

BİLGİ M.M.

Fikret Çeltikçi B.: (imza)
Selâmi İşındağ B.: (imza)
Nuri Pere B.: (imza)

PROMETHEE M.M.

Necdet Alan B.: (imza)
Haydar DüNDAR B.: (imza)
Alber Arditi B.:

LİBERTAS M.M.

Emin Sayt B.: (imza)
Münif Sayt B.: (imza)
H. N. Barlo B.:

TİTAN M.M.

Kaludi Laskari B.: (imza)
Cevad Meruş B.: (imza)
H. Angelidis B.: (imza)

MURAHHASLAR MÜLÂZİMLERİ

**Locası /
Adı, Soyadı** **İmza**

NUR M.M.

Kemâl Atlı B.: (imza)
Suat Arpad B.: (imza)
Ata Sayar B.: (imza)

İNANIŞ M.M.**BİLGİ M.M.**

Fehmi Çeltikçi B.: (imza)
Vasıf Arna B.: (imza)
Hayri Çavdar B.: (imza)

PROMETHEE M.M.

Zoletti B.: (imza)
Jozef Marguliyes B.:

LİBERTAS M.M.

Veziryan B.: (imza)
İzzet Berk B.: (imza)
Jozef Marguliyes B.:

TİTAN M.M.

Yorgi Mavromati B.: (imza)
H. Vasilyontis B.: (imza)
A. Saris B.:

Bü.: Üs.: Dr. Fethi Erden B.: (imza)
Bü.: Üs.: Mua.: Ekrem Tok B. (imza)

ÜS.: MUHTEREMLER

Toplantı Tarihi: 01.11.1953

<u>Locası /</u> <u>Adı, Soyadı</u>	<u>İmza</u>	<u>Locası /</u> <u>Adı, Soyadı</u>	<u>İmza</u>
<u>İDEAL M.M.</u> Veli Şefik Gizer B.:	(imza)	<u>MÜSAVAT M.M.</u> Selahattin Güvendiren B.:	
<u>KÜLTÜR M.M.</u> İbrahim Hoyi B.:		<u>YÜKSELİŞ M.M.</u> Necmettin Sahir Silan B.:	
<u>ÜLKÜ M.M.</u> Edip Seydi B.:	(imza)	<u>NUR M.M.</u> Abdullah Naci Hortaçsu B.:	
<u>İZMİR M.M.</u> Sami Kulakçı B.:		<u>İNANIŞ M.M.</u> A. Kâmil Sokullu B.:	
<u>UYANIŞ M.M.</u> Baha Esat Tekant B.:		<u>BİLGİ M.M.</u> Mes'ut Gün B.:	
<u>KARDEŞLİK M.M.</u> Fazlı Güleç B.:	(imza)	<u>PROMETHEE M.M.</u> Ernest Feri B.:	
<u>HÜRRİYET M.M.</u> Dr. Şükrü Hâzım Tiner B.:		<u>LIBERTAS M.M.</u> Lazaro Franko B.:	(imza)
<u>SEVGİ M.M.</u> Dr. Salim Ahmet Çalışkan B.:		<u>TİTAN M.M.</u> Aristo Papadi B.:	(imza)
<u>ATLAS M.M.</u> Antoin Chiappe B.:	(imza)		
<u>DOĞUŞ M.M.</u> Ahmet Salih Korur B.:			

* *
*

L Ü G A T Ç E

(KÜÇÜK SÖZLÜK)

ârâ: oylar

arz-ı mâzeret: mazeret belirtme

bâdehu: ondan sonra

balotaj: bir seçimde adaylardan hiç birinin, oyların salt çoğunluğunu alamaması hali.

BB.: Birâderler, Kardeşler

Bü. Hs. Em.: (Bü. Em. Hs.) (Büyük Emin-i Hasenat) Büyük Hasenat Emîni

Bü. Kâ.: Büyük Kâtip, Büyük Sekreter

Bü. Muh. Dah.: Büyük Muhafız-ı Dahili, Büyük Koruyucu

Bü. Muhak.: Büyük Muhakkik

Bü. Müf.: Büyük Müfettiş

Bü. Teş.: Büyük Teşrifatçı, Büyük Tören Üstadı

Bü. Üs. Mua.: Büyük Üstat Muavini, Büyük Üstat Kaymakamı

Büyük Mah.: Büyük Mahfil, Büyük Loca

Büyük Mahfil: Büyük Loca

Da. Hey.: Daimî Heyet, Büyük Görevliler Kurulu

Defter-i mahsus: özel defter

Hâk. Bü. Â.: Hâkim Büyük Âmir

hatve: adım

hitam: son; bitme

hülâsa: özet, sözün özü

ıslah: iyileştirme, düzeltme

ıslahât: düzeltme veya iyileştirme işleri

İçtimaat-ı Umûmiye Kanunu: Genel Toplantılar Kanunu [*Bugünkü Toplantı ve Gösteri Yürüyüşleri Kanunu*]

ihşâ: 1. sayım ile, sayma ile ilgili
2. sayımsal

ihtirâm: saygı, hürmet

ihzarî: hazırlayıcı

iktiza: lâzım gelme; gerekme

infikâk: ayrılma; ilişki kesme

inkışafına delâlet: gelişmesine kanıt

inşirâh: 1. açılma 2. açıklık, ferahlık

intaç: netice, sonuç, sonuç verme, sonuçlandırılma

intihabat: seçimler

irşat: doğru yolu gösterme, uyarma

iş'âr: yazı ile bildirme

ittifakla: oy birliğiyle

kâfesi: hepsi, tamamı

kâin: bulunan, var olan

kefil-i muhadenet: dostluk kefli

Kentüki: Kentucky eyaleti, ABD

mahafil-i muhtereme: Muhterem Localar

matlub: istenilen

mebde-i hareket: hareket başlangıcı

Menafi-i umumiye: Genel Yararlar

meşbû: 1. dolmuş, dolu. 2. kim. doymuş, doygun

mezâya: meziyetler

mukayyet: kayıtlı, kaydolunmuş; deftere geçmiş; bir işe önem veren

mukteza: iktizâ etmiş, lâzım gelmiş, kanun gereğine göre yazılan yazı, derkenar

murahhas: ruhsatlı, izinli; Delege

Mütalaat: düşünceler; tetkikler; okumalar

mücmel: icmal olunmuş, kısa ve az sözle anlatılmış

Mülâzim: stajyer; [burada] yedek delege; [askerlikte] teğmen

müstacel: acele, tez, hemen yapılması gereken

Müşahade: gözlem

müşârün-ileyh: "kendisine işaret olunan"; adı geçen, adı anılan [erkek]

müteamel: öteden beri yapılagelen

müteselli: avunmuş

Müzaheret: Arapça (zahr'den) yardım etme, koruma

Müzakerat: müzakereler, görüşmeler

nisab-ı müzakere: görüşme yeter sayısı

nisbet: oran
nokta-i hendese: geometrik nokta
rabıta: bağlantı
remzî mahfiller: Sembolik Localar
rûznâme-i müzakerat: görüşme gündemi
serdedilmiş: [düzgün ve yerinde] söylenmiş
şayan-ı arzu: istemeye değer
şıtap: acele, sürat, çabukluk
taazzuv: uzuv peyda etme, uzuvlanma, organ oluşturma, şekillenme, biçimlenme
tâdil: değişiklik; doğrultma, doğrulama
tafsilen: uzun uzadıya, ayrıntılı olarak
taht-ı muhakeme: yargılama altında
tahlif: Yemin ettirme, andiçirme, içirilme
tâlik: asma, askıda bırakma; geciktirme; erteleme
tarsin: sağlamaştırma
tarzi ceryani: oluş biçimi
tasmim: tasarlama, kesin olarak niyetlenme
tasrih: açıkça belirtme
ta'ziz: izzetleme, izzetlendirme, şerefli, kutlu kılma

tediye: ödeme
teavün sandığı: Yardımlaşma Sandığı
tekâsül: üşenme; ilgisizlik
tekerrür: tekrar etme
tenevvür: parlama, ışıldama, aydınlanma
tesanüd: dayanışma
teşmil: 1. yayma, içine aldırma, kapsamına aldırma
2. daha umumî bir mânâ verme
teşrih etmek: açmak; yaymak
tetebbü: bir şeyi etrafıca tetkik etme, inceleme, bir şey hakkında geniş bilgi edinme
tevafuk: uyma, uygun gelme
tevcih: yöneltme, çevirme, verme
te'yid: 1. kuvvetlendirme, kuvvetlendirilme, sağlamaştırma
2. doğru çıkarma, doğrulama; destekleme.
tezyin: süsleme
ufulü: vefatı
vahdet: birlik
vazifedaran: görevliler
zıkr: anma, anılma

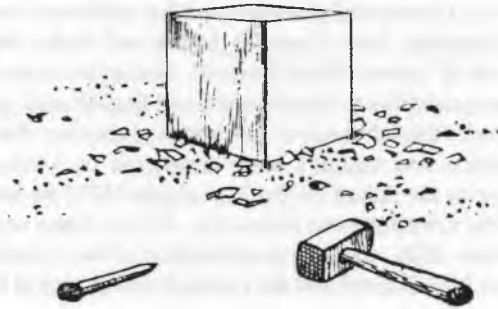
KAYNAKLAR

Abdullah Yeğin, et.al., *Osmanlıca Türkçe Ansiklopedik Büyük Lûgat, Türev,* 1997

Ferit Devellioglu, *Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lûgat, 1998*

Mustafa Nihat Özön, *Osmanlıca Türkçe Sözlük, İnkılâp Kitabevi, 1997*

Şevket Rado et.al., *Hayat Büyük Türk Sözlüğü, 1969-1971*

OSMANLI SİYASİ HAYATINDA PARLAMENTER REJİMİN TARİHİ BİR SEMBOLÜ

SADRAZAM MİTHAT PAŞA

(1822 - 1884)

Tamer AYAN

*"Bunda ne var ki! Âl-i Osman olacağına
biraz da Âl-i Mithat olsun !.."*

A HISTORICAL SYMBOL OF THE CONSTITUTION: MITHAT PASHA

Mithat Pasha was born in November 1822 in Istanbul. After completing his education in Vidin and Istanbul, he accomplished many bureaucratic duties in the state. He is known as a successful governor and has achieved many improvements during his post in Baghdad, Tuna (Danube), Edirne and Aydın. He is the founder of the Agricultural Bank of Turkey (Ziraat Bankası). During his short stay in France and England, he had the possibility to learn French and English and get accounted with Western culture. Under the influence of the French revolution, the ideas of freedom, independence, justice and equality were embraced by Mithat Pasha. After he became grand vizier to the Sultan on the 31st of July 1872, he spent great efforts in the foundation of the Constitutional Monarchy. Mithat Pasha reached his ideal on the 23rd of December 1876 with the proclamation of the Constitution. Due to his conflicts with Sultan Abdulhamid and the rumours arised against him, he was exiled

to Europe. In September 1878, he was exiled to the Island of Crete by the Sultan and soon afterwards he was assigned as Governor to Syria. In 1880, he became the Governor of Aydın. The rumours against him, especially on the subject that he would end the monarchic regime and establish a republican government or announce his dictatorship disturbed the palace and he was called back to Istanbul and was tried at the Yıldız Palace. At first he was sentenced to death but, the Sultan changed this verdict to imprisonment for life and he was exiled to Taif. On 8th May 1884, he was strangled by three executioners sent from Istanbul. Mithat Pasha was known as a difficult man. He was proud and uncompromising. Although he had been very successful as a governor, he was a failure during his post as grand vizier. Nevertheless, he carried the pride of being the major character in the foundation of the Constitutional and Parliamentary regime of the country.

Giriş

Mithat Paşa'nın gözünü budaktan sakınmayan, cesur, gayret ve hamiyet sahibi bir zat olduğu belirtilir. Kaynaklarda içi ile dışının bir olduğu, diğer insanları da kendisi gibi düşünerek herkese itimat ettiği için de pek çok ihanete uğradığı kaydedilir. Giriştiği işlerde ileriye geriye düşünmediği, şartları dikkate almadan her istediğini yapmak isteyen bir kişiliğe sahip olduğu görülmektedir. Bu nedenle pek çok teşebbüste bulunmuş, yaptığı işlerden dolayı halkın teveccühünü kazanmakla birlikte devlet ricali arasında pek çok düşman kazanmıştır. Ayrıca, Sultan Abdülaziz'i tahttan indirenler arasında bulunması nedeniyle II. Abdülhamit'in Mithat Paşa'yı daima kuşku ile karşıladığı ve yok edilmesi için fırsat kolladığı kaydedilir. Mithat Paşa. 15 Ağustos 1888 de kurulan Ziraat Bankası'nın kurucularındandır.

Hayatı

Ekim-Kasım 1822'de İstanbul'da doğdu; asıl adı Ahmet Şefik'tir. Babası, Evkaf Nezareti'nde küçük bir memur olan Rusçuklu Kadı Hacı Hafız Mehmet Eşref Efendi'dir. On yaşında Kuran'ı ezberledi. On bir yaşında babasının nâib tayin edildiği Vidin'e gitti ve ertesi yıl ailesiyle birlikte İstanbul'a döndü. 1834'de Reisülküttap Akif Paşa'nın aracılığı ile Divan-ı Hümayun Kalemine girdi. "**Mithat**" mahlasını aldığı bu Kalem'de divanî yazısını altı ayda iyi derecede öğrenmekle kalmayıp aynı zamanda Arapça ve Farsça dersleri almaya başladı. 1835'de babasının Lofça (Loveç) kazası naipliğine tayin edilmesi üzerine İstanbul'dan ayrıldı. Ertesi yıl ailesiyle beraber İstanbul'a geldiğinde Divan-ı Hümayun Kalem'i'ndeki görevine döndü. Ayrıca Mahmut Paşa

Camii'nde Mirza Safa'dan Acem edebiyatı dersleri; Fatih Camii'nde Doyranlı Mehmet Efendi ve Zağralı Şerif Efendi gibi hocalardan dersler aldı. 1840'da Sadaret Mektubî Kalemi ile görevlendirildi. 1842'de Şam tahrirat kâtibi muavini vazifesi ile Şam'a gitti. İki buçuk yıl kadar Şam ve Sayda'da görev yaptıktan sonra Bekir Sami Paşa'nın divan kâtibi oldu ve onunla birlikte 1845'de Konya'ya, 1847 yılında da Kastamonu'ya gitti. Bir yıl sonra İstanbul'a dönerek Naima hanımla; Bağdat'a vali olarak gittiğinde ise Çerkez Şehriban hanımla evlendi.

Mithat Efendi, Sadaret Mektubi Kalemi'ne devam ederken 1849'da Meclis-i Vâlâ-yı Ahkâm-ı Adliye'ye bağlı Mazbata Odası'nda görevlendirildi. 1850'de "mümeyyizliğe", 1851'de "başhalifeliliğine" getirildi. Ardından geçici görevle gittiği Şam ve Halep gümrüklerindeki para sorunu yüzünden doğan anlaşmazlığı gidererek hazine alacaklarını tahsil etti. Arabistan ordusu müşiri Kıbrıslı Mehmet Emin Paşa'nın Dürzî sorunundaki hatalarını ortaya çıkararak azline neden oldu. Altı ay süren bu görevindeki başarısıyla Sadrazam Mustafa Reşit, Âli ve Fuat paşaların dikkatini çekti.

1853 -1856 Kırım Savaşı ile sonuçlanacak olan uluslararası anlaşmazlıklar nedeniyle İstanbul'da sık sık toplanan, yabancı diplomatların da katıldığı üst düzey meclislerde görüşme tutanaklarını tutmakla görevlendirildi. Bu dönemde Meclis-i Vâlâ-yı Ahkâm-ı Adliye'nin yazı işleri Rumeli ve Anadolu diye iki bölüme ayrıldı ve Mithat Efendi Anadolu ikinci kâtibi oldu. Eyalet idaresinde reform konusundaki fikirleri bu sırada şekillenmeye başladı. Mustafa Reşit, Ali ve Fuat paşalarla ilişkileri geliştikçe Babıâli'de yaşanan iktidar mücadelesi içinde dostlar ve düşmanlar kazandı. 1854'de Kıbrıslı Mehmet Emin Paşa'nın sadrazam olması üzerine yerel yönetim hakkındaki şikâyetlerin arttığı İslimiye, Cuma ve Şumnu'ya yollanarak İstanbul'dan uzaklaştırıldı. Burada bir çok suçlu yakaladı, yakaladığı eşkiyalardan dördünü astırdı, diğerlerini İstanbul'a gönderdi ve muhakemelerinin sağlanması konusunda başarılı oldu; altı ay sonra Mustafa Reşit Paşa'nın Sadrazamlığa tekrar getirilmesinin ardından İstanbul'a döndü.

Mithat Efendi'ye, 1855'te Bursa'da meydana gelen büyük depremin ardından bölgeye gönderilen yardımları dağıtma ve düzeni sağlama görevi verildi. 1856'da Sadaret Kaymakamı Kıbrıslı Mehmet Emin Paşa tarafından görevinden alındı ve devlet düzenine karşı hareket etmek suçuyla mahkemeye verildi. Meclis-i Vâlâ'da yapılan muhakemesinde aklandı ve görevine döndü. 1857'de Silistre Valisi Mirza Said Paşa ve Vidin Valisi Muammer Paşa hakkında soruşturma yapmakla görevlendirildi.

Mustafa Reşit Paşa'nın ölümünden sonra Âli ve Fuat paşaların himayesine girdi. Mithat Efendi'nin dil bilmemenin ve Batı kültürünün dışında kalmış olmanın kompleksiyle ezildiği görülmektedir. Mithat Efendi, önceden tanımış olduğu Sadrazam Ali Paşa'ya Avrupa'ya dil öğrenmek için gitmek istediğini söyler. Âli Paşa, Mithat Efendi'yi Avrupa'ya gönderir. Önce Fransa, sonra İngiltere'de dil öğrenir; bilgi ve görgüsünü artırır; Avrupa kültürünü yaşayarak öğrenir, Batı medeniyetini tanır. Batıda gördüğü yeniliklerin Osmanlı'da olmasını arzular. Bunlardan en önemlisi "kuvvetler ayrılığı" ilkesidir. Yani, "yönetimin, yargının ve yasamanın birbirinden ayrı tutulmasıdır." Mithat Efendi, tüm yaşamı boyunca bunu uygulamaya çalışır. Fransız Devrimi'nden sonra yayılan eşitlik ve adalet ilkelerinin en büyük savunucusu olur. Mithat Efendi, bütün siyasal yaşamına yön veren ilkeleri Fransa'da öğrenir. Mithat Efendi, Fransa'da Şûra-ı Devlet (Danıştay)'i öğrenir; Danıştay'ın Osmanlı'da da olması için çok çalışır. Mithat Efendi 1858 yılında ergin birikime sahip olduğuna inandığından Abdülmecit'in huzuruna çıkıp düşüncelerini arz etmek ister; ancak bu olanağı bulamaz. Önerilerini Âli Paşa'ya yapar, Paşa bu önerileri çok olumlu karşılar. Mithat Efendi'yi üst düzey memuriyetlere getirir, vezir yapar 1859'da İstanbul'a dönünce Meclis-i Vâlâ başkâtipliğine atanır. Bu sırada oluşa gelen Kuleli Vakası⁽¹⁾ ile ilgili olarak sorgu hâkimi görevini üstlenir; sorgulama sırasında sanıklara karşı sert muamelede bulunduğu kaydedilir.

Mithat Efendi'nin Mithat Paşa oluşu ve Tuna Vilâyeti Valisi olması

Mithat Efendi, Ocak 1861'de Balkanlar'ın en sorunlu vilâyetlerinden biri olan Niş'e, vezaret rütbesiyle vali olarak atandı ve Mithat Efendi,

(1) *Kuleli Vakası: 1859 yılında kendilerine "Fedailer Cemiyeti" diyen 40 - 50 kişilik bir grup komplocu, Sultan Abdülmecit'i devirmek ve gerekirse öldürmek için bir komplo hazırladılar.*

Mithat Paşa oldu! İki yıl içerisinde kurduğu zaptiye kuruluşu ile bölgede güvenliği sağladığı gibi, yeni yollar, köprüler inşa ettirdi, sulama kanalları yaptırdı ve kimsesiz çocuklar için ıslahhaneler kurdu. Her kesimle yakın iş birliği içinde başarılı bir yönetim ortaya koydu. Ayrıca Sırbistan'a göç eden Bulgarları göçten vazgeçirdiği gibi, Arnavutlar arasında eskiden beri süregelen kan davalarını bedele bağladı ve silâh taşıma adedini sınırlandırdı. İç karışıkların giderek arttığı Prizren de onun yönetimine verildi. Üç yıl görev yaptığı bu eyaletteki başarısı onu önce Balkanlar, ardından bütün ülke için düşünülen yerel yönetim reformunun mimarlarından biri haline getirdi.

Balkanlardaki iç karışıklıkların dış müdahalelere daha fazla zemin hazırlamasını önleme gayretinde olan Sadrazam Fuat ve Hariciye Nazırı Âli paşalar, Mithat Paşa'yı 1884'te İstanbul'a çağırarak yeni oluşturulması düşünülen vilâyet usulünün hazırlık çalışmalarına katılmasını sağladılar. Kasım 1864'de ilân edilecek olan yeni vilâyet tüzüğünün örnek uygulaması için seçilen, merkezinin Rusçuk olarak belirlendiği, Silistre, Vidin ve Niş eyaletlerinin birleştirilmesiyle oluşturulan Tuna Vilâyeti valiliği 1884'te Mithat Paşa'ya verildi. Bugünkü Bulgaristan'ın büyük bir bölümünü oluşturan Tuna vilâyetinde, üç buçuk yıl boyunca nehir ve kara ulaşımında önemli ilerlemeler sağlanması, tarımı geliştirmesi, Ziraat Bankası'nın kuruluşu ile sonuçlanacak olan Memleket Sandığı'nın kurulması önemli başarıları arasında yer almıştır. 1865'te Osmanlı Devleti'nde yayımlanan ilk vilâyet gazetesini olma özelliğini taşıyan Türkçe ve Bulgarca *Tuna* gazetesini çıkarması ve güvenlik artırıcı önlemlerdeki başarısı gibi nedenlerle yeni vilâyet tüzüğünün uygulanabilirliğine kanaat getirilerek bu tarz bir vilâyet sistemi birkaç yıl içinde Bosna, Suriye ve Halep başta olmak üzere ülkenin diğer bölgelerine de yayıldı. Tuna valiliği sırasında Mithat Paşa birkaç kere suikasta maruz kaldıysa da kurtulmayı başardı.

Âli Paşa, Mithat Paşa'yı Meclis-i Vâlâ-yı Ahkâm-ı Adliye'nin yürürlükten kaldırılıp 1868'de yerine Şûra-yı Devlet ve Divan-ı Ahkâmı Adliye'nin kurulmasının ardından, Şûra-yı Devlet başkanlığına atadı. Âli Paşa ve Mithat Paşa, birlikte Padişah'ın yapacağı açılış konuşmasını hazırladılar. Bu konuşmada Padişah hiç istemeyerek de olsa şunları söyler:

"Eski zamanlarda düzenlenen kanunlardan yararlanmak artık mümkün değildir. Eğer o kanunlar ve nizamlar bugünün ihtiyaçlarına cevap verselerdi şimdi Avrupa'nın en uygun ve iyi yönetilen hükümetleri arasında bulunurduk. Şimdi yeni kurduğumuz dü-

zenle icra kuvvetini, adli, dinî ve kanunî kuvvetlerden ayırıyoruz. Hangi mezhepten olurlarsa olsunlar bütün tebaam, aynı vatanın evlâtlarıdır. Herkes dini inancında serbesttir. Mezhep anlaşmazlıkları Osmanlı vatandaşlarını birbirinden ayıramaz."

Şûra-yı Devlet'in görevi kanun taslaklarını hazırlayıp tartışmaktı. Mithat Paşa, bu kurumdaki kısa süreli başkanlığı döneminde metrik sistem, vatandaşlık, madenler, İstanbul-Emniyet Sandığı ve Sanayi Mektebi kurulması gibi konular üzerinde çalıştı. Merkezde ilk defa bu kadar yüksek bir görevde bulunan Mithat Paşa, kısa zamanda Sadrazam Âli Paşa ile hem kişisel olarak hem de Şûra-yı Devlet'le ilgili sorunlar yüzünden anlaşmazlığa düştü ve görevinden alındı. Bağdat valiliğine gönderilip İstanbul'dan uzaklaştırıldı.

Bağdat Valisi Mithat Paşa

Mithat Paşa, Musul ve Basra'nın da dâhil olduğu bugünkü Irak'a tekbül eden Bağdat Vilâyeti'ni üç yıl boyunca (1869 -1872) Altıncı Ordu Kumandanlığı da uhdesinde olmak üzere geniş yetkilerle yönetti. Burada Çerkez Şehriban hanımla ikinci evliliğini gerçekleştirdi. Balkanlarda kazandığı valilik deneyimiyle Arazi Kanunu'nu ve yeni Vilâyet Kanunu'nu burada da uygulamaya koydu. Bayındırlık ve inşaa faaliyetlerinin yanı sıra Irak topraklarının tapu ile dağıtılmasını sağlayarak tarımı geliştirmeye çalıştı. Aşiretleri devlet otoritesine bağladı. Dicle ve Fırat nehirlerinde vapur işletmeciliği kurduğu gibi; ıslahhane, pirinç işleme fabrikası, Kâzımıye'de tramvay hizmetlerini düzenledi. Basra tersanesini ıslah edip ticareti artırmaya gayret etti. Kuvvet'in kaza statüsüyle, Lahşa (Ahsa), Katif, Katar ve Necid'in birleştirilip Necid Mutasarrıflığı adı altında Basra'ya bağlanarak Osmanlı egemenliğine girmesi de Mithat Paşa'nın başarılarından sayıldı. Vilâyetin ilk resmî gazetesi olan *ez-Zevrâ*'nın Türkçe ve Arapça yayımlanması, yeni sivil ve askerî okulların, hastanelerin açılması da diğer bazı hizmetleridir. Âli Paşa'nın 1871'de ölümünün ardından iktidar Tanzimat karşıtlarının lideri olan Mahmut Nedim Paşa'ya geçince kendisine yönelik baskılar arttı. Mayıs 1872'de istifa ederek (bazı kaynaklara göre azledildi) İstanbul'a döndü ve muhalif grupların ilgi odağı oldu.

Sadrazam Mithat Paşa

İstanbul'da kalmasını tehlikeli bulan Mahmut Nedim Paşa tarafından önce Sivas'a, bu gerçekleşmeyince 26 Temmuz 1872'de Edirne'ye vali tayin edildi. Bağdat valiliği sırasında Mithat Paşa hakkında bir-

çok dedikodu çıkar. Mithat Paşa padişahla görüşerek sorunun aslını arz etmek ister. Huzura kabul edilir. Mithat Paşa, Osmanlının çöküşünün durdurulması için vatandaşlar arasında hiçbir din, dil, ırk ayrımı gözetmeksizin herkesin Osmanlı sayılması gerektiğine inanmaktadır. Tüm vatandaşların eşitliğinden yanadır. Çok uluslu bir yönetim kurulmasını savunur. Gülhane Hattı Hümayunundaki maddeler uygulanırsa müslümanlarla gayrimüslimler eşit haklara sahip olacaklar; böylece müslüman olmayan vatandaşların da Osmanlıyı savunacaklarına inanır. Batıda uygulanan hak, adalet, eşitlik ilkelerinin bizde de uygulanması gerektiğini Sultan Abdülaziz'e arz eder. Bu görüşler Padişah'a uygun gelir. Fakat görev yerine gitmeden önce padişah tarafından veda için huzura kabul edilerek kendisine rakibi hakkındaki şikâyetlerin yoğunlaşmasının ve diğer devlet ricali tarafından tasdik edilmesi üzerine azledilen Mahmud Nedim Paşa'nın yerine Mithat Paşa'ya 31 Temmuz 1872'de ilk olarak sadrazamlık verilir.

Vezirim Mithat Paşa,.

Hasbellüzum, önceki sadrazam Mahmut Paşa'yı görevinden aldım, yeteneklerini ve gününü bildiğim için seni sadrazamlığa getirdim. Allah herkesi başarılı kulsın. Âmin.

Ancak Mithat Paşa'nın sadrazamlığı uzun sürmedi; onu Niş valiliğinden beri istenmeyen adam ilân eden Rusya elçiliğinin de etkisiyle ve kısa sürede sarayla arasında baş gösteren siyasî, idarî uyuşmazlıklar ve Sultan Abdülaziz'in hoşuna gitmeyen benzeri bazı davranışları nedeniyle Mithat Paşa 19 Ekim 1872 tarihinde azledildi. Azlinde Mahmud Nedim Paşa taraftarlarının faaliyetlerinin de etkili olduğu kaydedilir. Yerine sadrazamlığa Mütercim Mehmet Rüştü Paşa getirildi. Bundan sonraki dört yıl boyunca kısa süreli idarî görevler üstlendi. Birkaç ay açıkta kaldı, ardından 1873'te Adliye Nazırı oldu. İdarî ve malî sıkıntıların giderilmesi, Meclis-i Mebusan'ın açılması konularında bir lâyiha hazırlandığının öğrenilmesi üzerine Eylül'de padişah tarafından görevden alındı ve Ekim 1873'de Selânik valiliğine gönderildi. Şubat 1873'de bu görevinden de azledildi ve İstanbul'a dönerek kendi arazisinde bahçe işleriyle meşgul oldu. Ardından yeni kurulan Mahmud Nedim Paşa kabinesinde 1875'te Adliye Nazırlığına getirildi. Kasım 1875'de idarî buhran, malî iflâs, Balkanlar'da sürmekte olan isyana çare bulunamaması gibi sorunlardan dolayı sadrazamı protesto etmek için görevinden istifa etti. Mayıs 1876'ya kadar sürecek olan azil döneminde mevcut rejimden hoşnut olmayan ve kurtuluşu ancak

meşrutî rejimde gören ulema, sivil, askerî bürokrasiye mensup çevrelerle temas içinde oldu, anayasa ve parlamento fikrini tartıştı.

İstanbul'da 1876 ilkbaharında kamuoyunda hoşnutsuzluk tırmandıkça Mithat Paşa alternatif iktidar odağı haline geldi. Düzenlenmesinde kendisinin de parmağı olduğu söylenen 10 -11 Mayıs 1876'da medrese öğrencilerinin gösterileri sonucu Mahmut Nedim Paşa'nın azledilmesiyle kurulan Mütercim Mehmet Rüştü Paşa kabinesinde önce Mecâlis-i Âliye üyeliğine, ardından ikinci kez Şûra-yı Devlet başkanlığına getirildi. Ancak devam etmekte olan sıkıntıların giderilmesi için sadarettteki değişikliklerin yeterli olmadığı ve devletin kurtarılması amacıyla yapılması gereken reformların önündeki en önemli engeli bizzat padişahın teşkil ettiği düşünölmeye başlandı. 30 Mayıs 1876'da veliaht Murat Efendi⁽²⁾ ile temas kurulduktan ve meşrutî bir yönetim teşkiline engel olmayacağına dair söz alındıktan sonra, Sadrazam Mütercim Mehmet Rüştü Paşa, Serasker Hüseyin Avni Paşa⁽³⁾, Süleyman Paşa, Şeyhülislâm Hayrullah Efendi ve Mithat Paşa'nın başını çektiği "erkân-ı hal" ile Sultan Abdöfaziz'i tahtan indirdi. Devleti Mithat Paşa ve ekibi yönetmeye başladı. Ancak bu saray darbesi karışıklıkları önlemek yerine durumu daha da karışık bir hale getirdi. Öncelikle darbeyi gerçekleştirenler arasında Kanun-i Esasî ve meclisin gerekliliği konusunda ihtilâf çıktı. Ardından 15 Haziran 1876'da Sultan Abdöfaziz tahtan indirilişinin ilk haftası dolmadan Feriye Sarayı'nda hunharca şehit edildi.

Serasker Hüseyin Avni Paşa, Abdöfaziz'in intikamı almak isteyen bir subay olan Çerkez Hasan⁽⁴⁾ tarafından Mithat Paşa'nın köşkünde ba-

(2) **Veliaht Murat Efendi** (1840 -1905): Babası Abdölmecit ve annesi Şevkefza hanım tarafından, küçük yaştan beri özel bir eğitim ve öğretimle yetiştirildi. Türkçe yazının yanında Arapça, Farsça ve Fransızca'yı çok iyi bilirdi. İnce ruhlu olup, güzel sanatlara karşı büyük bir ilgisi vardı. 23 Ekim 1872'de I Proodos locasında Kadıköy'de, Louis Amiable'nun evinde Üstadı Muhterem Cléanthi Scalieri tarafından tekris edildi; yani, padişahlığa geçmeden 4 yıl önce mason oldu. Kardeşi Şehzade Kemalettin Efendi 24 Ağustos 1875'de I Proodos locasında Üstadı Muhterem Cléanthi Scalieri tarafından tekris edildi. 28 yıl geçirdiği Çırağan Sarayında kalan Murad'ın 1905'de şeker hastalığı arttı, ihtimama rağmen kurtulamadı, 65 yaşında öldü. Sultan 5. Murad'ın saltanatı sadece 93 gün sürmüştür.

(3) **Hüseyin Avni Paşa** (1820 -1876): Rütbeleri sökülürken; "Kinim dinimdir" demiş; daha sonra da Çerkez Hasan tarafından öldürölmüştür.

(4) **Çerkez Hasan Olayı**: 15 Haziran 1876 tarihinde Sultan Abdöfaziz'in kayınbiraderi (Neşerek Kadın Efendi'nin ağabeyi) olan Çerkez Hasan ismindeki bir subay, Mithat Paşa'nın köşkünde Vekiller Meclisi toplantısını bastı ve Serasker Hüseyin Avni Paşa, Harbiye Nazırı Reşit Paşa ve bir subay da dâhil üç kişiyi şehit etti. Çerkez Hasan ertesi gün idam edildi.

sılarak 15 Haziran tarihinde öldürüldü. Balkanlar'da devam etmekte olan isyanlar bastırılmadığı gibi yayılması da önlenemedi. Bütün bu olumsuzluklara rağmen Mithat Paşa Kanun-i Esasî hazırlık çalışmalarını sürdürdü. Psikolojik dengesi bozulan V. Murat'ın sağlığının düzelmeyeceği anlaşılınca, gayrı resmi olarak Meşrutiyet'i tesis ve Kanun-i Esasî'yi ilân edeceğine söz veren veliiaht Abdülhamit Eylül 1876'da tahta çıkarıldı. Ama Abdülhamit'in asıl niyeti başkadır. Gidererek artan baskıcı bir yönetimle bütün ipleri eline almaya ve kendine karşı çıkanı susturmaya kararlıdır. Mithat Paşa ise Batı'daki Aydınlanma düşüncesi, Fransız Devrimi ve hürriyet savaşımından etkilenmiş bir grup aydınla birlikte, beş yüz yıllık bir İmparatorluğun yapısını değiştirmeyi ve çağdaş bir yönetim anlayışı getirmeyi amaçlamaktadır.

Yeni Padişah, Sadrazam Mütercim Mehmet Rüştü Paşa ile Mithat Paşa'yı görevlerinde tutmak zorundadır; çünkü kendilerine minnet borcu vardır. Mithat Paşa, Padişah'ı hiçbir zaman sevmez, Sultan Abdülhamit ise kendisinden yaşça büyük ve devlet yönetiminde tecrübeli olan Mithat Paşa'ya çok saygılı davranır. Sultan Abdülhamit⁽⁵⁾ ve desteklerini aldığı Cevdet Paşa gibi muhafazakâr Tanzimatçılar ile Mithat Paşa ve taraftarları arasında Kanun-i Esasî metni hakkında uzun süreli yoğun tartışmalar olur. Kanun-i Esasî'ye muhalefetiyle bilinen Mütercim Rüştü Paşa'nın istifası üzerine 19 Aralık 1876'da Mithat Paşa'nın ikinci kez sadrazamlığa tayini meşrutiyet taraftarlarınınca çok olumlu karşılanır. Sadrazamlığı halk tarafından memnuniyetle karşılandığı gibi Avrupa kamuoyu üzerinde de olumlu bir etki gösterdi. Avrupa borsasında işlem gören Osmanlı devlet tahvillerinin fiyatları yükseldi. Kaynaklarda Abdülhamit'in önceki iki padişahın hal'edilmesinde iştiraki nedeniyle Mithat Paşa'nın sadrazamlığına taraftar olmadığı, devletin içinde bulunduğu şartları dikkate alarak bunu kabul ettiği, ancak bu makamda uzun zaman kalmasını da uygun görmediği kaydedilmektedir. Mithat Paşa'nın bu konuda kendisine yapılan uyarıları pek dikkate almadığı ve Meclis-i Mebusan ile halkın kendisine gösterdiği sevginin makamında kalması için yeterli olacağını düşündüğü anlaşılmaktadır.

Kanun-i Esasî metninin okunduğu Tersane Konferansı'nın yapıldığı gün olan 23 Aralık 1876'da anayasal sisteme geçildi ve 1. Meşrutiyet

(5) Abdülhamit, Şaziliye tarikatı şeyhi Mehmet Zafır Efendi'den ve Kadiriye tarikatı şeyhi Ebu'l-hüdâ Efendi'den din ve tasavvuf dersleri almıştır; Abdülhamit, Şaziliye tarikatına mensuptu.

dönemi başlamış oldu. Mithat Paşa'nın beklentisi, etnik ve dini ayırım gözetmeksizin bütün Osmanlı uyruklarının aynı haklara sahip kılınarak iç karışıklıkları sona erdirmek böylece dış müdahalelere mazeret oluşturan nedenleri ortadan kaldırmaktı. Buna göre, Konferans'ta alınacak kararlara da artık lüzum kalmamıştı. Osmanlı temsilcileri Hariciye Nazırı Saffet Paşa ve Berlin Büyükelçisi İbrahim Edhem Paşa toplantıyı terk etti. Mithat Paşa, bütün merkezî yüksek görevlerinde olduğu gibi Osmanlı seçkinlerinin geleneksel tarzına ters düşen bağımsız şahsî üslubu, uzlaşmaz tavrı, özellikle "milis askeri" adıyla gönüllü asker toplaması, saltanatı lağvedip cumhuriyet veya kendi diktatörlüğünü ilan edeceği şayiası ve padişaha karşı sorumlu bir sadrazamdan çok millete karşı sorumlu bir başbakan gibi davranmasının yanı sıra bu sürede sarayla siyasî ve idarî anlaşmazlıklara düşmesi, durumun iyice gerginleşmesine yol açtı. 30 Ocak 1877 tarihinde, konumuna uygun olmayan tarzda sert ve ağır bir dille kaleme alınmış ve kapsamı basına sızdırılmış olan tezkiresini saraya sunduktan sonra konağına çekilen ve padişahın davetlerini cevapsız bırakan Mithat Paşa, sadaretinin kırk dokuzuncu günü olan 3 Şubat 1877'de azledilerek İzzettin vapuruyla yurt dışına sürgüne gönderildi. Bazı kaynaklarda belirtilen mektubun Mithat Paşa tarafından yazılmadığı ve gazetelerde yayımlandıktan sonra da tekzip edildiği kaydedilir.

Mithat Paşa'nın bu şekilde azledilerek yurtdışına çıkarılmasında Kanun-ı Esasi'nin padişaha uyuğundan herhangi bir kişiyi yurtdışına çıkarma yetkisi veren 113. Maddesi uygulanmış ve maddenin ilk kurbanı da Kanun-ı Esasi'ye babalık eden Mithat Paşa'nın kendisi olmuştur. Mithat Paşa'nın sadrazamlıktan azlinde halk tarafından kazandığı itibar ve nüfuzunun saray çevrelerince korkuya neden olması ve hakkında Sultan Murat'ı tekrar tahta çıkaracağına dair ithamların da yer aldığı jurnallerin önemli bir etkisi olduğu kaydedilmektedir. Bazı kaynaklarda devleti cumhuriyet şekline sokacağı ve diktatörlüğünü ilân edeceği söylentilerinin de azlinde etkili olduğu belirtilir.

İtalya'da Brindizi limanına çıkan Mithat Paşa Ağustos 1878'e kadar devam eden sürgün dönemini İtalya, İspanya, Fransa, Avusturya ve İngiltere'de geçirdi. Abdülhamit aleyhinde faaliyette bulunmaktan kaçındığı gibi Nisan 1877'de başlayan Rus Savaşı'nın etkisiyle Avrupa kamuoyunda Rusya karşısında Osmanlı Devleti'ni savunan bir çaba içerisine girdi; bu yönde yazılar yazdı. Ağır bir yenilginin ardından tekrar iç sorunlara yönelen padişah, dışarıda kalmasını sakıncalı bulduğu Mithat Paşa'nın ailesiyle birlikte Girit (Hanya)'te yaşamasına

izin verdi. Eylül 1878'den itibaren Girit'te oturmakta iken Kasım 1878'de Suriye valiliğine tayin edildi.

Mithat Paşa, Aralık 1878 başında yeni görevine başladı. Mithat Paşa'nın, Suriye genel valiliği bir yıl dokuz ay sürmüştü. Cezayir bağımsızlık kahramanı Emir Abdülkadir de sürgünde olduğu Bursa'dan, Şam'a gitmişti. Burada baş gösteren Dürzîlerin Marunîlere karşı yaptığı ayaklanmayı kanlı bir şekilde bastırarak Avrupa'nın kalbini süsleyen Emir Abdülkadir'dir. Mithat Paşa yönetimi ilk yılında idari, adli konularda, eğitim ve güvenlik alanlarında önemli gelişmeler sağladı. Zaptiye teşkilâtının yenilenmesi, mahkemelerin sayısının artırılması ve hac organizasyonu ile ilgili düzenlemeler ilk yılda gerçekleştirdiği hizmetlerden dikkat çekenleridir. Ancak 1879 sonbaharından itibaren özellikle mahkemelerin mülkî idareden bağımsızlığına ilişkin bir kararın uygulamaya konulması, Mithat Paşa'nın ise karara karşı tavırında ısrar etmesi üzerine merkezî hükümetle ilişkileri giderek bozuldu. Bu tarihten itibaren vilâyet yönetimine gereken dikkat ve önemi vermedi. Merkezle ilişkiler 1880 yaz döneminde kriz noktasına vardı. Ayrıca geçmişte muhalefetini kazandığı kişiler padişahı kendi aleyhine yönlendirmekteydi. Haziran-Temmuz 1880'de Beyrut ve Şam sokaklarında ihtilâlcî mahiyette ilânların ortaya çıkması onun hakkında esasen mevcut olan güvensizliği iyice arttırdı. Daha önce istifası iki defa reddedilmesine rağmen Ağustos 1880'de Aydın Valisi Ahmet Hamdi Paşa ile yeri değiştirildi.

Aydın Valisi Mithat Paşa, bir yıldan az süren bu son valiliğinde (Ağustos 1880 -Mayıs 1881), İzmir ve çevresini sarsan Temmuz 1880 depremiyle Nisan 1881 Sakız adası depreminin doğurduğu zararların giderilmesine, güvenliğin artırılması amacıyla yeni bir jandarma ve polis gücünün oluşturulmasına ve bayındırlık hizmetlerinin geliştirilmesine gayret etti. Suriye valiliğinde olduğu gibi Aydın'da da mahkemelelerin bağımsızlığı kararına karşı çıktı. Bu arada İstanbul'daki rakipleri faaliyetlerini yoğunlaştırmışlardı. Dostlarının yurt dışına kaçması gerektiği tarzındaki uyarılarına rağmen sadece suçsuz olduğu yolunda padişaha dilekçeler sunmakla yetindi. Bu arada ortaya atılan, Sultan Abdülaziz'in intihar etmeyip katledildiği iddiası üzerine Avrupa'ya kaçması tavsiyelerini dikkate almadı.⁽⁶⁾ 23 Mayıs 1881'de hükü-

(6) *Sultan Abdülaziz'i öldürmeye teşebbüs suçundan, Mithat Paşa, Damat Mahmut Celalettin Paşa (Abdülmecit'in kızı Cemile Sultan), Damat Nuri Paşa (Abdülmecit'in kızı ve V. Murat'ın kardeşi Fatma Sultan), mabeyinci Fahri Bey, Mehmet Rüştü Paşa ve Şeyhülislâm Hayrullah Efendi 'suç işlemeye azmettiren' durumundaydılar.*

met konağının askerler tarafından sarılması üzerine arka kapıdan çıkarak Fransa Konsolosluğu'na sığındı. Mithat Paşa, Fransa ile Osmanlı arasındaki ilişkinin gerilmesine neden olur. Tunus, Fransa'ya bırakılırsa; Mithat Paşa'nın Osmanlıya iadesinin söz konusu olabileceği bildirilir. Osmanlı bu isteği kabul etmez. Yapılan pazarlıktan sonuç alamayan Fransız Konsolosluğu da Mithat Paşa'nın konsolosluktan çıkarılmasını ister. Mithat Paşa, toplattığı evrakları kâtabi Vasıf (Kilikyan) Efendi'ye verir ve bavulu şimdi sır olan bir yere götürür. Sultan Abdülaziz'in katli meselesinden dolayı teslim olması istenen Mithat Paşa hayat ve namusuna halel gelmemek ve yargılamanın aleni olması şartıyla, Fransa hükümeti nezdinde yapılan girişimler ve İzmir'de bulunan eski dostu Adliye Nazırı Ahmet Cevdet Paşa⁽⁷⁾'nın verdiği güvence üzerine teslim olur. Tutuklanarak İstanbul'a götürülür.

Yıldız Sarayı-Çadır Köşkü Mahkemesi

Mithat Paşa, İstanbul'a sonradan saray darbesine karışan asker ve sivillerle birlikte "Abdülaziz'in katline iştirak suçlamasıyla" Haziran 1821'de Yıldız Sarayı içindeki Çadır Köşkü'nde kurulan özel bir mahkemede yargılandı. Mehmet Rüştü Paşa⁽⁸⁾ hariç olmak üzere tutuklular hakim karşısına çıkarıldılar. Başta mahkeme başkanı Ali Sururi Efendi olmak üzere hâkimler Mithat Paşa'nın muhaliflerinden seçilmişti.⁽⁹⁾ Aksi yöndeki savunmasına rağmen Sultan Abdülaziz'in öldürülmesinden fiilen suçlu bulunarak idama mahkûm edildi. Eski sadrazamlar, nazırlar heyeti, müşirler (Plevne Kahramanı Gazi Osman Paşa) ve feriklerden (Mahmut Nedim Paşa, Cevdet Paşa, Tunuslu Hayrettin Paşa, Safvet Paşa, Kadri Paşa) oluşturulan fevkalâde meclis Yıldız Sarayı'nda toplanıp konuyu müzakere etti ve çoğunluk kararın icrasına hükmetti. Buna rağmen iç ve dış çevrelerden yükselen iti-

(7) *Ahmet Cevdet Paşa: Mecelle denen Osmanlı İslâm hukuk kurallarını kaleme aldı ve 12 ciltlik Osmanlı Tarihi'ni yazdı.*

(8) *Mütercim Mehmet Rüştü Paşa, Manisa'da çiftliğinde hastalanmış yatıyordu. Muhakemeye çıkmaması için doktor raporu gerekiyordu. Üç doktordan oluşan kurul İzmir'e ve İstanbul'a gitmemesi için rapor verdiler. Paşa, on ay sonra hayata gözlerini yumdu.*

(9) *Yıldız Sarayı Mahkeme Kurulu: Sururi Efendi'nin başkanlığında, Padişah'ın doğrudan seçtiği şu üyelerden oluşuyordu: başkan yardımcısı Hristo Foridis Efendi, Tefik Efendi, Alman kökenli Emin Efendi, Hüseyin Bey, Tekfur Efendi; başsavcı Lâtif Bey.*

razları dikkate alan Abdülhamit idam cezasını ömür boyu hapse çevirdi. Mithat Paşa 16 Temmuz 1881'de diğer hükümlülerle birlikte İZZETTİN vapuruyla Cidde'ye, oradan da Taife gönderildi.

Taifte Geçen Sürgün Hayatı ve Boğdurulması

Tâifte sürgün hayatı üç yıl devam etti. Bu sürede sıkı kontrol altında tutulmaya çalışıldı ve mümkün olduğu kadar dış dünya ile irtibatı kesildi. Beyazıt'taki konağı, Sultan Abdülhamit ve Sait Paşa tarafından kundakçılara emir verilerek yaktırıldı ve belgeler kül oldu, Giderek ağırlaşan ve kötüleşen bir muameleye maruz kaldığı hapis hayatı sırasında Meşrutiyet'ten sonra oğlu Ali Haydar Mithat tarafından yayımlanacak olan hatıralarını yazabildi. Taifte ağır bir mahkûmiyet hayatı geçiren Mithat Paşa birkaç kere zehirlenmek istenmiş, ancak durumu fark ederek kurtulmuştur. Sağ omzunda çıkan şirpençeden dolayı da Mithat Paşa'nın bir hayli sıkıntı çektiği, ancak, diğer mahkûmların yardımıyla bu hastalıktan kurtulduğu kaydedilmektedir. Ailesinin aktardığı bilgilere göre bu dönemde ibadete, dinî ilimlere ve tasavvufa yönelen ve İngilizler tarafından kaçırılacağına dair çıkan söylentiler üzerine; Mahmut Paşa ile birlikte, 7 -8 Mayıs 1884 gecesini hücrelerinde, İstanbul'dan cellât olarak gelen üç kişi⁽¹⁰⁾ tarafından boğularak öldürüldü. Resmi ölüm nedeni "şirpençe" ve "hıyarcık" diye açıklanan Mithat Paşa'nın cesedi bile şüphe konusu olmuş, gerçekten ölüp ölmediğinden emin olunmak için Yıldız Sarayı tarafından defalarca soruşturma yapılmıştır.

Abdülhamit, Hacı Hüseyin Paşa ve Yüzbaşı Şakir Efendi'yi Taife gönderdi, mezarın yerini öğrendi, kazdırdı, cesedi topraktan çıkarttı. Mithat Paşa'nın cesedi çürümüştü, o zamanki koşullara göre otopsi yapılamazdı. Mithat Paşa'nın kafası kesildi, bir sandığa konuldu ve beraberce İstanbul'a götürüldü. Sultan Abdülhamit'in ve Gazi Osman Paşa'nın huzuruna çıkarıldı, sandık açıldı ve Mithat Paşa'nın kafatası çıkartıldı: Abdülhamit, "Mithat Paşa'dan kurtulduğumu şimdi anlıyorum!" dedi. Abdülhamit, "Kuru kafayı ne yapalım?" diyen yavere "Yok edeceksiniz, hiçbir iz kalmayacak." ...

Mithat Paşa'nın kemikleri 1951'de Tâiften İstanbul'a getirilip törenle Abide-i Hürriyet Meydanı'nda yaptırılan mezara konuldu. Taiften gönderilen tabutta, ayak, kol ve omuz kemikleri, belkemiği ve kaburgalar vardı, ama kafatası yoktu...

(10) Asteğmen Ödemişli Mahmut, Asteğmen Kel Memiş, Zileli Ali.

Masonluğu

Türkiye'nin Mason Tarihi yazarlarından olan Kemalettin Apak (1958)⁽¹¹⁾ ve Celil Layiktez (1999)⁽¹²⁾'e göre, Mithat Paşa **I Proodos** locasının üyesidir. Celil Layiktez, bu arada, "Sadrazam Mithat Paşa'nın, V. Murat'ın locası, Proodos locasının üyesi olduğu bilinir"⁽¹³⁾ demektedir. Türkiye Büyük Locasının İnternet'te yayınlanan Ünlü Masonlar adlı yazısında ise üye olduğu Loca belirtilmeden "Sadrazam Mithat Paşa" diyerek ismi verilmektedir. Paul Dumont (2000) ise Mithat Paşa'nın Masonluğu hakkında şu satırlara yer verir⁽¹⁴⁾:

*"Jön Türk devriminin ardından Selânik'te on kadar loca kurulduğu anlaşılıyor. Bunlardan çoğunun ömrü kısa sürdü. Ama içlerinden başarılı olanlar da çıktı. Örneğin Türk locası **Midhat Paşa**, Kasım 1912'ye kadar sürekli gelişen bir kuruluş oldu, o tarihte Selânik Yunanların eline geçti."*

Mithat Paşa, masondu; hem de ilkelerini uygulamaya çalışmış iyi bir masondu. Evrenin Ulu Mimarı, yattığı yere Nur versin!

Sonuç

Mithat Paşa, Tanzimat devri devlet adamları arasında farklı bir kuşağı temsil eder. Hariciye'den veya Tercüme Odası'ndan gelmez. Çok kısa bir yurt dışı deneyimi vardır. Fransızca'yı genç yaşta ve belli bir düzeyde öğrenebilmiştir. Fikrî kaynakları doğrudan Batı etkisi taşımaz. Elli yaşına gelinceye kadar Babıâli'de yüksek siyasî görevlerde bulunmamış, hizmet yıllarının büyük bir kısmını merkezde veya taşradaki idarî görevlerle geçirmiştir. Diplomasi en zayıf tarafını oluşturur.

"Pek az söylemek, söylediğini arıtmak, her söze inanmamak, her şeyde lüzumundan fazla teenni ve ihtiyat etmek, nefesine pek o kadar itimat etmemek, sadedilâne hareketlerden sakınmak ..."⁽¹⁵⁾ şartlarından hiçbirine riayet etmediği belirtilir. Valilik görevleri sırasında görüşlerinde ısrarcı ve uzlaşmaz tavırlarıyla dikkat geçen Paşa'nın ülkenin

(11) Kemalettin Apak, *Türkiye'deki Masonluk Tarihi*, İstanbul, 1958, s.24;

(12) Celil Layiktez, *Türkiye'de Masonluk Tarihi*, c. I, İstanbul, 1999, s. 64

(13) a g e: s.16

(14) Paul Dumont, *Osmanlılık, Ulusçu Akımlar ve Masonluk*, YKY, İstanbul, 2000, s.64.

(15) İbnülemin, s.406.

genel siyasî sorunları karşısında bir vali bakış açısına sahip olduğu söylenebilir. Bu özellik, onun yüksek siyasî görevlerinde başarısız kalmasının en önemli nedenlerinden birini teşkil eder.

Mithat Paşa'nın "*fıkrince olmaz yoktu, her şey olurdu. Giriştiği bütün işlerde ileriye geriyi düşünmez, bahusus zamanın hükmünü, muhitin muktezasını nazarı dikkate almaz, her istediğini yapmak ve yaptırmak isterdi*"(16). Bu yönü hem sarayla hem mesai arkadaşları ile uyumlu çalışmasını zorlaştırmış ve onun genel olarak kendi tavrında ısrarcı, gururlu ve kibirli bir idareci ve devlet adamı olarak nitelendirilmesine yol açmıştır. Paşa'nın bu özelliği, taşradaki görevlerinde gösterdiği başarıyı nezaretlerde ve sadarette gösteremeyişinin nedenlerinden sayılabilir. Bununla birlikte Mithat Paşa, Türk siyasî hayatında anayasal ve parlamenter rejimin tarihi bir sembolü sayılır.

KAYNAKLAR

- A. B. Mordtmann, *İstanbul ve Yeni Osmanlılar*, İstanbul, 1999
Ali Haydar Mithat, *Mithat Paşa Tabsıra-ı İbret*, İstanbul, 1325
Bekir Sami Baykal, *Mithat Paşa Siyasî ve İdari Şahsiyeti*, Ankara, 1964
Bilal Şimşir, *Fransız Belgelerine Göre Mithat Paşa'nın Sonu*, Ankara, 1970
Celil Layiktez, *Türkiye'de Masonluk Tarihi*, c. I, İstanbul, 1999
Edirne-Uluslararası *Mithat Paşa Semineri*, Ankara, 1986
Hıfzı Topuz, *Taif'te Ölüm*, Remzi Kitabevi, İstanbul, 1975
İbnülemin Mahmut Kemal İnal, *Osmanlı Devletinde Son Sadrazamlar*. İstanbul, 1940
İslâm Ansiklopedisi, TDV Yayınları, Cilt 30, İstanbul
İsmail H. Uzunçarşılı, *Mithat Paşa ve Taif Mahkûmları*, Ankara, 1950
İsmail H. Uzunçarşılı, *Mithat Paşa ve Yıldız Mahkemesi*, Ankara, 1967
İsmail H. Uzunçarşılı, *Mithat ve Rüştü Paşaların Tevkiflerine Dair Vesikalar*, Ankara, 1987
Kemalettin Apak, *Türkiye'deki Masonluk Tarihi*, İstanbul, 1958
Mehmet Rüştü, *Mithat Paşa'nın Vasiyetnamesi ve Şahadeti*, İstanbul, 1325
Mehmet Zeki Pakalın, *Son Sadrazamlar ve Başvekilleri*, İstanbul, 1940
Mustafa Özel, *Mithat Paşa'nın Besmele ve Fatıha Tefsiri*, Konya, 2003
Osmanlılar Ansiklopedisi, YKY, Cilt 1 -2, İstanbul
Paul Dumont, *Osmanlılık, Ulusçu Akımlar ve Masonluk*, YKY, İstanbul, 2000

(16) a g e; s.395.

İNSANLIK TARİHİNDE İNANÇ VE DÜŞÜNCENİN GELİŞİMİ

Ünal URAS

THE PROGRESS OF BELIEF AND THOUGHT IN THE HISTORY OF HUMANITY

When we look at the history of religions closely, it is possible to observe the existence of a sanctity and a human instinct to shelter under the arms of a divine being throughout history. In this context, since human beings started to survive the economical facts and issues and began to stock food for their living, man started to ask the questions of: "who am I?" "how was I created?" and what is all these I see?, and tried to find answers, the idea of God was transpired. He approached this power with fear and began to engage to its existence. In many societies this progress improved itself paralel to the qualities of the human mind and sometimes led to some interesting solutions arising from continious communication between cultures. This type of belief started to stylize itself and formed the basis of the monotheist religions of our days. All religions aim to overcome the disabilities of mankind with various methods and design themselves towards the acceptance of its principles. However, the despotic approach of the moral philosophy and the starting point of this philosophy which can be explained by the motto of "my moral is the

best" has led to inevitable conflicts. This fact is indeed inevitable. Because if one morality expresses that "the other morality is also good" starts to deny itself. This paradox leads to wars and battles among societies arising from religions which actually are full of quotations from each other. On the other hand, Freemasonry uses some of these quotations and myths gathered from nearly all religions to construct a Temple of Humanity and brotherhood. Therefore, the religions that survive or dead within the context of history have inevitably effected Freemasonry. You can easily find their traces in many of our degrees.

İnsanlık tarihinin geçmişinden bugününe kadar geçen süreçte tüm gelişmişliğimizin içinde kalmış, geçmişten öğeler bulunduğu şüphesiz hepimiz farkındayız. Bunun pek çok nedenleri var ve hepsine birden bakmak mümkün değil... Bu çalışma bütünü irdelemek gayesi ile kaleme alınmadı. Öte yandan içerikte zaman zaman görüleceği gibi Masonluk ile direkt ilişki kurmak da çok sık kullanılmadı. Ancak; dikkatli gözler ritüellere girmiş bir takım düşünce, inanç ve mitlerin mevcudiyetini göreceklendir.

İnsanoğlu yaradılıştan itibaren sosyal bir canlı. Hep topluluk halinde yaşamış ve bu da iş bölümünü getirmiş. Bu nasıl olmuşun araştırılması da bambaşka bir konu, ancak sosyolojik açıdan denilebilir ki insan yavrusu toplum içinde bir yükümlülük üstlenecek gençlik çağına gelene kadar topluma yararlı olmak üzere eğitilir. Campbell, Tanrının Maskeleri dizisinin ilk kitabında bu konuyu şöyle özetliyor: **"Gencin temel dürtüleri toplumsallaşmamış kaldığında, gurubun uyumuna yönelik kaçınılmaz bir tehlike haline gelir. Bütün mitos ve ritlerin temel işlevi, dolayısı ile bireyi duygusal ve zihinsel olarak yerel yönetime dahil etmek olmuştur. Ve toplumsal çalışma böyle olmaya devam etmektedir."**

Nitekim bu gün de eğitim yolu ile gençlerin topluma yararlı bireyler olması gayreti devam ediyor. Bu eğitimin çeşitli şekilleri var. Din ezelden beri bunlardan biri...

Öte yandan insanlar bu eğitimi verirken zaman içinde kim oldukları, öncelikle kendilerinin nasıl oluştuğu, giderek kâinatın nasıl oluştuğu konusundaki meraklarını, gözlemlerinden yaptıkları çıkarımlar ile açıklama gayreti içine girmişlerdir. Ve bu gayretlerinin getirdiği açıklamalarda önemli rol, beyinlerinin onları yönlendirmesine bağlıdır. Şüphesiz bu insanın beyninin işleyişi ile yakından ilişkilidir. Bu işleyişe bağlı olarak zaman içinde arketip haline gelen kalıplardan da söz edilebilir.

Bu sunumda, dinsel inançlar ve düşüncelerin gelişiminden, tarih öncesi çağlardan bu güne kadar temelde değişmeyen görüşlerin zaman içinde ve aynı zamanda nasıl iç içe yaşadığı konusunda olabildiğince özet bir çalışmayı paylaşmaya gayret edilecektir. Burada kaçınılmaz bir şekilde dinsel öğeler ile mitler arasındaki karmaşık ilişkilere de temas edilecektir.

Tarih öncesi devirlerden gelen inançlar ve mitlerin ne olduğuna ilişkin en büyük zorluk kısıtlı arkeolojik buluntulardan yapılan çıkarsamalara dayanmasıdır. Bu çıkarsamaları zamanımıza yakın dönemlerde hala o zamanı yaşayan topluluklarda yapılan araştırmalar bir ölçüde açıklamaktadır. (*Güney Amerika'nın ucundaki Puerta Fuego yerlileri ve Malinezyalılar bu konuda örnek oluşturabilir.*) Ancak gene de birbir çözümlerden söz etmek fazla iddialı olacaktır. Yukarıda, mitler ve dinsel öğelerin karmaşıklığından söz etmiştik. Bunu bir cümle ile açarsak; mitler çoğunlukla dinsel öğelerden doğar, bu mitlerin gelişimi yeni dinsel yaklaşımlar getirir demek de çok yanlış değildir. Öte yandan aynı zaman dilimi içerisinde farklı coğrafyalarda temelde çok benzer hikâyeler ve inançların oluşabilmesini izah etmek zaman zaman zorluklar doğuran bir diğer konudur. Bu konuda kesin yargılara varmak uğraşından uzak durarak tarihin o çağlarında bile iletişimin etkinliğinden söz edilebileceği gibi, insanın mantık düzeninin aynılığından kaynaklanan benzer çözümler ürettiğini de söylemek mümkündür.

Bu konu irdelenirken konunun Masonlukla ne ilgisi var düşüncesine kapılabilmek endişesinden yukarıda bahsedildi. Bu gelişimlerin belli safhalarında oluşan mitlerin izlerini yoğun bir şekilde ritüellerimizde yaşadığımızı yadsıyamayacağımızın da altı çizilmelidir. Öte yandan Masonluğun içinde bulunduğu ailesine, topluma ve insanlığa yararlı bireyler yetiştirme gayreti içinde olduğu gerçeğine de bakılınca Campbell'in yukarıda değindiğimiz görüşü ile bir paralellik kurmak gerektiğine de dikkat çekmek gerekir.

Dinler tarihine bakıldığında;

- 1- Gök: Gök Tanrıları Göksel Simgeler ve Ayınlar
- 2- Güneş ve Güneş Tapımları
- 3- Ay ve Ay'ın Gizemi
- 4- Sular ve Su Simgeleri

- 5- Kutsal Taşlar: Epifaniler (Kutsallık atfedilen olaylar, nesnelere), İşaretler ve Biçimler
- 6- Toprak, Kadın ve Doğurganlık
- 7- Bitkiler: Yenilenme Ayinleri ve Simgeleri
- 8- Tarım ve Bereket Tapımları
- 9- Kutsal Mekânlar: Tapınak, Saray, "Dünyanın Merkezi"
- 10- Kutsal Zaman ve Ebedî Yenilenme Miti

başlığı altında konunun toparlanabileceğini Mircae Eliade öne sürmektedir. İleride bu ilişkilerden bu güne kalan fosil ışımaları bazı örnekler getirmeğe çalışılacaktır. Ancak tabii ki bu başlıkları teker teker açıp sayfalar dolusu anlatıma girmek bir makale sınırlarını aşar.

Altını hemen çizmekte yarar olan bir diğer husus da tüm dinlerde bazen ön plânda, bazen geride bir tek tanrı anlayışının varlığının görüldüğüdür. Ashında tek tanrı inancı dinler tarihinin derinliklerinde bir şekilde hep vardır.

Konunun tarihin en derinde kalmış dönemi MÖ. 30 000 - 25 000 yıl öncesini kapsayan Paleantropiyenlerin büyüsel ve dinsel davranışlarını kapsayan bölümüdür. Bu konunun biraz daha yakınına odaklanıldığında ateşin evcilleştirilmesi ile bir paralellik olduğu gözlemlenebilir. O zaman için çok uzun bir zaman aralığı kabul edilmeyen bu hakimiyetin doğuşu aslında MÖ.600 000 yıl öncesine kadar uzanıyor olmalıdır. Zira ateşin evcilleştirilmesine ilişkin ilk kanıt (belge) Chou-koutien dönemine ait olup yukarıda anılan tarihe dayanmaktadır.

Palaentropiyenlerin de dinsel inançları olduğu bugün genel kabul gören bir görüştür. Ancak yukarıda değinildiği gibi ele geçen belgelerin yetersizliği (azlığı değil) bu konunun içeriğini bulanık kılmaktadır. MÖ. 30 000 yıl önceye ait bulunan objelerin kutsallık içermediğini söylemek mümkün değildir. Öte yandan bu malzemeler (insan kemikleri, kafatasları, taş âletler, boyalar) geç paleolitik çağdan itibaren çoğalmakta ve sonraki dönemlerde de bunlara izafe edilen kutsallık bağlamında, dönemlerindeki önemi anlaşılabilir.

MÖ. 8000-6000 den itibaren hayat şartlarındaki iyileşme Homo Sapiens'in Homo Sapiens Sapiens haline dönüşmesine ve bu arada ortalama ömrün uzamasına bağlı olarak yaşlı kuşakların tecrübelerini, bu arada örf-âdet ve dinsel inançları genç kuşaklara aktarabilmesi ile yeni bir dönem başladı.

Şimdi biraz yukarıda söz ettiğimiz geçmişten Sümerler dönemine kadar, Mısırı içine almadan, bu güne kalmış ikincil dinsel kalıntıların bazılarını kısaca aktaralım: Avrupa'da, ana karanın popüler takvimlerinde yılın başlangıcını da belirlediği düşünülen bir mevsimde, Nisan ayında kutlanan Rogationtide'in eşlik ettiği şenliklerde hemen hemen Sümerlerin Puruli Bayramında bereket duaları ve ejderhanın temsili yenilmesi birleşimi ile birlikte izlenenler tam bir benzerini bulur. Genel görüş, Rogationtide'in 25 Nisanda kutlanan Roma Robigalia Şenliğinin Hristiyanlaşmış olduğudur. Öte yandan kış yıldönümü Papa 1. Julius'un emri ile 354 ve 360 yılları arasında Noel oldu. Bu değişiklik Yunan Kilisesi tarafından 378 de kabul edildi. Kış şenliği, yazın başlamış olan bir bunalımın sonunu belirliyordu ve birçok durumda bereket tanrısının ölümü ya da çekilmesi de bir şenlikle belirleniyordu. Haziran-Temmuzda Tammuz için yapılan bildik ağlamalar dışında, Plutarkhos ölen ve yeniden canlanan bir bitki tanrısı figüründe toplanmış olan Attis tapımının yıl içerisinde iki kutsal anı tanımladığını söylemektedir. "Biri, onun uykuya daldığı an, öteki ise uyandığı an." Bunu destekleyen daha sonraya ait yazıtlar da vardır. Bir süre sonra bazı inanışlarda ekonomik nedenler ile bu iki şenliğin tek bir bahar bayramına döndüğü de gözden kaçmamaktadır. Ancak; bu inanışın yok olmadığı, günün birinde Noel olarak karşımıza çıktığı da bir gerçektir. Burada Attis tapımında gözlenen bereket tanrısının ölümü ve dirilişi sadece burada değil, çok daha öncelerden beri görülen ölüm-diriliş inancını içerdiği gibi, bugün de semavî dinlerde görülen bir inancı da işaret etmektedir.

Sümerlerin Telipinu Mitinde mevcut bu güne gelmiş öğeleri uzun uzadıya anlatmak gereksiz. Ancak kurban vermek ve bunu yoksullara dağıtmak uygulaması dikkat çekicidir. Yine ortadan kaybolan Telipinu'nun sebep olduğu kıtlık betimlemesi, nerede ise sözcüğü sözcüğüne Hitit Yozgat tabletindeki anlatıları, Kenanların Baal şiirindeki anlatıları, Homeros'un Demeter'e ilâhisini ve Kitab-ı Mukaddes'teki Yoel'in birinci bölümünde yer alan "Hasat Duası"nı karşılar. Diğer taraftan Sümerlerden gelen tufan mitinin, onların göç ettiği genel kabul gören Orta Asya'da da değişik isimli kahramanlarca yaşandığı bugün bilinmektedir.

Şimdi biraz da Mısır'dan bahsedelim: Birleşik Krallığın doğumundan önceki iki bin yıl boyunca, neolitik çağ kültürleri derin değişiklikler yaşamadan gelişmelerini sürdürdü. Ancak bu kültür, MÖ. 3000'de beliren yazıyı bir şekilde Sümerlerden aldı. Bu tespit Eliade'a ait ve Kramer'in Tarih Sümer'le başlar tezini kabullenen bir görüş olarak karşı-

mıza çıkıyor. Ama Mısır uygarlığı bütün yaratımlarında açıkça görülen, kendine özgü bir uslûbu hızla geliştirdi. Bunda Mezopotamya'nın aksine kendi coğrafyasında Hiksoslar gelene kadar bir istilâ yaşaması da rol oynadı. Öncelikle tek tanrıcılığın en belirgin olduğu dönem olan Akhenaton dönemine, lâhit'i üzerindeki şu satırlara bakalım: ***'Tatlı soluğu Senin ağzından içime çekeceğim. Her gün hayran hayran Senin güzelliğini seyredeceğim... Ruhunla yüklü ellerini bana ver ki, Seni alabileyim ve onunla yaşayabileyim. Başı ve sonu olmayan zaman boyunca adını söyle: o çağrılarını hiçbir zaman yanıtız bırakmayacaktır.'*** Bu dua insanın içine işleyen gücünü, otuz üç yüzyıl sonra bile koruyor. Bu firavunun kurduğu, ancak yakın saray çevresinde kabul gören dinî anlayışın zamanında mevcut rahiplerin hegemonyasına karşı oluşundaki mücadeleleri de yok varsaymadan Güneş'i tek tanrı kabul eden görüşün detayına girmeyelim. Ancak şunu da gözden ırak tutmayalım. Bir nesil için etkin bir din olarak kabul edilen bu inancın evveliyatında da Mısırdaki tek tanrı anlayışı vardır. Akhenaton'un yıkmak istediği rahipler hegemonyasında da bu anlayış vardır. Nitekim bir an için "Atoncu tektanrıcılığa" geri dönelim. Öncelikle Akhenaton'un bir ilâhisinde kullandığı ***"tek tanrı, senin dışında başka tanrı yok"*** ifadesinin Amarna reformundan bin yıl önce Amon, Re, Atum ve diğer tanrılara da uygulandığını belirtmek gerek. Bütün bu gelişim sürecinin İsrailiyat ve ona bağlı olarak tüm diğer kitabî dinlere etkisine şimdilik sadece dikkat çekerek Megalitler, Tapınaklar, Törensiz Merkezler: Batı, Akdeniz, İndüs Vadisine bir bakalım. Hakikaten tüm bu yaygın coğrafyada özellikle bol miktarda İspanya'da, Fransa'da ve en tanınmış İngiltere'de Stonohenge olmak üzere tüm Avrupa'da, Uzakdoğu ile Hindistan başta olmak üzere Megalitlere rastlanılmaktadır. Burada dikkat edilecek nokta bu Megalitlerin yaşayanlar tarafından kullanıldığı gibi ölümlerin ruhlarının toplumun yaşadığı mekânı ziyarete geldiklerinde buralarda oturmalarının sağlanması inancı da yatar. Bu arada sıklıkla bu mekânlarda dikili kutsallık atfedilen menhirler (dikili taşlar) de göze çarpar. Tarımın keşfinin insan varoluşuna ilişkin anlayışı toptan değiştirerek tıpkı bitkiler gibi doğum, hayat, ölüm, yeniden doğum döngüsünün bir parçası olarak bu inanışın geliştiği ve sonraki inançları da büyük ölçüde etkilediği bu gün genel kabul görmektedir. Bunun tersi de geçerli olup, meselâ Bretagne'da dolmen galerileri önüne dikilmiş bazı menhirler Mısır inançları ile açıklandı. Buna göre ölümlerin kuşa dönen ruhları mezarları terk edip Güneşin altında bir sütuna konmaya gidiyorlardı. Benzer bir inanç'ın bütün Akdeniz havzasına ve Batı Avrupa'ya da yayıldığı anlaşılıyor. Güneydoğu Asya'nın mega-

lit kültürlerinde menhir, ruhların "kürsüsü" işlevini görür. Hindistanda ilk şehir devletleri ortaya çıkmaya başlayınca da bu inanç izlenebilmekte olup tüm Hindû dinlerinde etkisini göstermektedir. Tesniye gibi katı Yahveci bir kitap bile, Tanrının tek yaratıcılık kaynağı olarak mutlak gerçekliğini ileri sürerken hâlâ ontolojik taş mecazını kullanmaktadır. "**Seni Dünyaya getiren (oluşturan) Kayayı savsakladın, seni yaratan Tanrıyı unuttun.**" Öte yandan bu ve başka çeşit taşlara verilen kutsallık ile ilgili olarak denilebilir ki, Hazreti Muhammet Kâbe'nin kutsallığını ilân ederken mevcudu onaylıyordu. Hatta içindeki bütün putları kırdırırken toplumsal tepkiden çekinmekten mi bilinmez, Hacer-ül Esved'i muhafaza ettirdi. Stuart Piggott, megalit anıtları Doğu Akdeniz'den türetir ve onları Hristiyan kiliseleri veya camiler ile karşılaştırır. Sözü uzatmamak için Hinduizmdeki izler ve Girit kutsal mağaralarının içerdiği anlamlara girmeden şuna dikkat çekmek gereklidir: ileride de görüleceği gibi tek tanrılı üç kitaplı dinin temellerinin ilk harçları yavaş yavaş konulmaktadır.

Anadolu'nun tarihinde dinsel süreç MÖ.7.000 yıldan Hristiyanlığın bu topraklara girişine kadar şaşırtıcı bir süreklilik gösterir. Bu toprakların bilinen ilk yerleşikleri Hurrilerin istilâcıları olan Hititler, bölgeye gelip kendilerini kabul ettirirken büyük bir uyum sağlayarak bu Hint-Avrupa orjinli halk ile tam bir simbiyoz örneği oluşturdular. Bu da yetmezmiş gibi Sümerler gibi Mezopotamya kökenli halklardan da çok şey alarak yeni ve karmaşık bir tanrılar panteonu oluşturdular. (Sümerler'in Orta Asyadan göç etmiş oldukları savını da unutmayalım) Çatalhöyük altıncı katmanında bulunan (yaklaşık MÖ. 6000) bir boğanın üstünde duran fırtına tanrısından tutun, leopardlı tanrıça Hepat'a kadar görülen bu anlatımlara ilişkin pek çok şey söylenebilir. Bu arada Anadolu'nun içinde bulunan karmaşanın bir misali de zamanın etkin Hitit Kraliçesi Puduhepa'nın dinidir. Bu etkin Kraliçe, kocası Kralı topraklarında büyüten (Doğu-Güneydoğu Anadolu) bir rahibin kızıdır. Bu din ileride değineceğimiz Hristiyanlığa etki eden Mitra dinidir ki, MÖ.1400 lerden itibaren bu topraklardan Hindistan'a kadar yaygın ve etkin olmuştur. Bu döneme ait Anadolu'daki dinsel ritüelleri pek bilemiyoruz. Ancak yukarıda değinilen simbiyoz'un varlığı yadsınamaz. Buradan bakınca tekrar Mezopotamya'ya dönersek Yeni Yıl Bayramı (Purulli), Telipinu isimleri karşımıza yeniden çıkar ki, bu kuyuda boğulmamak için Theodor H.Gaster 'in Eski Yakındoğu'da *Ritüel, Mit ve Drama* alt başlıklı Thespis kitabını ilgilenenlere tavsiye ederim.

MÖ.3000 den biraz önce Filistinde yeni bir uygarlık ortaya çıktı. Bu eski bir Tunç Çağı uygarlığı idi. Bu uygarlık yörede ilk Sami yerleşimine işaret eder. Kitabı Mukaddes onları Kenanlar olarak isimlendirir. Ancak bu sonradan konulmuş bir isimdir. Bu kavim yörede yerleşikleşir ve bir kent uygarlığı geliştirir. Bölgeye zamanla başka göçler de olur. Bu arada Mısır ile yapılan ticaretler sonucu kültürel alışverişler de yoğunlaşır. MÖ.2200 civarında yeni bir Sami halkının, Amoritlerin bölgeye gelişi ile bu uygarlık yıkılır. Bu dönemlerde yöre büyük göçler alır, yeni gelenleri etkiler ve bütünleşirler. Bu süreç MÖ.2000 in son yüzyıllarında İsrailoğullarının bölgeye gelmesi ile tekrarlanır. Bunun sonucunda kozmik dinselliğin eski ve saygıdeğer geleneklerinin karşısına yeni bir dinsel deneyim türü ortaya çıkar. Ugarit belgelerinde -ki en önemli özellikleri belli bir dinsel ideolojiden bir diğerine geçiş aşamalarını da yansıtırlar.- El, panteonun önderidir. Adı Sami dilinde "tanrı" anlamına gelmektedir. Ama bu tanrı Batı Samilerinde kişileşmiş bir tanrıdır. Pek çok saygıdeğer isimler alır, merhametli ve bilgedir. MÖ. XIV. yüzyıla ait bir dikilitaşın üzerinde bir tahta oturmuş, görkemli, sakallı, üzerinde uzun bir elbise bulunan ve tacı boynuzlarla süslenmiş bir adam olarak gösterilmiştir. Acaba en azından çocukluğumuzda tanrıyı düşlerken gözümüzün önüne nasıl bir görüntü geliyordu, şöyle bir düşünelim..Bu yöre panteonunda artık her şey birbirinin içine girmeye başlamıştır. Baal, El'in oğlu olarak karşımıza çıkarırken Haddu, Haddad vs. isimler ile bereketin kaynağı olarak görülür iken eşi ve kızkardeşi Anat da devrededir. Baal'in ejderha ile savaşı ve galibiyetinin getirdiği sonuçlar sözü çok uzatacaktır. Ancak tüm bunların bir şekilde Gılgamış destanının bazı bölümleri ile benzerliğini gözden ırak tutmamalıyız. Ve burada da Baal'in ölümü ve hayata dönüşü de tarım devriminden beri ekinin ölüp baharda tekrar çıkması öğrenildikten sonra insanın yeniden diriliş inancına ulaşmasının devamı olarak karşımıza çıkıyor.

Tekvinin ilk iki bölümü Pentatök'ün (yani Kitab-ı Mukaddes'in ilk beş kitabı) Yahveci kaynak olarak adlandırılan en eski kaynaktır. Buradan giderek Vahyin özü olan on emirde yoğunlaşan metnin nasıl oluştuğuna girmeden ilk maddenin (on emirin ilk maddesi) "*Benden başka Tanrın olmayacak!*" önermesine dikkat çekmek gerekir. Burada geri plânda "*başkalarının Tanrıları senin Tanrın değildir*" önermesi de gizlidir. Zaman içinde gelişen düşün sistemi bu önermeyi tam anlamı ile tekilleştirmiştir. Nitekim Mısırdan gelirken etkilenilen Akhenaton'un dininin gelinen coğrafyada Tufan miti ile birleşirken de değişime uğradığı görülmektedir. Tiamat'ın kan dökücülüğü daha sevecen

bir Yahveye dönüşmektedir. Yahve gene de gerektiğinde kan dökücüdür. Geçmişten gelen belli ölçüde mutasyona uğramış mitleri çoğaltmak olası ama bu çalışmanın sınırları içinde mümkün değil...

Hint-Avrupalıların Dini: Veda Tanrılarına bakacak olursak çok değişik bir yaklaşımla karşılaşabiliriz. Ancak; yukarıda değinildiği gibi ölüm ve yeniden diriliş anlayışı burada da yaygındır. O coğrafyadan gelip batı halklarını etkilemiş kalıntılara daha çok kuzey Avrupa'da rastlanmaktadır ve Veda anlayışından önceki dönemlere aittir. Bunlara örnekleri Keltlerde, druid rahiplerinde izlemek mümkündür. Buna rağmen Georges Dumézil gerek Vedalar Hindistan'ında gerekse Roma'da aynı Hint-Avrupa yapısını gözlemlemektedir. Tabii ki temeldeki benzerliklere rağmen detaylarda çok önemli farklılıklar ortaya konmaktadır. Konumuzu ilgilendiren alanları daha az etkilediği için bu yöreye ilişkin satırları burada kapatalım. Ancak şuna da dikkat çekelim: Aynı kökten beslenen Trakların yayıldığı geniş coğrafyada Şamanlardan ve kadim Hint'ten aldıkları ile Druidlerin karışımından ortaya çıkanlar da yadsınamaz. Adlarını verdikleri Trakyadan gene adlarını verdikleri Dacia'ya (Şimdiki Romanya'nın eski adı) kadar yayılan bu kavimlerin aynı ana kaynaktan esinlendikleri görülmektedir. Tabii ki Hristiyanlık içinde bu dinlerin etkileri yöresel olarak yer yer hala görülebilmektedir. Keltler'in ve Cermenlerin mitsel atası olarak kabul edilen Geyik, ön tarih çağında Çin'den Batı Avrupaya kadar uzanan bir alanda, geyik boynuzlarının dönemsel olarak yenilenmesi yüzünden, sürekli yaratılış ve yenilenme simgesidir. Druid'lerin en büyük özelliği yazıyı reddetmeleri nedeni ile bugüne çok az bilgi kalmasına neden oldukları gibi kapalı ve gizli kalmaları da bu sonuçta belirgin rol oynamıştır. Traklara Eski Yunan konusunu irdelerken tekrar dönmek gerekecektir.

Eski Yunan'a bakacak olursak, Olimpos Tanrılarından Poseidon ve Hephaistos'un doğudan gelen, Şamanizm'den kaynak bulup yorumlanarak oluşan tanrılar olduğu bugün kabul görmektedir. Nitekim, Mezopotamya mitlerinin vazgeçilmezi olup, bizlere de yabancı olmayan Tubalcain ile ilişkisi de Hephaistos'un bir başka özelliğidir. Eski Yunan'ın bir diğer erkek tanrısı olan Apollon'un önemli aksesuarı ok da pek çok eski dinlerde kutsallığı kabul edilmiş bir diğer öğedir. O, uzaktan oklayan'dır. Bu sıfat Râma, Budha ve başka kahramanlarla mucizevi kişilikler için de kullanılmıştır. Öte yandan Apollon'da Şamanların gizli şeyleri keşfetme ve geleceği bilme gibi yeteneklerin varlığı da dikkat çekici bir diğer husustur. İnsanın yoldaşı olan Hermes ise eski Yunandaki öneminden başka, klâsik dinin krizinden sonra da

dinsel niteliğini yitirmeyen ve Hristiyanlığın zaferi sırasında yok olmayan az sayıda Olympos tanrısından biridir. Helenistik çağda Thot ve Mercurios'la özdeşleştirilir. Simya ve Hermesçilik aracılığı ile 8.yüzyıla kadar Hermes Trismegistos (üç kez Büyük) olarak yaşayacaktır. Filozoflar tarafından Logos ile özdeşleştirilen Hermes, Kilise babaları tarafından İsa'ya benzetilecek, daha sonra Rönesans çağının simyacıları ise O'nun için sayısız benzeştirme ve özdeşleştirme yaratıcılardır.

Tekrar Pelepones'e dönüp Eleusis Misteria'larına bakalım: Mircea Eliade Paul Foucart'tan alıntı yaparak. O da Herodot'un görüşlerini izleyerek bu misterlerin Mısır kökenli olduğunu belirtiyor. Bununla beraber gelişimin daha kuzeyde, Trakya'da oluştuğuna da dikkat çekilmektedir. Ayrıca bazı isimlerin kökeninin Helen öncesi dönemlere ait olduğu da bilinmektedir. Bu birbirine girişlerin sonucunda Mısırdan başlayıp Zeus kültüründen alıntılar ile oluşan içeriği çok fazla bilmemeyen yoğun bir düşün tarzından söz edebiliriz. İçeriği çok fazla bilmemeyen diyoruz, çünkü tıpkı Hermetizm gibi ileri derecede bilgiler yazılı olmaktan ziyade kulaktan kulağa aktarılan ve üst kademelere verilen gizlilik oranı yüksek bir tapımdan söz ediyoruz. Bu sistematik gizlilik ile ileride bir defa daha değineceğimiz Mitraizmde de karşılaşırız. Eleusis Misteria'ları için söylenen, kökenlerinin ne olursa olsun, Helen öncesi döneme ait arkaik yapıda bir tapım olduğunun kesin kabul edildiğidir.. Konuya biraz daha geniş bir coğrafyada bakıldığında domuz kurban edilmesi Yunanistan'ın her yerinde Demeter tapımına özgü idi. Diğer yandan erginlenme törenlerine özgü bu kurban törenleri Polinezya adalarının hayvancılıkla uğraşan yerlilerinde de geniş ölçüde görülen bir töredir. Bu törenin Pelepones yarımadasındaki uygulamasında göze çarpan bir özelliği de domuz yavrusu için kullanılan Yunanca terimin (khoiros) halk dilinde kadın cinsel organı anlamına gelmesidir. Bir domuz yavrusunun kurban edilmesi, simgesel olarak bir genç kızın öldürülmesini temsil ediyor. Bu da şu ana kadar irdelediğimiz pek çok tapımda bulunan ancak dile getirmediğimiz kurban törelerinin yaygınlığını gösteriyor. Bu bölüme ilâve olarak biraz geriye dönerek Kuzey Batı Avrupada özellikle Fransanın batısı ve İrlandada çok etkin olan ve bölgenin Hristiyanlaşmasında geri plânda bu dinin içine pek çok kalıntıyı sokan Druidleri bir kere daha analım. Öte yandan Kuzey Avrupada Cermenlerin bazı dinsel yaratımları erken Ortaçağda Hristiyanlıkla simbiyoz veya Hristiyanlığa muhalefet içinde gelişmiştir. Bu ortamda gelinen kralın tanrısal atanın temsilcisi olduğu inancı ona dünya üstü kutsal bir güce sahip olduğu inancını

da beraberinde getirmiştir. Giderek kahramanlık mitolojisinin uzantısı olarak zenginleşmiş ve yeniden değer yüklenmiş bir halde, şövalyelik kurumunda ve Saint-Georges, Sör Galahad veya Parsifal efsanelerinde karşımıza bir şekilde çıkar.

Zerdüşt ve İran dinine bakılır ise çarpıcı olarak Hindistan'dan doğu Anadolu'ya kadarki coğrafyayı etkilediği gibi izlerinin Mezopotamya'da da görüldüğünü tespit ederiz. Bu etkileşimin izleri, batının dinsel oluşumuna yaptığı katkılar öteden beri bilinmektedir. Birçok düalist sistemin (kozmozolojik, ahlâkî, dinsel düalizmler) birbirine eklenmesi; kurtarıcı miti; iyinin nihai zaferini ve evrensel kurtuluşu ilân eden "iyimser " bir eskatolojinin; bedenlerin yeniden dirilişi öğretilerini; büyük olasılıkla, bazı irfanî mitler; son olarak da Rönesans döneminde gerek İtalyan Yeni Plâtoncuları gerekse Paracelse veya John Dee tarafından yeniden geliştirilen Magus mitolojisi bu düşün sisteminden çok unsur içermektedir. Öte yandan Zerdüşt komşu coğrafyaları etkilerken kendisi de pek çok etkileşimi bünyesine almıştır. Örneğin ölümlerin yolculuğu hakkındaki Hint-İran geleneğini geliştirerek yargının önemi üzerinde durur. Herkes yeryüzünde yaptığı tercihe göre yargılanacaktır. Doğrular "Şark Evi"ne kabul edilecekler, günahkârlar ise sonsuza kadar "Kötülük Evi"nin içinde kalacaklardır. Bu ayırımın seçicinin köprüsünden geçerken olacağı da bu güne kadar gelen Sırat köprüsünden başka nedir ki?

Bu dönemleri irdelerken MÖ.14. asırdan beri mevcut Mitraizm'den kısaca tekrar bahsetmek gereği doğuyor. Hitit kraliçesi Puduhepa'dan bahsederken değindiğimiz bu inanç da kapalı bir dindir. Dolayısı ile yazılı fazla bir belge bu güne ulaşmamıştır. Sadece erkekleri içine alan bu inanç biçimi özellikle Hristiyanlığın oluştuğu yıllarda Roma lejyonerleri arasında çok yaygın bir din olarak karşımıza çıkıyor. Ernest Renan'a göre Hristiyanlık doğmasa idi Dünyada en yaygın din Mitraizm olur idi. Hatta Hristiyanlık bazı uygulamaları alarak bu inanç sahiplerini kendi bünyesine katma yoluna gitmiştir. Meselâ şarapla takdis bu alıntılardan biridir. Bu dinin Hristiyanlık karşısındaki bir handikapı da içine kadınları almamasıdır. Bu din zaman içinde ilk başta olduğundan daha fazla çok tanrılı bir görünüme bürünmüş olsa da çalışmanın başlarında da belirtildiği gibi pek çok inanışta olan tek tanrılı bir çıkışa sahiptir.

İran ve Hindistan'da ölüm ritüellerine bakıldığında zaman içindeki değişimleri yadsımamakla beraber ölüm ve sonrası, ruhun ölmezliği konusunun gittikçe stilize, soyut bir hale geldiğini ama yayılan bir kavram oluşturduğunu gözlemliyoruz.

Öte yandan İsrailiyat 'ta da Krallar döneminde Baal ve Yahve arasında büyük bir çatışmanın ortaya çıktığını gözlemliyoruz. Bu dönemde ortaya çıkan peygamberlerin hemen hepsi toplumun büyük günahlara battığını, Yahve'nin hepsini korkunç cezalara uğratacağını anlatırlar. Çoban Amos, Hoşea, İşaya, Yeremya, Hezekiel hep bu temayı işlerler. Bu peygamberler, taslağı Yeremya tarafından oluşturulan "*Selâmet teolojisi*" adı verilebilecek bu olguyu geliştirmek ve Kudüs'ün düşmesi ile başlayan sürgünün nihayete ermesi için toplumlarnı hazırlamakla uğraşırlar. Bu arada yılların birikiminden oluşan ayrıntıları da yaymakta oldukları dinin içine almakla meşguldürler. Tıpkı yukarıda "üç kitabî dinin temelleri atılmaya başladı" tespitinden sonraki dönemlerde hızlanan şekilde... Ancak bu etkileşimde çevredeki eski dinlere sert eleştiriler de hiç eksik olmaz. Nasıl olsun ki, ortaya konulan inanç artık zaman ve mekâna tutarlı bir şekilde uyum sağlamaktadır. Önde gelen rakip Kenan dinidir.

Bu özetler ile yaklaşık MÖ. 500 civarına geldik. Orta doğuda oluşan inançlardan doğan simbiyoz içinde en kalıcı olanın bu tarihe kadar gelişimini sürdüren Yahudilik olduğu kesindir. Bundan böyle diğer kitabî dinlerin içinde şu veya bu şekilde kabul ettiği olguların belirli bölümlerinin kabul gördüğü bilinen bir gerçektir. Bunların da Orta doğuyu etkileyen yukarıda bahsettiğimiz Mısır dahil bu coğrafyadan çok alıntı yapıldığını da gözlemliyoruz.

Bu binada Prof. Dr. İlber Ortaylı'nın yaptığı bir konuşmada öne sürdüğü şu görüşü tekrarlamak yerinde olur. Demişti ki; "**Hristiyanlık, içinden doğduğu İsrailiyat'dan daha başka bir şekilde değişik bir yol benimsemiştir. Buna mukabil Müslümanlık değişik bir çıkışa rağmen İsrailiyat'dan daha çok alıntı yapmıştır.**" Bu konuda şu görüş ileri sürülebilir: Hristiyanlık ileride gene özetle değinileceği gibi özellikle Avrupada oluşan dinsel düşün ortamının geniş etkisine açık bir coğrafyada gelişmiştir. Tabii ki bu tüm iç içe geçişleri asla engellememiştir.

Şu ana kadar kitabî dinlere ev sahipliği yapan Mezopotamya birikiminden söz ederken yaklaşık aynı dönemde kuzey, batı ve orta doğu Avrupa'daki gelişimlerden bahsedildi. Geldiğimiz tarih içinde özellikle Hristiyanlığı etkileyen Pelepones ve Batı Anadolu, Batı Akdeniz yöresine bir başka açıdan bakma gereği doğuyor. Bu da tarihte çok az iz bırakan Traklar ve yakın akrabaları Dacia'lılardır. Bu iki kavmin çıkış noktaları birbirine çok yakındır. Dacia'lılar kuzeylerindeki Cermenler ve Druidlerin dinsel görüşlerini etkilerken Traklar özellikle

Yunanistan ve Anadolu halklarını etkilediler. Zamanın Mısır'ından yaptıkları dinsel ve düşünsel alışverişlerini de not etmek gereklidir. Orpheos'culuğun gelişiminde çok etkin rol oynadıkları biliniyor. Bu düşün tarzının gelişiminde Heredot'un sözünü ettiği Zalmoksis çok önemli bir kişiliktir. Ancak onu ve söylediği söylenen fikirlerini irdelemek bizleri teferruata boğacaktır. Giderek tanrısallaştırılan bu şahsın yeniden diriliş konusunu ön plâna çıkararak görüşleri sonraki dinî gelişimlerde önemli rol oynamıştır. Öte yandan bu tapımda Pyhsagorasçı "mysteria" cı yaklaşım yadsınamaz. Burada da tapımın yer altında kalan bir bölümü olduğu görüşü yaygındır. Bu yaklaşımın benzerlerinin Mezopotamya 'da da görüldüğüne dikkat edelim.

Şu ana kadar Yahudiliğin doğduğu ortamı anlatmaya çalışır iken Hristiyanlığın alt yapısını oluşturan Mezopotamya ve daha sonra belirginleşen Avrupa birikiminden bahsedildi. Kuzey ve Batı Avrupada oluşan Cermenler'in, Keltler'in inançlarından bahsederken Dacia'lıların (bugünkü Romanya), Trakların karışımından söz edildi. Trakların Pelepones yarımadasına yaptıkları etkiden söz edildi. Burada doğan Orpheus tapımından da söz edildi. Ancak bu noktada tekrar "Orpheusçular" a dönersek, arkaik dönemde Kabirler, Telkinler, Kuretalar, Korybantlar, Daktyller gibi adlarla farklı işlevleri yerine getiren erginleyici gurupların ardılları gibi göründüklerine dikkat etmek gerekir. Bu gurupların üyeleri bazı "meslek sırları" nı kıskançlıkla korurlardı. (bunlar, metalurjist ve demirci, otacı, kâhin, erginleyici v.b. mesleklerdendir.) Orpheusçuluktaki tek farklılık, madde üzerindeki egemenliği sürdüren farklı tekniklerle ilişkili "meslek sırları" nın yerini, ruhun ölümden sonraki yazgısına ilişkin "sırlar" ın almasıydı. Onlara göre asıl açıklanması gereken şey insanın göksel kökeniydi; çünkü "ruh mitolojisi" ni kuran özellik bu idi. Beden ruhun mezarıdır. Dolayısı ile Dante'nin İlâhi Komedyası'na kadar gelen Orpheusçu anlatılar ve Sokrates'in ***Bilgi doğuştan vardır. Ancak sonra hatırlanır.*** yaklaşımının kaynağının buralarda aranması gerekir. Burada konuya ilişkin şöyle bir noktaya dikkat çekmek ilginç olabilir: Avustralyalılarda da bilmek, hatırlamaktır.

Tüm bu anlatılarda artık "gizli anlamlar", "satır aralarında göndermeler" aranıyordu. Sonuçta geç dönemde bunlara allegoria adı verilmeye başlandı.

Bütün bu bölüm pörçük anlatılanlar ve anlatılmadan geçilenler, sonuçta Aristoteles'in felsefesine -özellikle bilimsel felsefesine- büyük saygınlık kazandı. Ve Orta Çağ'da Hristiyan, İslâm ve Yahudi teolojilerinin üzerinde hatırı sayılır bir etki yarattı.

Bu tespitten sonra bu dönemde Hindistan'da oluşan yaklaşımlara ana başlıklar olarak değinelim. Çünkü bu dönemden sonra milâttan sonraki ilk bin yıla gelene kadarki dönemde Mezopotamya ile etkileşimin izleri görülmekle beraber Avrupa'dan gelen keşif dalgalarına kadar geçen dönemde bu coğrafyadan pek bir bilgi gelmemiştir. Ancak ileride devreye girecek olan İslâmiyet'in öncülleri buralara akınlar yaparken bazı algılamalarda bulunma imkânını elde etmişlerdir. Gene de yakın coğrafyalar bu dönemde de etkileşmeye devam etmişlerdir.

Budizm'in yıllar öncesinden gelen gelişiminde büyük aşamaların olduğu Racagriha konsilinden ve sonrasında bahisle konuyu dağıtmadan kendi coğrafyasında batıya doğru yayıldığına işaret edelim. Bu arada ortaya çıkan büyük konsey (Mahasamghika), geleneklere bağlı eskilerin yolunu temsil edenler (sthavira) bölünmesine işaret ederken iki büyük olay daha yaşandığına dikkat çekelim: İlki daha önce değindiğimiz Büyük İskender istilâsıdır. İkinci olay Çandragupta tarafından (MÖ.320-296 ?) Maurya hanedanının kurulmasıdır ki bu kişi de gençliğinde Büyük İskender'i tanımış idi. Hindistan'da bu kargaşanın siyasî sonuçlarına değinmeden Budizm'in kuzey doğuya da yayılmasının ötesinde Kaşmir'den doğu İran'a, Orta Asya üzerinden Çin'e (MS. 1.yüzyıl) ve Japonya'ya (MS. 6.yüzyıl) ulaştığını not edelim. MS. ki ilk yüzyıllarda Bengal ve Seylan üzerinden Hindicini, Endonezya ve Filipinlere girdi. Bu coğrafyada etkinlik kazanan Budizm'in İran yolu ile Orta Doğuyu da etkilediği yadsınamaz. O Orta Doğu ki, içindeki tüm kargaşa ile insanlığın büyük bölümünün kabul ettiği üç kitabî dinin yeşerdiği toprakların ta kendisidir.

İşte bu kargaşa yıllarında İşaya'nın Kitabının 40.-55. bölümlerinde; Deutro-İşaya (İkinci İşaya) adıyla bilinen ayrı bir eser oluşturan metinde, artık Yahve **"İlk ve son benim; benden başka Tanrı yoktur"** deme aşamasına gelinmiştir. Daha önceleri senin Tanrının benim önermesi artık yoktur.

Bu arada Yunanistan ve Ege'de tüm Mısır, Ortadoğu ve İran topraklarından da etkilenen çok çeşitli, etkileyici, edebî inançlar birbirlerini yadsımadan etkileşim içinde boy göstermektedir. Orpheus, Pythagoras orjinli düşün ve dinsel yaklaşımların özellikle ileri zamanlarda Batıda nasıl etkin izler bıraktığına işaret edelim.

Bu yüzyıllarda İran'da Arsakidler Devrinde (MÖ. 247-226) ortaya çıkan dinsel yönelişler, Zurvan ve kötülüğün kökeni konuları, İki Yaratılış: Menok ve Getik ezelden beri var olan Ahura Mazda ve Ehrimen, Gayomart-Saoşyant çözümleri ve nihayet yeni yorumları ile gene kar-

şımıza çıkan Mithra...Tüm bunlar İran dinsel dehasının başka yaratımları, giderek Hristiyanlaşan dünyaya sızmaya devam etti. Üçüncü yüzyıldan itibaren, Maniheizmin başarıları kilisenin temellerini sarsıtı ve Maniheist düalizmin etkileri tüm ortaçağ boyunca sürdü. Diğer yandan İran kaynaklı birçok dinsel düşünce - özellikle İsa'nın doğumuna ilişkin birkaç motif, meleklele ilgili bilgiler, magus izleği, Işık teolojisi, Gnostik mitolojinin bazı unsurları -sonunda hem Hristiyanlık hem de İslâm tarafından özümsemi. Bazı örneklerde bu düşüncelelerin izleri erken ortaçağdan Rönesans'a ve Aydınlanma çağına kadar takip edilebilmektedir.

Yukarıda da değinildiği gibi MÖ.300-400 lerden MS.300-400 lere kadar olan dönem tüm düşün tarihi açısından çok önemlidir. Ancak bizi ilgilendiren dinler tarihi için pek çok geçmişten gelen inançların stilize olduğu, pek çok dinin ortaya çıkıp kaybolduğu ama etkilerini sonraki asırlara taşıdığı bir dönemdir. Bu arada Hristiyanlık, kilisesini kurmak uğraşındadır. Bu arada pagan inançların kendisini kanlı bir şekilde yok etmek mücadelesi devam ederken, kendince kabul edilemez olan, meselâ gnostisizm gibi pek çok hristiyanî inancı mas etme mücadelesi vermektedir. İlk ortaya çıkan Ortodoks yaklaşımı enteresandır, en olması gerektiği gibi olduğu kabul edilen yer olarak kendini Roma'da göstermektedir.

Genel olarak konuya ilişkin yaptığımız tespitlerden, sonraki yıllarda İslâmiyetin doğuşuna geliyoruz. Ancak bundan sonraki etkileşimler de büyük önem taşımakla beraber çalışmamızı sonlandırmak zamanı geldi. Zira; dikkatle bakınca üç semavî dini üç büyük ağaç gövdesine benzetmek mümkündür. Kökleri birbirinin içine girmiş yukarıdaki satırlarda bahis ettiğimiz geçmişe dayanmaktadır. Her bir gövdenin içinde geniş dallar mezhepleri, onların dalları da tarikatları simgeler demek, sanki çok yanlış olmaz. Tarikatlar'a yakından bakınca geçmişten gelen köklerden nasıl etkilendiklerini görmek mümkündür.

Öte yandan bütün dinlerin insanlığın arketip olarak taşıdıkları ve pek çok ortamda kullandıkları alegori ve sembollere dayalı anlatıma bağlı olduğunu da gözden uzak tutmayalım. Öyle ya, hangi lisanı kullanırsak kullanalım anlam atfettiğimiz kelimelerin her biri birer semboldür. Ve bu sembollerden türeyen bağlantılar ile oluşan cümlelerdir. Biz böyle anlaşıyoruz. Dinler de anlatmak istediklerini bu sembollerden oluşan alegoriler ile anlatma yolunu -kaçınılmaz olarak- seçmişlerdir. Dinlerin benimsediği fikirler hangi anlatım hikâyesi olursa olsun, insanın bilinen zaaflarını yok etme hedefine dönük olmuştur. Bu-

nun için peygamberlerin gayretleri aynı birikimin değişik yorumlarını içerir ama gaye tektir. İnsanı olması gereken olgunluğa erdirtme mücadelesi... Kullanılan metodlar o kadar da önemli değil... Bu sylenlere ve sonrasına atfedilecek bir nazar Masonluğun tüm bunlardan nasıl etkilendiğini açıkça göstermektedir. Orta Doğunun bahsettiğim döneminden bünyesine aldıklarından başka, doğrudan kaçınılmaz hristiyan oğeler taşıdığı yadsınamaz. Sonraki dönemlerde ortaya çıkan Haçlı Seferlerinin ortaya koyduğu -başta Templier'ler olmak üzere- Orta Asya ve İslâmiyet etkilerini, Orta ağ boyunca batıda Trubadur'ların, doğuda halk ozanlarının toplumlara getirdikleri paganist izler taşıyan yorumlarının, içinde bulunan halkların din anlayışlarını nasıl etkilediğini de unutmamak gereklidir.

KAYNAKLAR

Mircea Eliade: **Dinler Tarihine Giriş**, Kabalcı Yayınları, 1. Baskı 2003

Mircea Eliade: **Dinsel İnançlar ve Düşünceler Tarihi, 1. Cilt**, Kabalcı Yayınları, 1. Baskı 2000

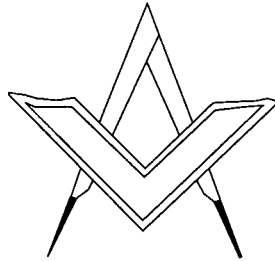
Mircea Eliade; **Dinsel İnançlar ve Düşünceler Tarihi, 2. Cilt**, Kabalcı Yayınları

Theodor H. Gaster: **Thespis**, Kabalcı Yayınları, 1. Baskı 2000

Ali Nahit Babaoğlu: BDS Yayınları, **Hermetizm**, 1. Baskı, 1997

Orhan Haçerlioğlu: **Felsefe Ansiklopedisi**, Remzi Kitabevi

Joseph Campbell: **Yaratıcı Mitoloji**, İmge Kitabevi, 1. Baskı, 1994

İLK ÇAĞ ANADOLU BİLGELERİNDE MASONİK DÜŞÜNCELER

Şadan GÖKOVALI

MASONIC CONCEPTIONS OF ANCIENT ANATOLIAN PHILOSOPHERS

The ancient Anatolian Scholars are naturalists and are called "fusus logos - scientists of nature" instead of the "Philosophers - Lovers of Knowledge" who have lived the other side of the Aegean Sea. Masonic glitter can be seen in most of the thoughts and teachings of the Anatolian leading scholars of VII. and VI. th centuries B.C.

The first woman among these wise people is Pudu Hepa, who was a judge, a queen, a leader and a peacemaker. The other wise men of Ionia who shaped the Natural Sciences and the modern Science mentioned in this article are Homeros, Hesiodos, Thales, Bias, Anaksimandros, Anaksimenes, Aisopos, Xenophanes, Diogenes, Herakleitos and Epiktetos.

The beautiful and fertile lands, moderate climate and atmosphere of Ionia (Western Anatolia) is the birthplace of scientific thought which shaped the modern western society. Most of the wisdom that these "fusus logos" taught and accumulated as early as 2600 years ago are very similar to the values of Freemasonry.

İlk çağda Anadolu'da İyonya'da yaşayan bilgelere, Tabiat Bilginleri (*Fusis Logos*); Ege Denizi'nin öbür yakasında yaşayanlara ise Filozof (*Bilgi Seven*) denirdi. Bu İyonyalı bilgiler arasında Pudu Hepa adlı bir kadın başta olmak üzere, İzmir'li büyük Şair Homeros, Kyme'li Hesiodos, Milet'li Thales; Priene'li Bias, Milet'li Aneksimandros; Milet'li Aneksimenes; Emirdağ'lı Aisopos ; Menderes'li Xenophanes; Sinop'lu Diogenes ve Pamukkale'li Epiktetos'u sayabiliriz.

İlk çağ Anadolu doğa bilginleri arasında gezinmek; bitkiler ve hayvanlar arasında, eşdeyişle doğanın yaratıkları arasında gezinmek demektir; çünkü, İyonya düşünürleri Doğa Bilimcidir. Atina Okulu müntesipleri (Sokrates, Plâton ve Aristoteles) kendilerine "**filozof**" yani "**bilgi sever**" dedikleri halde, bizimkiler, yani "**suyun bu yanındakiler**" kendilerine "**fusis logos**" yani "**doğa bilgini**" derler. Bunda, Anadolu-muzun moral tanrılarının bulunmayışı etkili olmuştur. Yine bu yüzden olsa gerek; Anadolu'da insan kurban etmek de yoktur. Daha İsa'dan önce VII. ve VI. yüzyıllarda, Anadolu öncülerinin düşüncelerinde bilimin ışıltılarını, giderek masonik parıltılarını görürüz.

Bilinen Anadolu bilim öncülerine geçmeden, bir öncü kadınla başlamak gerekir. Hem bize denk düşen, hem de Dünya Kadınlar Gününe denk düşer diye düşündüğüm bir kadınla...

Bu Anadolulu öncü kadının adı, PUDU HEPA'dır.

Pudu Hepa, öncü kadınların öncüsüdür. O bilinen ilk kadın yargıçtır, dahası yargıçların yargıçtır. Koca Hitit ülkesindeki yargıçların çözemediği hukuksal sorunları bir çırpıda çözüveren bir öncü hukuk insanıdır. Koca bir imparatorluğu, önce kocasıyla, sonra oğluyla birlikte başarıyla yönetmiş bir yöneticidir.

Onun adı, yaklaşık 3300 yıl önce tarihin, belgesi günümüze ulaşabilmiş en eski barış andlaşmasının altına, Mısır Firavunu II. Ramses ve kendi oğlu III. Hattuşili tarafından mühürlendi. Bu andlaşmanın, dev bakır plâka üzerine kazınmış bir metni, New York'taki Birleşmiş Milletler binasının ön cephesini süslemektedir. Bu anlaşmanın özgünü ise İstanbul'da Doğu Eserleri Müzesi'nde bulunmaktadır.

Bir kadının böylesine yücelebilmesi, ancak Anadolu'muzda olabilirdi...

HOMEROS

Adını, yaşadığı dönemi bildiğimiz Önasya öncülerinden, öğretilerinde masonik düşüncelere rastladığımız ilk kişi, İzmirli Homeros'tur. İÖ

VIII. yüzyılda yaşadığına kesin gözüyle bakılan Homeros, Meles Irmağı kıyısında yaşamış ve kanatlı şiirlerini, bu çayın yarlarındaki mağaralarda yazmıştır. Böylelikle ortaya çıkan "İLYADA" ve "ODYSSEİA", hem günümüze ulaşabilmiş en eski kitaptır, hem de tüm çağların, il-keller dışında tüm ülkelerde, kutsal kitaplardan sonra en çok okunan başyapıtlardandır. Bu nedenledir ki, hemşehrimiz Homeros, **tüm ozanların babası** sayılmaktadır.

Homeros, tarihin ilk Dünya Savaşlarından birini yazmıştır; bir röportajcı, bir savaş muhabiri gibi... Çanakkale ve Kurtuluş Savaşlarında olduğu gibi, Troya Savaşı'nda da Anadolu yedi düvelle savaşmıştır. Ama bu savaşta Homeros'un yüreği asıl ülkesi olan Anadolu'dan yana çarpmaktadır:

**"Kafama, yüreğime komuşum ben şunu:
Bir gün elbet yok olacak kutsal İlion,
O'nun iyi kargı kullanan halkı."**

Hele istilâcı emperyalistlere karşı duran Anadolu yiğitlerinin önderi Hektor'un karısı Andromekhe'den ayrılışı, insanlık tarihinin en dokunaklı sahnelerinden biridir. Ama biz, Homeros'un *kanatlı dizelerinde* Masonluğun izlerini arayalım:

"Okeanos'tur tanrıların babası ve anası."

Şairimiz, salt insanların değil, Tanrıların özünde bile suyu görüyor:

**"Siz hepiniz su ve toprak olun
Her biriniz, burada yüreksiz ve ünsüz oturanlar."**

Homeros'a göre, herkes, gücü yettiğince çevresini, kendisini ve insanlığı yüceltecek işler yapmaya çabalamalıdır:

"Daha geçici hiçbir şey beslemiyor toprak, insandan!"

Troya Savaşı'nın çıkmasına neden olduğu varsayılan Güzel Helene ve Paris için ise şöyle diyor:

"Zeus (buna yazgı da diyebiliriz) yükledi kötü kaderi, sonra da türkülük olalım diye gelecekteki insanlar."

Karşı tarafın yiğidi Achileus'u konuşturur:

**"Üstün tutarım yanında ırgat olarak çalışmayı
Yoksul, malı mülkü az bir adamın,
Tüm göçüp giden ölümlere hakan olmaktan."**

Ozan, kişinin yaşam gerekçesini şu iki dizeyle çiziyor:

**"Her zaman en iyi olmak, ötekileri geçmek
Ataların soyuna leke sürmemek!"**

Hektor da oğlu Astynaks için aynı şeyleri diliyor:

"Sen, ey Zeus ve siz ey öteki Tanrılar! Benim oğlumun Troyalılar arasında en üstün olmasını nasip edin. Troyalıların en önünde savaştan dönerken o; 'Bu çocuk babasından üstün !' desinler."

Ne insancıl, ne evrensel, ne masonik yakarı...

"İyi değildir buyuranların çokluğu" derken, Locanın sadece Üstad-ı Muhterem tarafından yönetilmesini önceden söyler gibidir.

HESİODOS

Geldik Homeros sonrası kuşağın büyük bilgin ve şairi Hesiodos'a ki, onu bize doğru dürüst öğretmezler. Oysa, tarihte ilk olarak, **Teogonia** (*Tanruların Doğuşu*)'nda Tanruların soy kütüğünü çıkartan öncüdür o. "*İşler ve Günler*"inde insanlığın ilk yaşam kılavuzunu yazan Ege'li'dir. Haydi bir şey daha söyleyelim ki, bu güne dek duymayanlar şaşırırlar: Hesiodos, bugün **Esin Perisi** dediğimiz sanat ve bilim tanrıçalarını bize anlatan ilk kişidir. Bunlar dokuz hemsiredir ki, Baş Tanrı Zeus'un Bellek Tanrıçası Mynemosyne'den doğma kızlarıdır. Bunlara Hesiodos **Mousalar** diyor ki, biz bugün bu adı **müz**'e çevirmişiz. *Müze* sözü de, *müzik* sözü de bu addan türetilmiştir.

"Selâm size Mousalar, Zeus'un çocukları, bana güzel şarkılar verin. Söyleyin nasıl önce Tanruların ve Toprağın meydana geldiğini."

Ya şu dizelerde masonik öz yok mu:

**"Halk çeker cezasını bayların deliliğinin uğursuz niyetlerle
Eğri yargularla hakkı başka yana çevirenlerin."**

Homeros'tan bir kuşak sonra Kyme'de (*Foça -Aliğa arası bir yerde*) doğan bir babanın oğlu olan Hesiodos'un sevgi dolu bir dizesi:

"Önce ölümsüzler soyu yoktu, Eros birleştirmeden önce her şeyi..."

THALES

Bilimle felsefenin, hatta genel olarak bilimin doğup büyüdüğü Batı Anadolu'da aydınlık İyonya kenti olan Miletos'ludur. Bilmeyene bildirilim ki sevinşinler: Thales, **filiz** anlamına gelir. Bilimin Babası'na ne kadar da yakışan ad! Dahası, Miletos adı, Anadolu'nun yerli dili Luwice'den gelir ki, o da "Ana Tanrıça'nın Tapınağına Giden Yolun Sahibi Kent" demektir. Buradaki Ana Tanrıça Tapınağı, Didyma'daki Apollon Tapınağı'nın yerinde bulunan kutsal yapı idi. O Apollon Tapınağı ki, genel kabule göre, tüm dünyanın birinci en yüksek ve ikinci en büyük tapınağı idi.

Thales konusunda hiç bir şey bilmesek de, Aristoteles'in şu tümcesini bilmek yeterlidir:

"O tes teuates arkeogos le sophias - Tüm eski bilgelerin atası"

Thales'imiz İÖ 624'te doğmuş, İÖ 548-545 yılları arasında bir yılda ölmüştür.

Yedi bilgenin birincisi sayılan Thales'in kitabı günümüze kalmamıştır. Ancak çeşitli fragmentleri, bazı ilkçağ yazarlarının aktarmasıyla bize ulaşabilmiştir. Benim asıl gücüme giden, gökteki yıldızlara bakarak yürürken kuyuya düştüğü yakıştırmasıdır. Ziya Paşa bile bir beytinde diyor ki:

***"Gökte yıldız arar nice tufa müneccim
Gaflet ile görmez kuyuyu rehgüzerinde."***

Yani, "Gökte yıldız arayan acemi yıldızbilimci, dalgınlıkla yolu üzerindeki kuyuyu görmez."

Kökten yakıştıрма, Thales'i çekemeyenlerin uydurması. Oysa:

"Thales yıldızları incelemeseydi, günümüzde bile güneşi Apollon, ayı Artemis sanmayacak mıydık?"

O Thales ki, 2600 yıl öncesinin bilgi birikimiyle, İÖ 585 yılının 28 Mayıs'ında olacak güneş tutulmasını bir yıl önceden hesaplayıp çağdaşlarına bildirmiştir. Ayrıca, bugün bile bilip kullandığımız geometri ve matematik kuralları Thales'indir.

Thales'imizin 25 asırdır parıltısını yitirmeyen sözlerinden bir tutam sunmakla yetinelim:

"Kefaletin yoldaşı felâket"

"Kötü yoldan zengin olma."

"Babandan kötü şey kapma."

"Ana babana nasıl davranırsan, yaşlandığında çocuklarından aynı davranışı bekle."

"İşsiz güçsüzlük acınacak şeydir."

"Acınmaktansa kiskanıl."

Masonik sayılabilecek son bir söz:

"Ölçülü Ol!"

BIAS

Yedi Bilge'nin Anadolu'lu olan ikincisi, Priene'li Bias'tır. Dünyanın en güzel plânlı olarak kurulmuş ilk kenti sayılan Priene, Söke'nin 11 km batısında, Miletos'un 20 km kadar kuzeyinde, bugünkü Güllübahçe Köyü yakınında bulunuyordu. Bu küçük ama şirin kentimiz, güzel yönetilen bir İyonya kentiydi. İÖ VI. yüzyılın ortalarında, Persler tüm Anadolu gibi İyonya'yı, bu arada Priene'yi kuşatmışlar; Priene'liler yükte hafif, pahada ağır neleri varsa sırtlayıp kaçmaya yeltenmişler. Aynı şeyi Bias'ın yapmasını önerdiklerinde, koca bilge sağ elinin baş parmağını sağ kaşı üzerine götürerek, şöyle demiş:

"Bütün servetimi yanımda taşıyorum."

Ephesos'lu aklın devi Herakleitos'un en takdir ettiği bilge olan Priene'li Bias'ın birkaç özlü sözü:

"İşe yavaş giriş, başladığında da sıkı sıkı sarıl."

"Yanılmamak için çabuk konuşmaktan çekin."

"Yaptığımı düşün."

"Çok dinle, yerinde konuş."

"İkna ederek al, zorlayarak değil."

"İyi bir şey yapmışsan Tanrı'dan, kötü bir şey yapmışsan kendinden bil."

ANAKSİMANDROS

Düşünceyi Mitologyanın ala karanlığından kurtarıp bilimin aydınlığına kavuşturan Miletos'lu bölgedeşimiz Thales'in öğrencisi olan Anaksimandros da Miletos'ludur.

Thales, evrenin temel maddesinin su olduğunu söylüyordu. Öğrencisi ise, daha soyut kavrama baş vuruyor, temel ögenin **apeiron** olduğunu ileri sürüyordu. Ne olursa olsun, demek ki Evren, dolayısı ile dünya, dolayısı ile biz, **söylencebilim** tanrılarının soluklarından oluşmuş değiliz. Zaten, daha sonraları bir başka Anadolu'lu Ephesos'lu Herakleitos'la birlikte iş, Oluşun Tanrılaştırılmasına dek varacaktır.

Babasının adının Praksiades olduğunu bildiğimiz, **Miletos Okulu** üyelerinden Anaksimandros'tan bir kaç masonik öğreti:

"Varolan nesnelere nelerden meydana gelmişlerse, zorunlu olarak yok olup onlara dönüşürler."

"Apeiron kocamaz, ölmez, yok olmaz."

"Oluş bitmez, hep sürer."

"Güneşin çizdiği daire, dünyanınkinin 27 mislidir. (Bu güneşin maddede oluşu ve boyutu konusundaki ilk yaklaşımdır.)"

ANAKSİMENES

Anaksimenes üçüncü Miletos'ludur. Thales'le Anaksimandros'un düşüncelerini toparlayıp ilk fizik kuramını kurmuştur. Eurystratos'un oğlu olan bu bilge, düşünsel atalarının aksine, temel öge olarak **hava'yı** koyuyor. Anaksimenes'e göre tüm şeyler havanın sıkışıp gevşemesinden meydana gelir. Demek, tüm bunlar mitolojik Tanrıların işi değildir. Bu yüzden bu öncülere, **doğa bilginleri** diyoruz. Anaksimenes, depremin nedeninin yeryüzü olduğunu, yoksa dünyanın üzerine başka bir şey düşmesinden meydana gelmediğini söyler. Yine, "çakılı yıldız" deyimini ilk kullanan da odur.

AİSOPOS

Yanarım yanarım, hayvan masallarının çocuklarımıza "La Fontaine" diye öğretilmesine yanarım. Oysa bizzat La Fontaine, kitabının daha başında itiraf ediyor:

**"Aisophos'tur masallarımızın babası,
Hayvanlarsa da kahramanları,
İnsanlara ders vermektir çabası."**

Maximus Platunes, Aisophos'un 348 fabl'ını derleyip günümüze gelmesini sağlamış; Nurullah Ataç da bunları su gibi akıcı bir dille Türkçe söylemiş.

"Amaç yapıtsa eğer, tek dize yeter." demiş ya şair; ben de, "Fabl'in Babası" **Emirdağlı Aisopos'un** (gelin bundan böyle ona Ezop demeyelim) birbirinden masonik 348 fablından birini aktarmakla yetinelim:

Yarasa, martı ve bir diken, kafa kafaya vermişler, "Bu dünya ar değil, kâr dünyası, biz de kendimizi ticarete verelim, bolluk - besilik içinde yaşayalım" demişler.

Martinin bakırları varmış; onları koymuş sermaye olarak. Yarasa bin kapının ipini çekmiş; borç para bulmuş, bunu getirmiş. Dikenin de kumaşları varmış. Onları katmış ortaklığa. Bir derme çatma kayık edinip tecim eylemek üzere denize açılmışlar. Az mı gitmişler, uz mu bilmiyorum; bir fırtına kopmuş, bir dalga çıkmış ki hafazanallah! Koca gemiler bile sallanıp batmış. Bizimkilerin fukara teknesi dayanabilir mi fırtınanın böyle zarplısına. Dayanamamış elbette. O da batmış. Bizim üç ahbap çavuşlar, bin bir güçlülle; kimi yüzerek, kimi uçarak canlarını kurtarmışlar. Kurtarmışlar kurtarmaya ama, mal canın yongasıdır derler ya, martı o gün bu gündür deniz kıyısından ayrılmaz, "Acaba bakırlarım karaya vurur mu?" diye aranırmış. Yarasa, alacaklılarına görünmemek için gündüz mağaralardan, izbelerden dışarı çıkmaz, beslenmek için bile olsa geceleri çıkarmış dışarı. Dikense, o günden bugüne, kime raslasa paçasına sarılır, giysisinin kumaşı benden olmasın sakın dermiş.

İşte size çok yönlü, masonik bir öykü...

XENOPHANES

Adına Menderes denilen Cumaovası'nın Değirmendere'sinde, Kolophon adlı antik kentin kalıntıları vardır. Boyacılıkta kullanılan kolofan reçinesi, adını bu kentten alır. İyonya'nın göbeğinde olan bu şehirde, İÖ V. yy'da Xenophanes adlı bir bilge yaşadı. Ona, "tek Tanrı düşüncesini ilk defa telâffuz eden düşünür" deniliyor. Bir tek sözünü örnek vermek gerekirse:

"Tek bir Tanrı, Tanrılar ve insanlar içinde
Elleri olsaydı öküzlerin, atların ve aslanların,
Ya da resim ve iş yapabilselerdi elle, insan gibi
Atlar atlara, öküzler öküze benzer
Tanrı tasvirleri çizerler ve vücutlar yaparlardı
Her biri, kendi şekli nasılsa ona göre."

HERAKLEİTOS

"Aklın Devi" sayılan Bloson, ya da Herakion oğlu Herakleitos, İÖ 540 - 480 yılları arasında, İzmir'in 70 km. yakınında Ephesos'ta yaşadı. Artemis Tapınağı'na adadığı *Doğa Üstüne* adlı kitabı yok oldu gitti. O eserden bize 130 fragmenti kaldı. Bu fragmentler, Cemil Senâ Üstad'ın dört ciltlik *Büyük Filozoflar Ansiklopedisi*'nde bulunabilir. Herakleitos, "Arif olanlar anlasın" demiş ve her şeyi üstü kapalı yazmıştır. Onun için bu bilgeye *Bay Karanlık* denir.

Yine, çağdaşlarının aymazlıklarına üzüldüğü ve hep gözyaşı döktüğü için, kendisine *Ağlayan Filozof* da denir. Bunun tersine, çağdaşlarının bilgisizliklerine gülen Teos'lu, yani Seferhisar'lı Demokritos'a ise *Gülen Filozof* denir.

Diyalektiğin babası sayılan Herakleitos'un başka yazarlar aracılığı ile günümüze ulaşan en ünlü sözleri:

"Panta horeiki auden menei panta rei - Her şey hep akar ve hiç olduğu gibi kalmaz, hep akar."

"Doğa gizlenmeyi sever."

"Değişerek dinlenir."

"Kendi kendimi araştırdım."

"Palemos panton pater - Savaş herşeyin babasıdır."

"Öküzler mutludur, yiyecek bezelye bulduklarında."

"Gözler kulaklardan daha iyi tanıktırlar."

DİOGENES

Cennet Anadolu'muzun kuzey uç noktasında, Sinop'ta doğmuş ve yaşamış olan Diogenes, mağrur Büyük İskender'e bile:

"İskender olmasaydım, Diogenes olmak isterdim." dedirtmiştir.

İskender'e *"gölge edip durma"* diyebilmiştir.

Gittiği Atina'nın sokaklarında, güpegündüz, elinde fenerle "İnsan arıyorum.!" diye dolaşması ile ünlüdür.

Diogenes, insanda iki disiplin kabul ederdi: beden için **jimnastik**, ruh için **erdem** (*bilse Masonluk derdi*).

Atina Okulu'nun üç üyesinden Plâton, Diogenes için:

"Şu bizim deli bozuk Sokrates." derdi...

EPIKTETOS

Öğretlerinde masonik özler bulabileceğimiz Önyasalı öncülerin sadece isimlerini saysak, bir masonik yazının sınırlarını çok zorlar. Bu nedenle, yazıkılarak son bilgeye getiriyoruz sözü:

Bu Hierapolis'li, yani Pamukkale'li Epiktetos'tir. Epiktetos ise bir ad değil bir sıfattır; satın alınmış, yani köle demektir. Gerçekten köle bir ana babanın köle oğlu olarak doğup yaşamıştır. Tevekkül felsefesinin en son ve en büyük temsilcisidir.

"Şeylerin kendi istediğim gibi değil, Tanrı'nın istediği gibi olmasını isterim. Neyin daha iyi olduğunu Tanrı'dan daha iyi bilecek değilim ya." demiştir.

İS I. yüzyılda Denizli, Pamukkale'de yaşadığını bildiğimiz Epiktetos'un felsefesinin pek masonik gözükken özeti şöyle yapılabilir:

"Tanrı'ya güvenmek, vicdanın sesini dinlemek, insanların kardeşçe yaşamaları..."

Anladığımız kadarı ile bu bölgedaşımız da hem yaşamı, hem öğretisiyle Masonik Felsefe'ye yakın durur.

Yaradılışın bahsettiği en güzel iklimde yaşayan bu ve öteki bilgelere ve öncülere selâm olsun günümüz dünyasından.

KAYNAKLAR

Cemil Senâ, Büyük Filozoflar Ansiklopedisi

Walter Kranz, Antik Felsefe

Orhan Hançerlioğlu, Felsefe Ansiklopedisi

Macit Gökberk, Felsefe Tarihi

Bertrand Russel, A History of Western Philosophy

Halikarnas Balıkcısı, Tüm Kitapları, özellikle Anadolu'nun Sesi

Şadan Gökovalı, 7 Bilge, 7 Harika, 7 Kilise, 7 Uyuyanlar

"Bizden Bize", Eylem Muh. L.'sı Yayınları - Sayı 5, 1978 Yılı Konferansları

LOCALARDAN HABERLER

Localarda Yapılan Konuşmalar

LOCASI	KONUŞMACI	KONU	TARİH
İSTANBUL			
İDEAL	Oktay Barlass	Masonluğu Özümsemek	09.03.2009
	Yüksel Kazırcı	Ezoterizm Niçin M.'ik Öğretinin Temel Taşdır?	04.05.2009
KÜLTÜR	Erşan Tınay, Cengiz Or, Mustafa Çetinkol, Sabri Ozan, Üstün Gürtuna	Coşkun Akan Nehrin Gizemi	06.03.2009
	Halit Kakiç	Masonluk ve Gnoz	17.04.2009
	Sedat Korkmaz	Kültür M. L.'sı Arşivinden Seçmeler	12.06.2009
ÜLKÜ	Remzi Sanver	Masonluğun Dünü, Bugünü, Yarını	19.03.2009
	Cüneyt Çeçen	İnancın Matematiği	16.04.2009
	Kemal Gönenç	Vicdan	30.04.2009
	R. İhya Kangal	Hürriyet	14.05.2009
	Ahmet Şenkut	Eski Yükümlülükler	28.05.2009
KARDEŞLİK	Önder Öztürel	Laiklik	26.03.2009
	Önder Sözer	Hoşgörü ve Tolerans	21.05.2009
HÜRRIYET	Onur Bilen	Kuşkuculuk	10.03.2009
	Benjamen Pinto	Kral Arthur	07.04.2009
	İbrahim Göksü	Ashab'l Kef - Yedi Uyurlar Efsanesi ve Ardındaki Alegori	07.04.2009

LOCASI	KONUŞMACI	KONU	TARİH
	Servet Binbir	Evrenin Ulu Mimarı	21.04.2009
	Şefik Güney	3 Kalfa	05.05.2009
	Moiz Varon	Güven ve Dostluk	02.06.2009
	Erdem Özsaruhan	Gematria / Ebced Hesabı	16.06.2009
SEVGİ	Hıfzı Özcan	Bilim Kurucuları, Beynimiz, Belleğimiz	02.03.2009
	Kemal Akgün	Kişisel Mahrumiyet	16.03.2009
	Kemal Görkey	Masonluğumuzun Hukuki ve Felsefi Temelleri ve Kardeşlik Sevgisi. Yardım-Hakikat	30.03.2009
	Güngör Önal	Özgürlük ve Hür Düşünce	13.04.2009
	Ömer Köker	Felsefenin İnanca Bakışı ve Masonluk	27.04.2009
ATLAS	Selim Gatenyo	Damalı Taşın Yorumu	11.03.2009
	Önder Öztürel	Laiklik	22.04.2009
	Alfredo Mano Pardo	Kardeşlik	03.06.2009
MÜSAVAT	Enver Yalçın	Ahlâk ve Masonluk	13.03.2009
	Ömer Ayan	Avadanlıklar	10.04.2009
	Seren Kutadgu	Duvar da Bir İnsan, İnsanda Bir Duvar	08.05.2009
	Ümit Coşkuner	Rakamların Ezoterik Uygulaması ve Pisagor (Pythagoras)	22.05.2009
LIBERTAS	Önder Öztürel	Lâiklik	04.03.2009
	Rauf Dinmen	İlâhi Komedia	14.03.2009
	Kaan Ökten	Varlık ve Zaman	01.04.2009
	Halim Anıšoğlu	Tekamüliyet ve İnsan	15.04.2009
	Atilla Bilge	Sihirli Flüt	20.05.2009
	Hansjörg Kurz	Gotthold Ephraim Lessing K. ve Üç Yüzüğün Temsili	27.05.2009
	Ender Önöz	100. Yılında Türk Masonluk Tarihi	10.06.2009
HAKİKAT	Y. Paisios,		
	A. Parizyanos, L. Psapopoulos	Tekris Töreninin Anlamı	04.03.2009
	Andon Parizyanos	1. D.'nin Tablosu	18.03.2009
	Lambro Psaropoulos	1. D.'nin Avadanlıkları	18.03.2009
	Andon Parizyanos	Mason Olarak Görevlerimiz	29.04.2009
	Yorgi Petridis	Tefekkür Hücresi	13.05.2009
	Yorgo Teodoridis	Üç Işık	27.05.2009
	Lambro Psaropoulos	1. Derecenin Sembolizması	27.05.2009

LOCASI	KONUŞMACI	KONU	TARİH
AHENK	Mete Şar	Mason Olduk mu? (2009 Versiyonu)	04.03.2009
	Oktay Barlas	Masonluğu Özümstedik mi?	18.03.2009
	Demir Tiryaki	İhtiyarlardan Yaşlanmak	01.04.2009
	Remzi Sanver	Muntazam Masonluk	15.04.2009
FAZİLET	Yılmaz Suner	1909 Öncesi Türkiye Topraklarında Mason'luğun Gelişmesi	03.03.2009
	Ulvi Altekin	Masonluk ve Özeleştiri	31.03.2009
	Tüm Loca Kardeşleri	Masonun Harici Alemdeki Davranışları	14.04.2009
	Albert Ender, Sinan Gümüşlügil Serkan Özkök, Deha Gelegen	Hermes Sırları	28.04.2009
	Mehmet Erüreten	1909 Sonrası Masonluk	09.06.2009
ERENLER	Gökhan Özkan	Türk Masonluğunun 100. Yılında Resne'den Erenler'e	13.03.2009
	Hazer Akın	M.'luğun Kökenleri ve Mesleğin Kutsallığı	27.03.2009
	Umur Çolgar	Atatürk'ün Zor Günleri	24.04.2009
	Tunç Timurkan	M.'ik Organizasyon	29.05.2009
	Emre Küçükçolak, Mete Topçuoğlu, Ata Akın	Tasavvuftan Nörofelsefe'ye Niçin Nur-u Ziya	05.06.2009
	DELTA	Mürteza Zengin	Demokrasi Kültürü ve Masonluk
Umur Çolgar		Kardeşim Talat	27.04.2009
Harun Kuzgun, Ahmet Erman, Hasan Erman, Barış Erman		Muh. Sahir Erman K.	11.05.2009
Can Deriş		Hayatımızı Zorlaştıran İnsanlar	08.06.2009
SADIK DOSTLAR	Ahmet Şenkut	Dünya'da Masonluğun Yönetimi	26.03.2009
	Ömer Köker	Bir Yıkımın Anatomisi, Haçlı Seferinin Taraflar Üzerine Etkisi	09.04.2009
	Halit Yıldırım	Bir Masonun Bakış Açısıyla Sorumluluk Bilinci ve Kişisel Bütünlük	07.05.2009
	Özer Yelçe	Masonik Müzik ve Anlamları	21.05.2009
ÜLKE	Jozef Tari	Fraktal Boyut ve Evrenin Dokusunu Anlamak	16.03.2009
	Yavuz Dindar	Antik Uygarlıktaki Masonik İzler	24.03.2009

LOCASI	KONUŞMACI	KONU	TARİH
	Okıay Gürsel	Akıll ve Hikmetimizi Öyle Geliőtirelim ki Gerçeği Aramada iz Masonlara Rehberlik Etsin	07.04.2009
	Ahmet Günay	Süleyman Mabedi	21.04.2009
ŐEFKAT	Murat Őenol	Etkili, Düzgün Konuőtılmak ve Masonluk	23.03.2009
	Asım Akin	Mabed ve Sembollerin Yorumu	20.04.2009
	Zafer Solon	Üç Büyük Nur	18.05.2009
HÜMANİTAS	Haluk Sanver	Ham Taőtı Yontmak	03.03.2009
	Maks Maçoro	Demokrasinin Ötesinde	17.03.2009
	Alp Sayıklı	Ezoterizm	14.04.2009
	Serdar Devrim	Darwin	26.05.2009
HULUS	Kimon Mingiuri	Damalı Döőteme	08.04.2009
	Dimitri Karakaőt	Ham Taőtın, Nur'a	03.06.2009
FREEDOM	Muhtar Katırcıoğlu	Katarlar	19.03.2009
	Nurhan Arıel	Sağlıkta Sermayenin Sakıncalı Seçimi	16.04.2009
DEVİRİM	Feridun Kandemir	Kuantum ve Yeni Bakıőt Açıısı	11.03.2009
	Ural Aydınır	Doğudan Sesleniőt	08.04.2009
	Turhan Ergüden	Hamtaőtın Seçilmesi	06.05.2009
	Ayhan Cöner, Atıf Çetiner, Mehmet Duyulmuőt	Lozan'dan Brüksel'e	13.05.2009
	Mehmet Ali Bedirhan, Kerem Atabeyoğlu	Yedikule Zindanlarında Masonik Bir Gezinti	20.05.2009
	Metin Bolcal	Balkan Savaőtları	03.06.2009
	Mustafa Has	Kutsal Kitaplar	17.06.2009
PINAR	Kürőt Aőtardaę	Gönye ve Pergel	24.03.2009
	Çağatay Altınlı	Anadolu Ezoterizmi	07.04.2009
	Ali Rifat Aykan	Masonik Sır	21.04.2009
	Ali Doğan Öztunç	L.'nın Aile Birliğine Etkisi	05.05.2009
SEVENLER	Vural Yıldırım	Sanat ve Anlam	03.04.2009
	Kağan Kale	$E=mc^2$ Enerjinin Derinliği	15.05.2009
	Tunç Timurkan	M.'ik Organizasyon	29.05.2009
	Mete Türkyılmaz	Çanakale Savaőtları	12.06.2009

LOCASI	KONUŞMACI	KONU	TARİH
MİMAR SİNAN ARAŞTIRMA L.'Sİ	Celil Layiktez	Araştırma Locaları ve İşlevleri	21.03.2009
	Ergin Koparan, Turgut Tiftik	Türkiye'de Masonluk Tarihi (1909-1935)	11.04.2009
	Mehmet Fuat Akev	Hürmasonluğun Kültürümüze Etkisi	16.05.2009
HİSAR	Remzi Sanver	Masonluğun Dünü, Bugünü, Yarını	03.03.2009
	İlker İnal	Mason ve Nitelikleri	28.04.2009
	Can Tuncay	Değişen Dünya'da M.'un Yeri ve Yönü	12.05.2009
	Mehmet Erüreten	1909 Sonrası Masonluk	09.06.2009
ÜÇGEN	Ömer Köker	Bir Yıkımın Anatomisi; Haçlı Seferlerinin Taraflar Üzerine Etkisi	27.03.2009
	Önder Öztürel	Laiklik	10.04.2009
	Sinan Polvan	Ahilik	08.05.2009
	Deniz Gürsoy	Batık Kıtalar-Kadim Uygarlıklar ve Hermetizmin Kökeni	05.06.2009
ÜÇİŞİK	Güner Koçel	Çalışmak Üzerine	02.03.2009
	Ömer Erül	Işığın Peşinde	25.05.2009
GÜN	Mustafa Çetinkol, Sabri Ozan	Loca Açılışının Ezoterik Yorumu	05.03.2009
	İlker İnal	Masonlukta İcat Olmaz	19.03.2009
	Remzi Sanver	Muntazam Masonluk	16.04.2009
	Daniel Soef	Prototurk Kültürü ve Medeniyeti	30.04.2009
	Yavuz Tezcan	Unutulmuş Kardeşlerimiz / Inmemoriam	14.05.2009
ÖZLEM	İlhami Kulen	Aynanın Tarihi ve Sembolizması	23.03.2009
	Haluk Eke	Yardım	20.04.2009
	Hasan Ataşoğlu, Ahmet Hikmet Turan	Da Vinci Şifresi Templiye Şövalyeleri, Rosslyn Chapel	04.05.2009
	Demir Savaşçın	Masonik Düşünce Sanatı	18.05.2009
	İrfan Keskin, Alp Şeren	Orientalist Ressamların İstanbul'u-3	01.06.2009
BAŞAK	Mustafa Süreyya Sezgin	Masonluktan Beklentilerimiz	19.03.2009
	Sinan Polvan	Ahilik	02.04.2009
	Mustafa Uğur	Sembol ve Sembolizma	30.04.2009
	Bülent Çankaya	Ferhan Dinçer K.'in Kaleminden Şiirlerde Masonluk	28.05.2009
	Murat Çakar, Egemen Bilgin	Güneş ve Ay Sembolizması	11.06.2009

LOCASI	KONUŐMAMI	KONU	TARİH
İREM	İlhan Or	Süleyman Mabedi	20.03.2009
	Sedat Uygur	Pera ve Bizim Sokağımız	03.04.2009
	Önder Öztürel	Laiklik	17.04.2009
	Sedat Uygur	Büyük Locamızın 100. Kuruluş Yılı	15.05.2009
	Yılmaz Mazlumoğlu	Laiklik Masonların Misyonudur	29.05.2009
EVREN	Aslan Yahni, Elio Medina	Evren Muh. L.'sının Doğuşundan Anılar	07.05.2009
	Yaşar Yücel	Tolerans, Adaptasyon ve Değişim	21.05.2009
	Somer Öneş	Hermes Trismegistus	04.06.2009
PİRAMİT	Nedim Uzman, Evren Özel, Çağrı Özalp	Makrokozmoz ve Mikrokozmoz	06.03.2009
	Mehmet Mesutoğlu	Göstergebilim ve Anlambilim Işığında Masonluk	07.05.2009
	Tayfun Çalkavur	K.'lerden Öğrendiklerimiz 1 (Muh. Agop Aral K.)	12.06.2009
NİLÜFER	M. Kamil Solaksubaşı	Masonluk Tarihimizden: Edip Servet Tör K.	24.03.2009
	Remzi Sanver	Muntazam Masonluk	28.04.2009
	Can Kapyalı	Köklerimiz ve Güncel Değerlerimiz	26.05.2009
BURÇ	İlhan Özdem	EKSİR Eski ve Kabul Edilmiş Skoç Riti (Tanıtım, Oluşumu ve Gelişimi)	02.03.2009
	Çetin Sağıroğlu	Kendini Bilmek	16.03.2009
	Ahmet Şenkut	Eski Yüklümlükler	30.03.2009
	Ersal Akçay	Kutsal Dağlar	11.05.2009
SEMBOL	Ahmet Şenkut	Eski Yüklümlükler	09.03.2009
	Tunç Timurkan	Masonlukta Seçimler	23.03.2009
	Salih Turhanlar	Masonik Yoiculuk-Labirentler	06.04.2009
	Asım Akin	Mabed ve Sembollerin Yorumu	20.04.2009
	Mehmet Hacıhanıfioğlu	İskenderiye Kütüphanesini Kim Yaktı	04.05.2009
	Demir Savaşçın	Masonik Düşünce Sanatı	18.05.2009
	Tüm L. Kardeşleri	Niçin Buradayız	01.06.2009
GÜVEN	Emin Eminoglu, Kutay Akın, Mehmet Uysal	Delphi Mabedi	05.03.2009

LOCASI	KONUŞMACI	KONU	TARİH
	E. Tinay, C. Or,		
	M. Çetinkol, S. Ozan, Ü. Gürtuna	Coşkun Akan Nehrin Gizemi	02.04.2009
	Murat Bilgili	Masonluk Nedir Ne Değildir	16.04.2009
	Behçet Kurtoğlu	Dante'nin Commedia'sının Düşündürdükleri	30.04.2009
	Koray Tulgar	Mustafa Kemal Atatürk ve Yönetim Bilimi	14.05.2009
	Ahmet Dinççağ	Cansuyu	28.05.2009
MEŞALE	Önder Öztürel	Lâiklik	04.03.2009
	Uğur Ünal,		
	Ahmet Sevindik, Mert Tüzüner	Tarihi Süreç İçinde Ezoterizm	18.03.2009
	O. Özdemir, O. Azizlerli,		
	G. Güven, B. Savcı	Mabedimiz ve Düşündürdükleri	15.04.2009
	Osman Balcıgil	Kuzey Sütunu İçin 10 Dakika Eğitim Konuşması	29.04.2009
	Osman Balcıgil	Filmlerde Masonluk	10.06.2009
ANADOLU	Remzi Sanver,		
	Ahmet Kurtaran	Masonluğun Temel İlkeleri	10.03.2009
	Mehmet Saim İzli	Etkilemek	24.03.2009
	Ş. Şahla, E. Dölcel,		
	A. Duygun, M. Karakullukçu	I. Derecenin Felsefesi ve Masonluğun Üç Temel İlkesi	07.04.2009
	Levent Akış	Günümüz Masonluğu Operatif mi, Spekülatif midir?	21.04.2009
	Rüçhan Altuğ	M.'luğa Atılan İlk Adım	02.06.2009
	Hasan Şanbey	Erdemlerimiz	16.06.2009
SEZGİ	Onur Özyurt	Ham Taşı Yontmak: Zenginlik, Mevkii ve İktidar	17.03.2009
	Süleyman Kasırga	Almanya'dan Geçiş Töreni İzlenimleri	28.04.2009
	İlhan Yıldırım	Mason Olmanın Anlamı	28.04.2009
	Enver Yalçın	İkinci Derecenin Yorumu	12.05.2009
	Emin İzgi	Türk Masonluk Tarihinde Sadrazam Masonlar ve Mithat Paşa	12.05.2009
	Baysan Altınar	Altın Oran	26.05.2009
	Sait Mete Yeğın	Bijular ve Mabetteki Mücevherler	09.06.2009
AKIL VE HİKMET	Alp Altınar	Müziğin Gücü	12.03.2009
	Umur Çolgar	Kardeşim Talat	26.03.2009
	N. K. İzler, A. Altınar,		
	M. Kabasoğlu, A. K. Nırcan	Akıl ve Hikmet	07.05.2009

LOCASI	KONUŞMACI	KONU	TARİH
BOĞAZIĞI	Zafer Kural	Gelenek, Landmark ve Yorum	18.03.2009
	Akman Gökçakan	Gerçeğin Araştırması	01.04.2009
	Harun Kuzgun	Ön. B. Üs. En Muh. Kemalettin Apak K.	15.04.2009
	Mehmet Beyazyürek	M. Cumhuriyeti	27.05.2009
YEDİTEPE	Ali Rıza Aral	Bizi Bırakıp Gidenler	16.04.2009
	Atakan Dikmen	Düşündüklerim ve Düşünmek İstediklerim	14.05.2009
GÖNYE	Ömer Köker	Bir Yıkımın Anatomisi: Haçlı Seferlerinin Taraflar Üzerine Etkisi	02.03.2009
	Çetin Sağıroğlu	Kendini Bilmek	30.03.2009
	Demir Tiryaki	Genlerimiz, Çevremiz, Geleceğimiz	13.04.2009
	Tayfun Çalkavur, Bora Canay	Masonik Özeleştiri	27.04.2009
	İsmail Örengil	Neyimiz Sır, Hangimiz Ketum?	25.05.2009
GÜZEL İSTANBUL	Tüm Loca Kardeşleri	Çağımızda Operatif Masonluk Nedir, Nasıl Olmalıdır?	13.03.2009
	Tüm L.	Sevgi Kardeşliği mi, Kardeşlik Sevgisi mi?	10.04.2009
	Özcan Özmen	Sancak	24.04.2009
	Cemil Erkman	Masonlukta Kardeş Sofrası ve Önemi	08.05.2009
	Mehmet Okur, M. Can Tatar, Coşkun Kuran	G Harfinin Sembolizması	22.05.2009
	Batuhan Erdem	Törenlerin Masonlukta Yeri ve Önemi	22.05.2009
GÜNIŐIĐI	Turgut Derinkök	Tampliye Şövalyeleri	09.03.2009
	Tunç Timurkan	Masonlukta Seçimler	23.03.2009
	Atilla Gönenli	Bah Uygarlığının Oluşumunda Hermetizmin Rolü	06.04.2009
	Ahmet Şenkut	Eski Yüklümlükler	18.05.2009
	Nail Öztaş	Türk Aydınlanma Devrimi ve Tevfik Fikret	01.06.2009
TANYERİ	Önder Öztürel	Akılcılık ve Kant	06.03.2009
	Mehmet Saim İzli	Ritler ve Ritüel Ortaklığı	15.05.2009
	Cihangir Urgunlu	Neden Teslim Oldum 2	29.05.2009
	Can Tuskan	Nafaka Nedir?	12.06.2009

LOCASI	KONUŐMAMCI	KONU	TARİH
SADAKAT	Ali Özalp Orhan	İyi, Doğruyu ve Güzeli Ararken	21.04.2009
	Ümit Yanar	Çırak Ritüeli	02.06.2009
	İbrahim Baytekin	Üç Sütun	16.06.2009
MARMARA	Nihat Yıldırım	J. J. Rousseau - Doğal İnsandan İdeal Toplum Modeline	02.03.2009
	Barbaros Ab,	Immanuel Kant... "Gökyüzündeki Yıldızların Yasası, İçimizdeki Ahlak Yasası	30.03.2009
	M. Balcı, Y. Başa,	Alman İdealizmi- Fichte/Schelling/ Hegel/Schopenhauer	13.04.2009
	Bozkurt Güvenç	Tüketim Teknolojisi Evcilleşebilir mi?	27.04.2009
	Nadir Topçuoğlu, Umur Kalaç	Materyalizm	11.05.2009
	Aret Çerçi Özkan	Nağ Hammadi Yazıtları Işığında Gnostik Düşünce ve Matrix Üçlemesinde Gnostik Atıflar	25.05.2009
SABAH GÜNEŞİ	Yılmaz Bahadır	Kendini Bil	09.03.2009
	Bülent Akman	Özgürlük	23.03.2009
	Remzi Sanver	Masonlukta Tanım ve Yorum	13.04.2009
	K. Sulaoğlu, Teoman Ekim	Kuruluş Savaşı Destanı	25.05.2009
DOSTLUK	M. Bereket Tanören, Timuçin Kocatürk	Sevgi	02.03.2009
	Mehmet Karaaslan	Hz. Süleyman	16.03.2009
	Ahmet Şenkut	Eski Yükümlülükler	13.04.2009
	Bozkurt Güvenç	Tüketim Teknolojisi Evcilleşebilir mi?	27.04.2009
	H. Kuzgun, A. Erman, H. Erman, B. Erman	Muh. Sahir Erman K.	11.05.2009
	Mesut İlgim	Afrodiasias	25.05.2009
GELİŞİM	Ömer Köker	Bir Yıkımın Anatomisi: Haçlı Seferlerinin Taraflarına Etkileri	03.03.2009
	İnsan Saraçoğlu	Masonik Davranışlarımız, Yazılı Olmayan Kurallarımız	31.03.2009
	Kemal Gönenç	Vicdan	28.04.2009
	Ayhan Cöner, Atif Çetiner	Lozan'dan Brüksel'e	13.05.2009
	Mehmet Duyulmuş	İnkaların İzinde	26.05.2009
	H. Ali Tanak	İnkaların İzinde	26.05.2009
Yalçın Erceber	Mason Kimliği ve Aydın İnsan	09.06.2009	

LOCASI	KONUŞMACI	KONU	TARİH
ONUR	C. Or, V. Erol, H. Selim Sezer, H. H. Çokar Remzi Sanver	Güncel Yorumlarla Kalfalık Masonluğun Dünü, Bugünü, Yarını	17.03.2009 31.03.2009
	H. Ataşoğlu, T. Tiftik, A. Tezel, A. H. Turan	Osmanlı Kuruluş Felsefesi	14.04.2009
	Mehmet Tansal, Osman Akyar	1871 Paris Komünü ve Masonlar	28.04.2009
	Emin Şiir	Türk Şiirinde Yüzyıllık Yolculuk	12.05.2009
	Yunus Ünus	Ezoterizm Tarihinden Sayfalar 3 (Triad)	26.05.2009
	Çırac K.'ler	Çırac D.'si Sembolizması	09.06.2009
	UMUT	Bingür Sönmez	1914 Sarıkamış Harekatı ve Sonrası
Naif Timur, M. Süreyya Sezgin		İşin Doğrusu	04.05.2009
İlker İnal		Masonlukta İcat Olmaz	18.05.2009
YAKACIK	Önder Öztürel	Akılcı Felsefenin Diğer Bir Devi: İmmanuel KANT	11.03.2009
	Cüneyt Korhan Oral	Ve Karanlık Evren	08.04.2009
	Yalçın Kurtoğlu	1905'den Günümüze Kadar Türk Masonluğunda Çırac Ritüelleri	03.06.2009
KADIKÖY	Hasan Kalafat	Rasyonel, Non-rasyonel, İr-rasyonel	23.03.2009
	Tunç Aytanç	Aykırlık	06.04.2009
	İlker İnal	Masonluk'ta İcat Olmaz	20.04.2009
	Şemi Levi	Dinlerin Kardeşliği	04.05.2009
	Mehmet Saim İzli	Etkilemek	18.05.2009
	Kenan Cantaş	Kent Enstitüleri	01.06.2009
GEOMETRİ	Hasan Çolakoğlu	Hakikatın Nuru	08.04.2009
	Aydın Ektirici	M.'ik Hümanizma	20.05.2009
	Cenk Umut	Masonluk ve Tanrı İnancı	03.06.2009
	Can Gürel	Yıldızların Sembolizması	03.06.2009
DOĞU	Mehmet Saim İzli	Etkilemek	13.03.2009
	Ömer Köker	Bir Yıkımın Anatomisi, Haçlı Seferlerinin Taraflar Üzerine Etkisi	27.03.2009
	Kemal Gönenç	Vicdan	10.04.2009
	Ahmet Şenkut	Eski Yükümlülükler	08.05.2009
	Halit Yıldırım	Kendini Bil	22.05.2009

LOCASI	KONUŞMACI	KONU	TARİH
ÜLKÜM	Ömer Köker	Sokrates'in Savunması (Direnişi)	07.04.2009
	Mehmet Tansal	1871 Paris Komünü ve Masonlar	21.04.2009
	Kemal Gönenç	Vicdan	05.05.2009
	Ömer Köker	Sokrates'in Savunması (Direnişi)	02.06.2009
UFUK	Hasan Ataşoğlu	Osmanlı'nın Kuruluşu, Edebali ve Ahilik	12.03.2009
	Cüneyt Yalçınöz	Çırak Derecesi Ezoterizmasının Kökenleri	26.03.2009
	Tolga Eryoldaő	Kendini Bilme	07.05.2009
	Hurőit Zorlu	Hoşgörü ve Masonluk	21.05.2009
DORUK	Yüksel Kazmirci	Ezoterizm Niçin Masonik Öğretinin Temel Taşıdır?	03.03.2009
	Ahmet Şenkut	Eski Yükümlülükler	17.03.2009
	Harun Kuzgun	Önceki Büyük Üstatlarımızdan: Kemalettin Apak K.	31.03.2009
	E. Tınay, C. Or, M. Çetinkol, S. Ozan, Ü. Gürtuna	Coşkun Akan Nehir'in Gizemi	28.04.2009
	Kemal Gönenç Macit Sükan	Mutluluk Ana Hatlarıyla Türkiye'de Masonluk	12.05.2009 26.05.2009
ÖRS	Ediz Hun	İnsanın Evrimi ve Masonluk	26.03.2009
	Hakan Erten	Eflatun'un Devlet Kitabındaki Düşünce Deneyleri	04.06.2009
GRANİT	Erkan Aksu, Engin Ergüden, Ender Acar	Ahilik	13.03.2009
	Fahrettin Ocan	Masonluk Tarihimizden Notlar	10.04.2009
	Can Murat Bozdoğan, Gökhan Kuőkucu	İsrail Gezisi ve Yapılan Loca Ziyareti İzlenimleri	08.05.2009
	Selami Çakmak	Sevgi Mabedi	05.06.2009
TESVİYE	Selahattin Mutlu	Masonun Görevi	09.04.2009
	Kaan Özüť	Masonluk ve Vatikan	07.05.2009
	Cem Özüť	Felsefe Taşı	21.05.2009
SABAH YILDIZI	İlker İnal	Mason ve Nitelikleri	30.03.2009
	Burak Kayahan	Oğun İnsan	10.05.2009
	Serhat Terlikçi	Düşünce ve İnsan	10.05.2009
	Uğur Küçükoba	G Harfi ve Ateő Saçan Yıldız	10.05.2009
GÜNEY	Ahmet Dinççağ	Cansuyu	19.03.2009
	Mehmet Tansal	1871 Paris Komünü ve Masonlar	16.04.2009

LOCASI	KONUŞMACI	KONU	TARİH
	E. Tınay, C. Or, M. Çetinkol, S. Ozan, Ü. Gürtuna	Coşkun Akan Nehrin Gizemi	30.04.2009
	Murat Bilgili	Masonluk Nedir, Ne Değildir?	14.05.2009
ATAYOLU	Önder Öztürel	Lâiklik	09.03.2009
	Rafet Karyağdı	Masonluk ve Evrim	23.03.2009
	Ahmet Örs	Taşın Sembolizması	06.04.2009
	Naif Timur, M. Süreyya Sezgin	İşin Doğrusu	04.05.2009
	Sunay Akın	Mehmet Münif K.'in Hayali	18.05.2009
	Metin Ertem	Dağdan Bayıra, Daldan Çayıra	01.06.2009
ALTAR	Aydoğan Tapşın, Varol Ünel	Hacı Bektaş Veli	07.04.2009
	Yücel Candemir	Benliği Yüceltmek	21.04.2009
	Hüseyin Yalçınkaya	Yunus Emre	21.04.2009
	Serdar Argiç	Anadolu Kültüründe İnisiyasyon	05.05.2009
	Ergin Koparan, Turgut Tiftik	Türk Masonluğunda 1909-1935 Dönemi	02.06.2009
NAR	Ahmet Ergin	Masonlukta Görev Anlayışı ve Ketumiyet	02.03.2009
	Babür Arslan	Mısır Uygarlığı ve Masonluk	16.03.2009
	Burhanettin Seri	Osmanlı'dan Cumhuriyet'e Türk Donanması	30.03.2009
	İlhan Or	Resim, Fotoğraf ve Çizgilerle Kral Süleyman Mabedi	13.04.2009
	Tarık Turfan	Nak Hamidi Kitaplığı, Gnostikler	27.04.2009
	Mükerrem Hiç	Atatürk, Devletçilik ve Laiklik	25.05.2009
YÜCEL	Yavuz Tezcan	Kişisel Hak ve Özgürlükler ve Avrupa Birliği	19.03.2009
	Aşkın Akman	Çırac Sütunu	02.04.2009
	E. Tınay, C. Or, M. Çetinkol, S. Ozan, Ü. Gürtuna	Coşkun Akan Nehrin Gizemi	16.04.2009
	Aşın Akman	Mitolojik, Operatif, Spekülatif Açıdan Masonik Tarihimiz	30.04.2009
	Ahmet Şenkut	Eski Yükümlülükler	14.05.2009
GÜZELLİK	Mustafa Aygil, Erhan Çelikoğlu	Descartes 1596 - 1650	05.03.2009
	Firuz Nikravan	Sevgi	19.03.2009
	E. Tınay, C. Or, M. Çetinkol, S. Ozan, Ü. Gürtuna	Coşkun Akan Nehrin Gizemi	16.04.2009
	Firuz Nikravan	Sevgi Nedir? - 2	14.05.2009

LOCASI	KONUŞMACI	KONU	TARİH
KÜRE	Nevzat Doğan	Az Seçilen Yol	09.03.2009
	Emre Alkin	Kapitalist Sistemin Krizle Sınava	23.03.2009
	Efraim Özsardaş	Osmanlı Döneminde Masonluk	06.04.2009
	Fikret Tanırgan	Akıl mı, Sezgi mi?	20.04.2009
	Efraim Özsardaş Bilgin Turnalı	Türkiye'de Masonluk Tarihi Anadolu'daki Ezoterik Kuruluşlar ve Mesleğimizin Bunlardan Farklılıkları	04.05.2009 18.05.2009
ÇEKİÇ	Yılmaz Suner	1909 Öncesi Türkiye Topraklarında Mason'lüğün Gelişmesi	03.03.2009
	Kemal Tümay	Tüzük Değişiklikleri Hakkında	28.04.2009
	Can Tuncay	Değişen Dünya'da M.'un Yeri ve Yönü	12.05.2009
	Erol Değerli	Herşeye Rağmen Yaşamak Güzel	26.05.2009
KOZA	Turgut Gökçelikoğlu	GNOTHİ SEAUTON-Kendini Bil	12.03.2009
	Ahmet Eker	A.B.D.'yi Kuran Masonlar	26.03.2009
	Oktay Gözü	Doğanın Geo-Metrik Düzeni	11.06.2009
TAŞOCAĞI	Yalçın Erceber	M. Kimliği ve Aydın İnsan	11.03.2009
	E. Tinay, C. Or, M. Çetinkol, S. Ozan, Ü. Gürtuna	Coşkun Akan Nehrin Gizemi	25.03.2009
	Alicandan Büyükçelen	Yolculuklar	08.04.2009
	Osman Bayıksel	Selam	22.04.2009
	Murat Dericioğlu, Dağhan İnal	Masonluğa Giden Yoldaki O Anların Ezoterik Yorumu	20.05.2009
	Umur Çolgar	Atatürk'ün Zor Yılları	03.06.2009
MİMAR HİRAM	Feyzi Elez	Harici Alemdeki Davranışlarımız	04.03.2009
	Ara Pekmezoğlu	Büyük, Bilim, İnanç ve İnsanlık	18.03.2009
	Vehbi Cin	Muh. Mimar Hiram L.'sı Kuruluş Anıları	01.04.2009
	Can Garo İlkkan	Mason Kültürü	15.04.2009
	Tamer Zeybeker	Masonik Eğitim, Rehberlik ve Masonik Düzey	29.04.2009
	Ayhan Cöner, Atif Çetiner, Mehmet Duyulmuş	Lozan'dan Brüksel'e	13.05.2009
	Albert Ender, Sinan Gümüşlügil, Serkan Özkök, Deha Gelegen	Hermes Sırları	27.05.2009
	Feyzi Cin	Büyük Piramit'in Gizemi	10.06.2009

LOCASI	KONUŐMAMI	KONU	TARİH
ANIT	Sabri Ozan, Mustafa Çetinkol İlhan Or	Loca Açılışının Ezoterik Yorumu	16.03.2009
		Resim, Fotoğraf ve Çizgilerle Kral Süleyman Mabedi	13.04.2009
	Haluk Sanver M. Aziz Göksel	Hiram Efsanesi ve Üstat Derecesi	27.04.2009
		Masonlukta Bilimsel Yöntem	25.05.2009
KÖRFEZ	Sami Yücebalkan Ahmet Kurtaran	Masonik Anlatım	20.03.2009
		Tekris ve Ezoterik Yorumu	17.04.2009
	Naif Timur, Süreyya Sezgin	İşin Doğrusu	29.05.2009
ZEYTİNDALI	Yavuz Dizdar Önder Öztürel	Üniversite ve Masonluk	13.03.2009
		Laiklik	27.03.2009
	Şafak Gürsoy, Suat Eke Gökhan Yüksel, Serhat Akkılıç	Mizah, Gülmek, Yaratıcılık	10.04.2009
		Milli Mücadele ve Masonlar	24.04.2009
	Hitay Güner Hasan Meriç	Anderson Anayasası ve Landmarklar	08.05.2009
		Üç İstanbul Masalı	22.05.2009
IRMAK	Ömer N. Saatçioğlu Moris Bahar	Ham Taşın Anlamı	03.03.2009
		Masonik Adap	17.03.2009
	Faruk İlıkan Haőim Büyükbalcı	31 Mart Vakası	31.03.2009
		Mason ve Ezoterizm	28.04.2009
	Serdar Sütçüoğlu Osman Sefa Uyar	M.'ta Sır Saklamak, Ma. Ketumiyet Nedir? Ne Değildir?	12.05.2009
		Felsefe Hareketleri İçinde Anadolu Geleneği	26.05.2009
SEBAT	Vitali Saporta Şinasi Afacan	Adalet	10.03.2009
		Rehberlik	25.03.2009
	Hüseyin Mumcuoğlu Ateőok Onaran Mehmet Alper	Hoşgörü	07.04.2009
		Masonluğun Nuru	07.04.2009
		Atatürk Köşkü	21.04.2009
SEVGİ YOLU	Yüksel Kazmirci, Akın Candan	Vitriol	23.03.2009
		Hitabet	20.04.2009
	İlker İnal	Türk Masonluğu'nda 100. Yıl	01.06.2009
RÖNESANS	Kuthan Savaşçın Hasan Ataşoğlu, Turgut Tiftik, Sabri Ozan	Tekris ve Miraç	10.03.2009
		Osmanlı Kuruluş Felsefesi	07.04.2009
	İbrahim Cemil Ortaç, Yorgi Çüçülayef, Yusuf Besalel	Derecesi Sembolizmasının Orjinleri	05.05.2009

LOCASI	KONUŞMACI	KONU	TARİH
	Remzi Sanver	Masonluğun Dünü, Bugünü, Yarını	02.06.2009
VEFA	G.Onal, O. Koparan, M. Ün, M. Oyvat, O. Yılmaz, C. Erkaya	"Çıracak Kimdir? Eğitimini Kimden Alır? Nasıl Eğitim Yapar?"	20.03.2009
	Okan IŞık	Geçmişten Geleceğe Yazılı Olan ve Olmayan Kurallar	03.04.2009
	Tolga Kutluę, Levent Kavlak, Murar Erdińç	Kuruluşunun 10. Yılında VEFA	01.05.2009
	Fadıllı Altop	Dostluk	15.05.2009
SUR	Taner Günev M. Ergun Zoga	DüŐünme ve İfade Özgürlüğü Bir Mason İçin DüŐünme Eyleminin Stratejik/Gerçek Boyutu	16.04.2009
	Cüneyt Korhan Oral	Ne Olmalıdır	30.04.2009
		Karanlıktı Evren	28.05.2009
AYDINLANMA	Ömer Köker	Bir Yıkımın Anatomisi	20.03.2009
	Halit Kaķın, Kaan Ökten	Aydınlanma Felsefesi: Proje Bitti mi?	06.05.2009
	Atilla Bilge	Sihirli Flüt	20.05.2009
	Ali Kızılay	1909 Öncesi Türk Masonluğu	03.06.2009
AKASYA	Cem Őelhat	Adalar	05.06.2009
ATAİZİ	Remzi Sanver	Muntazam Masonluk	12.03.2009
	Mehmet Saim İzli	Etkilemek	26.03.2009
	Tuncay Kesim	Masonluk Daha Neyi Gerektirir?	21.05.2009
	Tekin Özertem	Nereye Gidiyoruz?	04.06.2009
SÖZ	Hakan Yılmaz	Hümanizm ve Rönesans	03.03.2009
	Mehmet YaŐın	Gérard de Nerval K. - İstanbul Seyahati	31.03.2009
	Samim Ün	Hititler	14.04.2009
	Ahmet Örs, Selim Örs	Ernst ile Falk'ın Diyaloğu	28.04.2009
	Davut Berker	Pek Muh. Moiz Berker K. Anısına	12.05.2009
AKEV	Mehmet Ali Tınay	İdeal Bir Loca	06.03.2009
	E. Tınay, C. Or, M. Çetinkol, S. Ozan, Ü. Gürtuna	Coşkun Akan Nehrin Gizemi	20.03.2009
	Hasan Ataşoğlu, Ahmet Hikmet Turan	Da Vinci Şifresi, Templier Şövalyeleri ve Rosslyn Şapelinin Gizemi	03.04.2009

LOCASI	KONUŞMACI	KONU	TARİH
	Berç Birifık	Mozart	17.04.2009
CUMHURİYET YILDIZI	Can Kapyalı	Masonluğun Kökenleri, Varlığının, Sosyal ve Evrensel Nedenleri	11.03.2009
	Sunay Akın	Mehmet Münif Kardeşimizin Hayali	25.03.2009
	Zeki Alasya	Sanat ve Masonluk	08.04.2009
	Umur olgar	Atatürk'�n Zor Günleri	22.04.2009
	E. Tınay, C. Or, M. etinkol, S. Ozan, �. Gürtuna	Coşkun Akan Nehrin Gizemi	06.05.2009
	Ahmet Orhun	Tersimat	06.05.2009
	Ayhan C�ner, Atıf etiner, Mehmet Duyulmuş	Lozan'dan Brüksel'e	13.05.2009
	Kerem Alkin	Küresel Finans Krizi ve Dünya Ekonomilerinde Yeniden Yapılanma	20.05.2009
	İlker İnal	Sevimli Yanlışlıklar / 2	03.06.2009
	İSTANBUL	Ahmet Kalın	Masonik Sohbet
Ergün Ayar		Neden Buradayım?	20.03.2009
Kerem Doksat		�l�m	17.04.2009
İlker İnal		Mason ve Nitelikleri	01.05.2009
Naif Timur, M. Süreyya Sezgin		İşin Doğrusu	12.06.2009
PETEK	Nader Heyat	Masonik Şehir Washington DC	26.03.2009
	Güçlü Oerer	Zıtların Birlikteliği ve İnsan	09.04.2009
	Fahrettin Ocan	Yaşadığımız Masonluk	07.05.2009
	Mehmet Saim İzli	Ritler ve Ritüeller Ortaklığı	21.05.2009
	Baki Selçuk Dikmen	Global Isınma, Yeşil Binalar ve Hundert Wasser	04.06.2009
ZAFER	Ahmet Erman	Lâiklik ve Masonluk	05.03.2009
	Fahrettin Ocan	Masonluk Tarihimizden Notlar	19.03.2009
	Harun Kuzgun	�n. B�. �s. En Muh. Kemalettin Apak K.	02.04.2009
	Necdet Uyguner	Masonik Davranışlar	16.04.2009
	E. Tınay, C. Or, M. etinkol, S. Ozan, �. Gürtuna	Coşkun Akan Nehrin Gizemi	30.04.2009
	Mehmet Havihanifioğlu	İskenderiye Kütüphanesini Kim Yaktı?	14.05.2009
	Yüksel Umuter	Hakikatin İki Vechesi ve Kutsal Mimari	28.05.2009
	Doğan Süer	Masonik Protokol	11.06.2009

LOCASI	KONUŞMACI	KONU	TARİH
BİLGE	Remzi Sanver	M.'luğun, Dünü, Bugünü, Yarını	20.05.2009
	Mehmet Tansal, Ercüment Sevinç	1871 Paris Komün'ü ve Masonlar	03.06.2009
KALKEDON	Ufuk Kayador	Masonluğun Ana İlkesi Kardeşlik Sevgisi	06.03.2009
	Hüseyin Özdülger	İnsanın İhtiraslarına, Tutkularına Direnişi	06.03.2009
	Ümit Güngördü	Çekiç - Kalem	20.03.2009
	İlhan Üttü	Mevlana Ezoterizmi	20.03.2009
	Hüseyin Özdülger	Masonik Davranış Prensipleri	03.04.2009
	Yunus Borhan	Doğudan Gelen Işık (7)	17.04.2009
	Osman Kromer, Ergun Özçalışkan, Burak Atamgüç	Bilge Öyküleri (2)	17.04.2009
	İlhami Şıkoğlu	Kalfa Felsefesi ve Sembolizması	01.05.2009
VATAN	Vedat Şengör	Düşünce Hürriyetinden Mutluluğa	11.03.2009
ERMAN	İlker İnal	Sevimli Yanlışlıklar	25.03.2009
	Ömer Lalik, Efgan Cansen	1909'dan 2009'a	22.04.2009
	Ahmet Zeki Özgen	Bilgin Mason-Bilge Mason	06.05.2009
	Masonik Forum: (Tüm K.'lerin Katılımıyla)	"Masonlukta Dayanışma"	18.03.2009
	Firuz Nikravan	Sevgi Nedir? / 1	01.04.2009
	Atakan Dikmen	Düşündüklerim, Düşünmek İstemediklerim	15.04.2009
	Firuz Nikravan	Sevgi Nedir? / 2	29.04.2009
	Remzi Sanver	Muntazam Masonluk	13.05.2009
Tüm L. Kardeşleri	Dünya'da ve Türkiye'de Harici Gözlerin Masona ve Masonluğa Bakış Açısı	27.05.2009	
SİMGE	Selim Savga, Kerem Sezer	Sevgi	09.03.2009
	Dursun Koçer	Galileo Galilei	20.04.2009
	Hakan Koçoğlu	Global Mali Kriz	04.05.2009
	Ahmet Velibeşe	Türk Masonluğu	18.05.2009
	Mehmet Durakoğlu	Modus Vivendi	01.06.2009
LOTUS	Selim Mizrahi	Kendini Bilmek	04.03.2009
	Murat Bilgili	İnsanlığın 6 Ana Yolu ve Bunun Masonik Yorumu	18.03.2009

LOCASI	KONUŞMACI	KONU	TARİH
	Sevket Kaııpoğlu, Ömürden Özacar, Korhan Fersoy, Murat Altındal	Çırak Derecesi Ritüelinin Ezoterik Yorumu	01.04.2009
	Mustafa Doğrusoy	Masonluğu Anlamak, Masonlukta Yaşamak	15.04.2009
	Mehmet Soyarslan	3500 mt. de M.'ik İzler	15.04.2009
	Naif Timur, Süreyya Sezgin	İşin Doğrusu	29.04.2009
KOŐUYOLU	Soner Akyol	Hermetik Tekris	10.04.2009
	Mete Sütunç	Mason Nasıl Davranır?	30.04.2009
	Halit Yıldırım	Kendini Bil	22.05.2009
	Talat Tınç	Masonluk Yolunda Bir Çırağın Seyir Defteri	05.06.2009
HUZUR	İ. Özgöl, E. Kalyoncu	Tekristen Anladıklarımız	04.03.2009
	Erşan Tınay, Cengiz Or, Mustafa Çetinkol, Sabri Ozan, Üstün Gürtuna	Coşkun Akan Nehrin Gizemi	20.03.2009
	Kemal Gönenç	Vicdan	15.04.2009
	Mete Akyol	Laiklik ve Mesleğimiz	29.04.2009
	Sancar Tomruk, Murat Tipi	Kardeşlik Sevgisi	13.05.2009
	Hasan Ataşoğlu, Ahmet Hikmet Turan	Da Vinci Şifresi, Templier Şövalyeleri ve Rosslyn Şapelinin Gizemi	27.05.2009
KRİSTAL	Fahrettin Öcal	Masonluk Tarihimizden Notlar 1720 - 2000	10.03.2009
	Can Kapyalı	Dıőarda M.'uz, İçerde Değil	24.03.2009
	Nejdet Uygurer	Masonik Davranışlar	07.04.2009
	Mesut Ilgım	1933 - Üniversiteler Reformu ve Yabancı Öğretmenler	02.06.2009
VİTRİOL	Asım Akin	Mason Kimliği Nasıl Kazanılır?	10.03.2009
	Harun Kuzgun	Tarih Boyunca İnsanları Etkileyen Boş İnançlar	07.04.2009
	Ekrem Çetiner	Laiklik ve Masonluk	21.04.2009
	İlker İnal	Sevimli Yanlışlıklar	05.05.2009
	Moderatör: Ahmet L. Orkan	100. Yılın Türk Masonluğu'na Bir Bakış	02.06.2009
	Agop Kotoğyan	Evrensel Tıp Biliminde Türk Masonluğu'nun-Konumu	02.06.2009
	Emre Burçin	100 Yıllık Süreçte Türk Masonluğu'nun Uluslararası İlişikleri ve Yansımaları	02.06.2009

LOCASI	KONUŞMACI	KONU	TARİH
	Gökhan Orat	100. Yılında Türk Masonluğu'nun Toplumsal İŞlevleri	02.06.2009
	Emre Murat Albek	100. Yılda Türk Masonluğu'nda Önemli Olaylar	02.06.2009
KUVVET	Esat Tansel	Teosofinin Anahtarı	09.04.2009
	Ahmet Erman	Dante, İlahi Komedyanın Ezoterik Yorumu	21.05.2009
EGERAN	Hasan Ataşoğlu	Osmanlının Kuruluğu - Edebali ve Ahilik	06.03.2009
	Ahmet Şenkut	Eski Yüklümlülükler	17.04.2009
	Murat Bilgen	Kalfa Derecesinde Gezinti	15.05.2009
İLERİ	Erdoğan Ersever	Fazıl Hüsnü Dağlarca	02.03.2009
ATAÇAĒ	Yüksel Önür	Tefekkür Hücrelerinden Yemine	18.03.2009
	Kaan Ökten	Biz Hakikati Ararız	29.04.2009
	Ayhan Cöner, Atıf Çetiner, Mehmet Duyulmuş	Lozan'dan Brüksel'e	13.05.2009
	Aziz Azmet	Sevgi, Sadakat, Samimiyet	27.05.2009
	Murat Çakar, Egemen Bilgin	Güneş ve Ay Sembolizması	10.06.2009
TOPRAK	Beyazıt Çırakoğlu	Gıda ve Gıda Güvenliği	03.03.2009
	Asaf Tanağar	Sır Saklama	17.03.2009
	Aras Őenvar	Kendimize Yolculuk (Kendimizi Biliyor muyuz?)	31.03.2009
	Adnan İŐgör	Quantum	14.04.2009
	Halit Yıldırım	Kendini Bil	28.04.2009
	Rafet Suyabatmaz	Canlılarda Davranış Biçimleri ve M.'luk	12.05.2009
KÖŐETAŐI	Sühan Küçükaksu	Üstadım Hipokrates	13.03.2009
	İsmail Örengil	Sevgi, Kardeşlik ve Masonluk	27.03.2009
	Yavuz Tezcan	Derinlerden	10.04.2009
	Mehmet ÖzhabeŐ	Nikah Ritüelleri	24.04.2009
	Can Kapyalı	Masonluğun Kökenleri, VaroluŐunun Sosyal ve Evrensel Nedenleri	08.05.2009
AKKAN	İlker Örs	Türk Masonluğunda 3. Dönem 1935 - 1948 (Uyku Dönemi)	04.03.2009
	Emre SavaŐan, Batur Őülen	Türk M.'luğunda 4. Dönem: 1948-1958	15.04.2009

LOCASI	KONUŞMACI	KONU	TARİH
	Orhan Temizel, Aytuğ Elerman	Türk M.'luğunda 5. Dönem: 1958-1965	27.05.2009
ADALET	Kemal Gönenç	Vicdan	13.03.2009
	Bingür Sönmez	1914 Sarıkamış Harekatı	27.03.2009
	Zeki Alasya	Ön. Bü. Üs. En Muh. Rıza Tevfik K. 4. Büyük Üstadımız	10.04.2009
	Ömer Faruk Ağıl, Necdet Boran, Ümit Doğruöz, Berk Tuzlacı, Taner Beştekin	Çanakkale Savaşları ve Anılar	24.04.2009
	Önder Öztürel	Laiklik	08.05.2009
	Mehmet Tansal	1871 Paris Komünü ve Masonlar	22.05.2009
	Bingür Sönmez	1914 Sarıkamış Harekatı	05.06.2009
ALEV	Şinasi Afacan	Rehberlik	25.03.2009
	Doğan Güvenç	Ham Taşı Yontmak	22.04.2009
	Atak Zeren	Semboller ve Masonluk	06.05.2009
	Remzi Sanver	M.'luğun, Dünü, Bugünü, Yarını	20.05.2009
GÖNÜL DOSTLARI	Yüksel Boyla	Eğitimin önemi	11.03.2009
	V. Morhayim	Üç Yolculuk	08.04.2009
	Burak Davut	Yazılı Olmayan Kurallarımız	08.04.2009
	İlhan Ersen	İkinci Derecenin Anlamı	06.05.2009
KARDELEN	Önder Kayhan	Sevginin Anlamı	13.03.2009
	Baki Sodan	Niçin Mason Diyoruz	27.03.2009
	Bülent Arman	İnsan Sağlığı ile Masonluğun İlişkileri	24.04.2009
	Serdar Evirgen	Locanın Asıl Görevlileri	22.05.2009
	Celil Layiktez	Genelde Ritüelin Gelişimi ve Türk Ritüeli	05.06.2009
	Ahmet Arslanbek	Yedi Basamak ve Düşündürdükleri	05.06.2009
SU	Zeki Alasya	Feylesof Rıza Tevfik	04.03.2009
	Önder Öztürel	Laiklik	18.03.2009
	Ömer Köker	Bir Yıkımın Anatomisi, Haçlı Seferlerinin Taraflar Üzerine Etkisi	15.04.2009
	Özgür Saylı	Görev Bilinci	13.05.2009
	Egemen Bilgin, Murat Çakar	Güneş ve Ay Sembolizması	27.05.2009
	Hasan Ataşoğlu, A. Hikmet Turan	Da Vinci Şifresi, Tampliyeler ve Rosslyn Şapheli	10.06.2009

LOCASI	KONUŞMACI	KONU	TARİH
LEFKOŞA	Ertan Tatlıcıoğlu	Yazılı Olmayan Kurallarımız	21.03.2009
	Hasan Besim	Ayna	18.04.2009
	Remzi Sanver	Masonluk'ta İntizam, Tanınma ve Uluslararası İlişkiler	30.05.2009
	Kazım Akfert	Hoşgörü	20.06.2009
<u>ANKARA</u>			
UYANIŞ	Mehmet YaŐinkaya, İlker Cebeci, Serhan Tuncer	Anılarımızdaki Masonik Terminoloji	06.03.2009
	İlker İnal	Sevimli YanlıŐlar	03.04.2009
	İlhan Erkan	Musa Kazım Efendi	17.04.2009
DOğUŞ	Serdar Erçekmek	Türk Masonluğunun 100. Yılında Doğuş Muhterem Locası	10.03.2009
	Uğur Çilingiroğlu	Geçiş Töreninde Tasavvuf İzleri	24.03.2009
	Sedat Tenik	Yeni Tüzüklerimize Göre Masonik Yargı	31.03.2009
	Murat Ergin	Masonik Hoşgörü	14.04.2009
	Kaya Konuray	Bir İnisiasyon	28.04.2009
YÜKSELİŞ	Mithat Melen	Kriz ve Ekonomimiz	04.06.2009
İNANIŞ	Remzi Sanver	Masonluğun Dünü, Bugünü ve Yarını	09.03.2009
	Rüknettin Es	Türk Masonluğu 100. Yılında	23.03.2009
	Őevki Bayvas	Türk Masonluğunun 100. Yılında Masonik Yükümlülüklerimiz	13.04.2009
	Çağdaş Yurdakul	Türkiye'de Klasik Balenin Tarihi ve Balenin Dili	27.04.2009
	Mustafa Sayın	Masonluğun Geleceğine İlişkin Düşünceler	11.05.2009
	Ali Orhan Devrez	Masonlukta Kutsal Kitapların Yeri	08.06.2009
BİLGİ	Demir Savaşçın	Masonik Düşünce	04.03.2009
	Yakup Hazan	Süleyman Mabedi	01.04.2009
	Üner Çakıcı	Locamız ile İlgili Yeni Belge ve Bilgiler	15.04.2009
	Ömer Güikal	Masonluğun IŞığında Kendini Bilmenin Yolu	06.05.2009
BARIŞ	Seyhan Çenetoğlu	Platon'un Mağara Miti ve Medya	02.03.2009
	Oktay Solak	Kurumsal Kimlik	06.04.2009

LOCASI	KONUŞMACI	KONU	TARİH
	Zafer Haőçelik, Süreyya Mavi	Eğitim Felsefesi, Türk Aydınlanması ve Köy Enstitüleri	20.04.2009
DİKMEN	Okan Işın	Ortaçağ Operatif Masonlarında Taőları Markalama Geleneği	05.03.2009
	Hasan Ataşoğlu	Da Vinci Şifresi, Tapınak Şövalyeleri ve Kutsal Kadeh	19.03.2009
	Emin Gürol	Masonluğun Yazılı Olmayan Kuralları	02.04.2009
	Asım Akin	Mason Kimliği Nasıl Kazanılır	16.04.2009
	Ahmet İsfendiyar	Neden Mason Olmak İstiyoruz?	07.04.2009
	Ahmet Evin	Aydınlanma Dönemi, Almanya'da Masonluk	07.05.2009
	Bülent Payaslıoğlu	Masonik Organizasyon	21.05.2009
YILDIZ	Batuhan Tuncer, Can Özkutlu, Can Balın	Mısır Uygarlığı	12.03.2009
	Levent Sıdal, Eralp Çıragül, Hamza Özer	Uzakdoğu Hint, Çin, Uygur Uygarlıkları	30.04.2009
	Ömer Köker	Üç Büyük İnancın Örtüőtüđü Mekan Akdeniz	14.05.2009
ARAYIŐ	Okan Işın	Osmanlı'dan Günümüze Türk Masonluk Tarihinden Çıkartılacak Dersler	17.03.2009
	Önder Öztürel	Akılcılık ve Kant	05.05.2009
ÜÇGÜL	Korkut Özkorkut, Volkan Palas, Muzaffer Büyükkaragöz, Emre Smekal	Spekülatif Masonluk Oluőurken	11.03.2009
	Yunus Eőkinat, Kaya Çağlayan, Badir Bayazıt	Masonluk ve Aydınlanma	25.03.2009
	Yahya Zabunoğlu, Metin Ger, Emre Toros	Masonluk, Din ve Felsefe	08.04.2009
	Alper Ömeroğlu, Kaan Arıç	Masonluk Bize Ne Kazandırır?	27.05.2009
	Tevfik Küçükpınar	İlahi Komedyada Sembolizma ve Ezoterizm	10.06.2009
	Alper Ömeroğlu, Kaan Arıç	Masonluk Bize Ne Kazandırır?	24.06.2009
AHİLER	H. Çınar, Ü. Kuloğlu, B. Yaman, H. Karlar, A. Akıllı, G. Fırat, A. Koç İsmail Bayer	Mabedi Mabet Yapanlar Biz Burada Ne Arıyoruz? Ne Alıyoruz?	26.03.2009 11.06.2009

LOCASI	KONUŞMACI	KONU	TARİH
ÇAG	Kasırğa Yıldırım, Murat Çobanoğlu	Orpheus ve Orpheusculuk	16.03.2009
	O. Kemal Güven, Hilmi Çelik	Pisagorculuk	06.04.2009
	Mustafa Doğrusoy	Masonlukta Görev Anlayışı	20.04.2009
	Cem İçli	Platonculuk	04.05.2009
	Kemal Ergür, Volkan Sakar	Taoculuk	18.05.2009
	Haluk Buyurgan	Gnostisizm	15.06.2009
GÖNÜL MİMARLARI	Teoman Bilgiç	Mevlana Celaleddini Rumi ve Fikirleri	03.03.2009
	Ali Kaş	Öteki ve Masonlar	17.03.2009
	Önder Öztürel	Akılcılık ve Kant	05.05.2009
EŞİTLİK	Belgin Erkan	100. Yılıımızda Türkiye'de Masonluk	10.03.2009
	Can Arpaç	37. Yılıında Eşitlik	24.03.2009
	Tevfik Orbey	Masonluk ve Müzik	14.04.2009
	Mehmet Bekar	100. Yılıında Türkiye Büyük Locası	14.04.2009
ANKARA	Mehmet Bekar	Türkiye Büyük Locasının 100. Yılı	06.03.2009
	Metin İmir	Atatürk'ün Sofraları	20.03.2009
	Serdar Günalp	İsrail Gezisi	01.05.2009
	Metin Atatüzün	Anadolu'da Antik Çağlara Uzanan Bir Perspektif İçerisinde Masonluğun Köklerinin Araştırılması	05.06.2009
YUNUS EMRE	Erdoğan Tan, Nejat Aydemir, Mustafa Saydam	Anderson Nizamnamesinin Yazılışından 2. Meşrutiyete Kadar Türk Masonluğu 1723-1908	09.03.2009
	Hikmet Özer	Bilimde ve Sanatta Önemli Masonlar	23.03.2009
	Necmiddin Bağdadioğlu, Faruk Dekeli, Oğuz Öğretmenoğlu	2. Meşrutiyetten Cumhuriyete Türk Masonluğu	13.04.2009
	Mutluer Tuncay	Devletteki Önemli Masonlar	27.04.2009
	Recep Demli	Halil Cibran Felsefesine Masonik Bakış	11.05.2009
	Murat Evirgen	1948-1965 Masonluğun Yeniden Faaliyete Başlaması ve Ayrılık	25.05.2009
	Murat Evirgen	1948-1965 Masonluğun Yeniden Faaliyete Başlaması ve Ayrılık	08.06.2009
	İLKE	Okan Işın	Masonik Bakış Açısından Kader Bilmecesi

LOCASI	KONUŞMACI	KONU	TARİH
	Tansı Atasev	Haydn'in Anısına (Olümünün 200. Yılı Nedeniyle)	27.03.2009
	Necdet Ottekin	Orta Avrupa Taőçı Ustaları	10.04.2009
	Kadir Berk	Rehberlik	24.04.2009
	Tansı Atasev, Kadir Berk, Uğur Özdilekcan, Semih Tuncer, Balkan Őencan	Masonluğumuz I. Bölüm-Normatif Düzenlemeler (BLT, LGT, LİT)	12.06.2009
	Tevfik Orbey	Ütopyalar Üzerine Masonca Düşünceler	26.06.2009
ATANUR	Taner Ercan, Mehmet Tunç, Cemil Keleşoğlu	Anadolu ve Masonluk	06.04.2009
	Doğan Çapan, Galip Demirkol, Can Erel, Behzat Etem, Oğulcan Evirgen	Rosslyn Őapeli ve Tampliyeler	01.06.2009
ÇUKUROVA	Selçuk Sızmaz	Ezoterizm, Sembolizm ve İnisiyasyon	10.03.2009
	Alper Özdemir	Landmarklar	24.03.2009
	Mehmet Bilgin	Hermetizm ve Ezoterizm	14.04.2009
	Adnan Akçay	Masonluk ve İnanç	12.05.2009
ERDEM	Hakan Göksu	Kişiler Kanun Önünde Eşit Olmalıdır	03.03.2009
	Önder Öztürel	Laiklik	17.03.2009
	Teoman Güre	Hay Allah, Allah Allah	07.04.2009
	Yavuz Türel	Kibir, Gurur ve Ham Taőımızı Yontmak	21.04.2009
	Önder Öztürel	Akılcılık ve Kant	05.05.2009
	Ömer Őahinkaya	Yeni Dönemde ABD, İslam Alemi İlişikleri, Geleceğe İlişkin Düzenlemeler (Masonik Açıdan da Bir Değerlendirme)	02.06.2009
	Egemen Karancı	Masonluk İçin Hangi Gelecek	16.06.2009
DENGE	Alp Ay	16. Yüzyılda İspanya ve Osmanlı	10.03.2009
	Teoman Gülen	Ege'de Gerçek Arayıőı	24.03.2009
	Müfik Gülgeç	Akıl ve Tutku (Jane Austen)	14.04.2009
	Aytek İtez, Güneri İrmak, İhan Kural	Meslekten Mesleğe	12.05.2009
	Orhan Buldaç	1789 Avrupa ve Osmanlı	09.06.2009

LOCASI	KONUŞMACI	KONU	TARİH
DOĞAN GUNEŞ	Remzi Sanver	Masonluğun Dünü, Bugünü, Yarını	09.03.2009
	Halit Yıldırım	İnsan Nedir? Nasıl İnsan Olunur?	23.03.2009
	Başar Şarer	Tüm Yönleri ile Zaman	27.04.2009
	Cahit Geveci	Yeryüzündeki Tanrı	11.05.2009
	Seyhan Çenetoğlu	Bilimin İnsana, İnsanın Bilime Katkısı	08.06.2009
TOLERANS	Aydın Göktan, Uğur Arkun, Mehmet Gürkan	Rehberlik	11.03.2009
	Esat Naci Or	Ezoterik Okullardan Ne Öğrenebiliriz?	08.04.2009
	Belgin Erkan	100. Yılında Türk Masonluğuna Bir Bakış	22.04.2009
	Taylan Lünel	Gönye Pergel Üzerinde Düşünmek	27.05.2009
	Çağlar Türker	Müzik Devrimi	10.06.2009
	KUTUP YILDIZI	Engin Erdoğan	Tapınak Şövalyeleri
Ahmet Doğan		Dünyada Masonik Çalışmalar	19.03.2009
Sabri Bolışık		Masonik Hatırlatmalar	02.04.2009
Ahmet Ersan		Mimarlık Penceresinden Operatif Döneme Bir Bakış	16.04.2009
ÜÇNUR	Remzi Sanver	Masonluğun Dünü, Bugünü ve Yarını	09.03.2009
	Çağatay Gökmen	Çanakkale Savaşları	23.03.2009
	Hakkı Büyükçivitçioğlu	Agape	11.05.2009
	Mehmet Tomak	Bilim Tarihinden Notlar	25.05.2009
BAŞKENT	Yılmaz Kaptan	Kimliğin Sosyal Süreç ve İnsan İlişkileri Açısından Değerlendirilmesi	20.04.2009
	Üner Öztürk	Masonlukta Kimlik (Karakter İnşaası)	04.05.2009
	Halit Tuzcuoğlu	Osmanlı Döneminde Masonluk	18.05.2009
	Rıfık Hazıroğlu	Masonik Kimliğin Masonik Kültüre Dönüşümü	01.06.2009
	Oktay Solak	100. Yılında Türk Masonluğu Üzerine Düşünceler	15.06.2009
	GÖKKUŞAĞI	Ali Kaş	Üstad Derecesi Sembolizması
Ertuğrul Cüceloğlu		Bir Kavram.. Bir Araştırma.. Simya	03.04.2009

LOCASI	KONUŞMACI	KONU	TARİH
	Belgin Erkan	100. Yılında Türk Masonluğuna Bir Bakış	17.04.2009
	Okan Işın	Yapı Sanatında Operatif Hür Masonlara Özgü Ritüellerin Gerisindeki İnançlar	15.05.2009
	Mehmet Temren	Yaşam, Ölüm ve Ötesi	29.05.2009
HOŞGÖRÜ	Oğuz Bilgiç, Ogan Keskin, Ali Eren	Neden İnsanız? Niçin Kendimizi Bilmeliyiz, Niye Mason Olduk?	06.05.2009
	Cem Evliyaoğlu, Bülent Gül, Feyyaz Ataç	Masonlukta Hoşgörü, Erdem ve Kardeşlik	20.05.2009
ANTALYA	Recai Tekoğlu	Masonik İletifim Yöntemleri	05.03.2009
	Güngör Öcal	Bölünme Sırasında ve Sonrasında Büyük Locamız	19.03.2009
	Hayati Sevgen	İnisiye Olmanın Ağır Yüğü	30.04.2009
	Çetin Vefkiöğlu	Ritüelin Ezoterik Açıklama ve Yorumu	07.05.2009
	Ömür Altuniçme	Dejavu	21.05.2009
	Ersin Lüleci	Kardeşlik Zinciri	04.06.2009
EKİN	Ali Kaş	Yükseliş Töreninin Yorumu	31.03.2009
	Oytun Deliktaő	Kabala	07.04.2009
	Korkut Özkorkut	Masonik Örgütlenme Kuralları ve Geleceğimiz	21.04.2009
	őuayip Balta	Acaba Mason muyuz?	02.06.2009
YÖRÜNGE	Kadir Varoğlu	Bilginin Psikolojisi ve İletifim	10.03.2009
	Murat Vural	Masonluğun 100. Yılında Masonluk, Masonlar ve Toplum	12.05.2009
PERGEL	Yaşar Aysev	İnisiyasyon	03.03.2009
	Ali Kaş	Yükseliş Töreninin Yorumu	31.03.2009
	Teoman Güre	Hay Allah, Allah Allah	07.04.2009
	Önder Öztürel	Akılcılık ve Kant	05.05.2009
	őuayip Balta	Acaba Mason Muyuz?	02.06.2009
UYUM	Cenap Emre, Mehmet Topsakal, Doruk Gökőin	Avrupa ve Biz	12.03.2009
	Behçet Sepici	Türkiye'de Masonluk Tarihçesi	26.03.2009
	Melekzat Öktem, Barış Özmüt, Atahan Altun	Bektaőilik-Mevlevilik	30.04.2009
	Mehmet Kıcıman, Kutay Batur, Cengiz Ülger, Zekai Seçkin	Anderson Yasaları	14.05.2009

LOCASI	KONUŞMACI	KONU	TARİH
	Ergun Alkan, Bülent Bağdatlı, Onur İslim	Türk Anayasa Hukukunda Gelişmeler	28.05.2009
GÜNEY YILDIZI	Armağan Gürkan	Özgürlük, Eşitlik, Kardeşlik	26.03.2009
	Tayfun Turhanoğlu	Loca ve Masonik Disiplin	09.04.2009
	Mustafa Ersöz	Masonluğun Evrenselliği ve Kökenine Kısa Bir Bakış	14.05.2009
	Ziya Uzuneyüpoğlu	Güven	28.05.2009
	Mürsel Esirgemez	Görevlerinizi Her An Düşününüz	25.06.2009
AND	Nadir Elibol	Ödünç İnançlar	01.04.2009
	Recep Boztemur, Hasan Vaizoğlu, Mahmut Can Yağmurdur	Spekülatif Masonluğun Tarihsel Gelişimi ve Amaçları	06.05.2009
	Hilmi Güven	Bir Kuruluş Öyküsü 1909	20.05.2009
	Turhan Kayasü	Sihirli Flüt ve Masonik Öğeler	03.06.2009
ESKİŞEHİR	Ali Murat Vural	Türk Masonluğunda Mason, Masonluk ve Toplum	23.03.2009
	Erdal Yavuz	Türk Masonluğunun 100. Yılında Cumhuriyet Aydınlanması ve Masonların Etkileri	27.04.2009
	Zeki Alasya	Ziya Gökalp Kardeş	04.05.2009
	Yalçın Erceber	Masonluğumuzun 100. Yılı ve Geleceğimiz	25.05.2009
	Barış Sütken	Masonluğun 100. Yılında Türk Masonluğu ve Hukuk	08.06.2009
ÇINAR	Erkan Yücel	Ülkemizde Masonluğun Başlangıcı ve Evreleri	05.03.2009
	Cavit Mocan	Nobel Ödüllü Masonlar	19.03.2009
	Ertan Karasu	İlk Büyük Üstadımız Mehmet Talat Paşa	02.04.2009
	Ömer Aytaç	Masonluk ve Mistisizm	16.04.2009
	Bülent Bek	Voltaire	21.05.2009
EVRİM	Metin İmir	Atatürk'ün Sofraları	02.03.2009
	Ali Kaş	Öteki ve Masonluk	20.04.2009
PUSULA	Metin Heper	Osmanlı'nın Cumhuriyet Mirası: Kabullenme Anlamında Tolerans	18.03.2009
	Sezai Yılmaz	Akıl, Sezgi, Bilim ve Bilgi	15.04.2009
	Alp Can	Günümüz Biliminde Evrim Teorisinin Yeri ve Önemi	06.05.2009
	Sezai Yılmaz	Ezoterik Gelenekler, Dinler ve Masonluk	20.05.2009

LOCASI	KONUŞMACI	KONU	TARİH
ODAK	Halil Kazaz	Ulkü Mabedi	02.04.2009
DEFNE	Alp Çekere, Gökhan Orhan	Yunus Emre	04.03.2009
	İ. Girgin, H. Üçem, G. Orhan	Bir Kitap "Simyacı, Paulo Coelho"	18.03.2009
	Sabit Ağaoğlu	Masonik Etiket	15.04.2009
BİLİM	Ural Ada	Öncesi ve Sonrası ile 1200'lerde Anadolu ve Anadolu'yu Aydınlatanlar	25.03.2009
	Cengiz Bulut	Avrupa Aydınlanması, 1450-1789 Dönemi	13.05.2009
	Halit Yıldırım	Kendini Bil	22.04.2009
	Erim Kirmetçi	EKSR	27.05.2009
ÖZGÜRLÜK	Murat Yegül	7 Ölümcül Günah	10.03.2009
	Muammer Şahin	Sabatay Sevi, Sabataycılık ve Etkileşim	24.03.2009
	Kaya Yazgan	Aristoya Hayranım-Aristoya Düşmanım	14.04.2009
	Nejat Kutup Mehmet Özdemir	Siyah Kuğu Anti Masonik Hareketler ve Büyük Üstat En Muhterem Ahmet Salih Korur K.'e Saldırıları	28.04.2009 12.04.2009
	Cahit Geveci	Yunus Emre'nin İnisiyatik Öğretisi	09.06.2009
MOZAİK	Belgin Erkan	100. Yılında Türk Masonluğuna Bakış	27.03.2009
	Erdal Biskevelci	Enerji ve Hürriyet	17.03.2009
	Zeki Alasya	V. Murat	24.04.2009
	Ersin Yılmaz	Cahilliğe Karşı Silahlarımız	08.05.2009
GÜNEŞ	Erhan Erdem	Önce İnsan, Sonra Mason	12.03.2009
	Sunay Akın	Mehmet Münif Kardeşimizin Hayali	27.03.2009
	Celil Layiktez	Ritüellerin (Genelde) Gelişmesi ve Türk Riti	09.04.2009
	Yüksel Kazmirci	Ezoterizm Niçin Masonik Öğretinin Temel Taşdır	23.04.2009
	Selçuk Akıltopu	Ölçü	14.05.2009
	Remzi Sanver	Ritüellerimiz Üzerine	28.05.2009
ÇAĞRI	Ilgaz Arnaz	Musa Kazım Efendi Kardeş	24.03.2009
	Zihni Arslan	Fransız Devrimi ve Mason Kardeşlerimiz	12.05.2009

LOCASI	KONUŞMACI	KONU	TARİH
	Serdar Erçakmak	İnsan Atatürk	26.05.2009
	Fevzi Akansel	Masonluk Amaç mı? Araç mı?	09.06.2009
HİTİT GÜNEŞİ	Remzi Sanver	Hür Masonluğun Dünü, Bugünü, Yarını	09.03.2009
	Mehmet Tansal, Kemal Kalk	Krali Sanat ve Işık Şehir	27.04.2009
	Emre Yavuz	Sevginin 5 Dili	25.05.2009
BİRLİK	Fehmi Çataltepe	İnsan Olmanın Özü, Kendi Yaşamını Yönlendirebilmektir	03.03.2009
	Teoman Güre	Hay Allah, Allah Allah	07.04.2009
	Süleyman Son	Masonluğun Gerçek Hedefi	21.04.2009
	Barbaros Onulay	Düşünce Özgürlüğü ve Özgür Düşünce	05.05.2009
	Semih Cop	Masonluktan Beklentilerimiz	02.06.2009
	Kıvanç Bayyurt	Kardeşlik Duygusu	16.06.2009
TANYILDIZI	Remzi Sanver	Masonluğun Dünü, Bugünü, Yarını	09.03.2009
	Mete Gürler	Masallar ve Semboller	23.03.2009
	Onur Arsal	Quantum Mekaniğinin Düşünceye Getirdikleri	13.04.2009
	Orkun Öztuna	Bir Türk Girişimcisi, Nuri Demirağ	25.05.2009
	Süreyya Baltan	Rit, Ritüel ve Obediyans Kavramları Üzerine Bir Derleme	22.06.2009
ŞAFAK	Sunay Demircan	T'nin Gizemi	15.03.2009
	Levent Tanrıdağ	Sembolizma Kavramı	14.05.2009
	Cengizhan Erzincan	Gılgamış Destanı'nın Masonik Yorumu	28.05.2009
	Sezai Yılmaz	Havadan Sudan, Dereden Tepeden Söyleşiler	12.02.2009
SİMURG	Ender Arkun	Masonluğun Ulaşılamayan Sırrı	09.04.2009
	Mete Gürler	Masallar ve Semboller	30.04.2009
	Muammer Şahin	Sabataycılık, Sabatay Sevi ve Tekileşim	28.05.2009
SEDİR AĞACI	Erol Baytok	Aydınlanmanın Felsefi Temelleri	13.03.2009
	Mustafa Tozluuyurt	Anadolu'nun Aydınlanması	27.03.2009
	Koray Özalp	Anadolu'nun Aydınlanmasında Mason'ların Rolü	24.04.2009
	Altay Birand	Masonlukta Görev Duygusu ve Bilinci	08.05.2009

LOCASI	KONUŞMACI	KONU	TARİH
	Şinasi Erdemli	Masonluğun Gayesi ve Hedefleri	22.05.2009
	Abdullah Kiraz	Masonik Davranış ve Őlęü	12.06.2009
BİRİKİM	Mehmet Bekar	Türkiye Büyük Locasının 100. Yılı	02.03.2009
	Erkan Yücel	Ülkemizde Masonluğun Başlangıcı ve Evreleri	04.05.2009
	Evren Ersü	Gökbilim	15.06.2009
AYDINLIK	Hasan Yaşar Akyar	Yerel Yönetimler ve Kentsel Teknik Altyapı	25.03.2009
	Sinan Vargı	Taassup	13.05.2009
KAYNAK	Erkan Uğar	Yapay Zeka'da Sağduyusal Akıl Yürütme	11.03.2009
	Namdar UluŐahin	Hurufilik	25.03.2009
	Özcan Ertürk	Uyku	08.04.2009
	Ahmet Sürmeli	Hermes	22.04.2009
	Namdar UluŐahin	Kahramanın Yolculuğu	13.05.2009
	Erim Kiremitęi	Eski ve Kabul Edilmiş Skoç Riti	27.05.2009
	Umut Asil	Müzik ve Yapıları	10.06.2009
SAğDUYU	Cengiz İnal	Masona YakıŐır Şekilde Yaşamak	09.03.2009
	Yalıın Erceber	Mason Kimliği ve Aydın İnsan	13.04.2009
ÖNDER	Güngör Öcal	Bölünme Öncesinde ve Sonrasında Büyük Locamız	12.03.2009
	Ahmet Türkęapar	Muhafazakarlık ve Masonluk	09.04.2009
YÖNTEM	Vefa Çiftçiöğlü	Aydınlanmanın Felsefesi	19.03.2009
	Aydın Ünal	Aydınlanma Çağını Hazırlayan Faktörler	15.05.2009
	Mithat Karakelle	Aydınlanma ve Sanat	05.06.2009
	Orkun AktaŐ	Aydınlanma ve Din	19.02.2009
DÜŞÜN	Aydın Göktan, Uğur Arkun, Oktay Gürkan	Rehberlik	11.03.2009
	Cemal Kadioğlü	Geçmişten Geleceğe Yaşam	25.03.2009
	Necdet Kesmez	Ben Neysem Oyum	08.04.2009
	Necdet Ersoy	Kendini Bilmek Neleri Bilmektir	13.05.2009
	İlhan Kesmez	Mason ve Mekan	27.05.2009
ADANA	Alpay ŐzcaŐ	Ezoterizm ile Tekamülde Tanrı İnancının Nedeni	02.03.2009
	Alper Amado	Masonluk ve Teizm	16.03.2009
	İŐık Olcay	Azim, Hırs ve Masonluk	20.04.2009

LOCASI	KONUŞMACI	KONU	TARİH
	Alicem Őekerli	Masonluk Ulküsünün İnsanlığın Gelişimine Etkisi	19.05.2009
	Tamer Gök	Masonlukta Bijular	01.06.2009
SÜMER	Halit Yıldırım	Hologram, Mikrokozmoz- Makrokozmoz, Bütüncül Düşünce ve Evren Algılayışı	13.03.2009
	Engin Dizdarer, Emir Alp Güner	Sümer ve Uygarlıklar; İkel Toplumdan Uygarlığa Geçiş	27.03.2009
	Asaf Böke	Burada Ne Amaçla Toplanıyoruz?	10.04.2009
	Tahir Özkan Kalkan	Türkiye ve Değişim	24.04.2009
	Mehmet Bekar	Türkiye Büyük Locasının 100. Yılı	08.05.2009
	Naki Selmanpakoğlu	Küreselleşmenin Kültürümüze Etkisi	22.05.2009
	Asaf Böke, Nazif Uygur	Sümer ve Uygarlıklar; Sümer Mitolojisi	12.06.2009
<u>İZMİR</u>			
İZMİR	Şadan Gökovalı	Anadolu Öncülerinde M.'ik Düşünceler	12.03.2009
	Tuncay Filiz	Evrimin İki Mimarı	09.04.2009
	Berkhan Savaşçın	Bilim + Ben = M.	04.06.2009
NUR	Serdar Dinç	Masonluğun Ülküsü Hakikati Aramaktır	03.03.2009
	Harun Özdaş	Bir Malta Şövalyesinin Günlükleri	31.03.2009
	Enis Güllüoğlu, Tolga Karabece, Mustafa Coşkun	Özgürlük	28.04.2009
	Harun Özdaş, Murat Atik, Göksel Pakler	Antik Mısır'da M.'luğun İzleri	26.05.2009
PROMETHEE	Serkan Odaman	Hoşgörü, Kardeşlik ve Mevlana	15.04.2009
	Vahit Cüneyt İşiker	Kalfanın Yolculukları	22.04.2009
	Hasan Bambuoğlu	Protagoras	06.05.2009
GÖNÜL	Tuncay Filiz	Evrimin İki Mimarı	09.03.2009
	Murat Çim	Eski Mükellefiyetler	02.04.2009
	Ali Aysan	Spekülatif M.'luğun Doğuşu	16.04.2009
	Ferdi Yetiştiren	Kültür	14.05.2009
İRFAN	Yavuz Selim Ağaoğlu	M.'ik Çalışma Tablosunun Tarihçesi	20.04.2009

LOCASI	KONUŞMACI	KONU	TARİH
	Onder Öztürel	Laiklik	04.05.2009
	Bora Öner	M. Neden Kuşukcu Olmalıdır?	18.05.2009
ÜMİT	Harun Kuzgun	En Muh. Kemalettin Apak K.	03.03.2009
	Türkhan Slem	Vicdan ve Erdem	31.03.2009
	Yüksel Kazmirci	Ezoterizm Niçin M.'ik Öğretinin Temel Taşıdır?	14.04.2009
	İlkay Söylemezoğlu	Üç Yolculuk	12.05.2009
EPHESUS	Yüksel Kazmirci	Ezoterizm Niçin M.'ik Öğretinin Temel Taşıdır?	16.03.2009
	Avram Ventura	Çalışıyorum, O Halde Varım.	26.03.2009
	Ömer Akyüz	Ritüeller	13.04.2009
	Berkhan Savaşçın	Kimler Mason Olabilir?	27.04.2009
	Ömer Baybars Tek	Değer Yaratmak ve M.'ik Değerler	11.05.2009
EYLEM	Ali Rıza Saysen	Ülkü Mabedi Kurmadaki 39 Yıllık Serüven	16.03.2009
	Önder Öztürel	Rasyonalizm ve Kant	11.05.2009
MANİSA	Çetin Türkcü	Manisa'da M.'luğun Gelişimi	11.03.2009
	Osman Çamlı	Yaşamın İçinde Kaos, Kaosun İçinde Yaşam	25.03.2009
	Mehmet Selçuki	3 Sütun	08.04.2009
	Mehmet Akif Bağören, Bülent Omay	Rochefaucoult'a Rağmen	22.04.2009
EGE	Hakan Ersöz	Bir Mason: Tanju Koray	19.03.2009
	Üzeyir Kırca	M.'lukta Görev ve Eğitim	16.04.2009
	Mehmet İzli	Etkilemek	14.05.2009
	Metin Gözen	İnsanlığın Özgürlük Sorunu	28.05.2009
IŞIN	Eray Kara	Nefreti Bilmeden Sevgiyi Bilebilir miyiz?	16.03.2009
	Nihat Demirkol	M.'ik Bir Sembol Olarak NEY	13.04.2009
	Haluk Kahyaoğlu	M. ve M.'luk	25.05.2009
	Kenan Değerli	M. ve Toplum	08.06.2009
BAŐARI	Levent Elbeyli	Akıl ve Sezgi	09.03.2009
	Yüksel Kazmirci	Ezoterizm Niçin M.'ik Öğretinin Temel Taşıdır?	06.04.2009
	Yavuz Selim Ağaoğlu	M.'ik Çalışma Tablosunun Tarihçesi	20.04.2009
	Halil Kalaycıoğlu	Akıl ve Hikmet	18.05.2009

LOCASI	KONUŞMACI	KONU	TARİH
UÇSUTUN	Haluk Dönmez	M., M.'luk ve M.'lar	26.03.2009
	Efe Erginer	Mağara	07.05.2009
KARŞIYAKA	Alpay Ergun	M.'lukta Disiplin	16.03.2009
	Koray Şayer	Aydınlanmaya Yolculuk	13.04.2009
	Hamit Serdar Çötört	Düşünce Tarihinde Ütopyalardan Perspektifinden Ülkü Mabedine Bakış	11.05.2009
	Ali Haydar Yağcıoğlu	Tefekkür Hüccresinin Düşündürdükleri	08.06.2009
BODRUM	Berkhan Savaşçın	Bilim + Ben = M.	23.04.2009
	Deniz Eyiç	Kardeşlerimin Yardımına Koşacağım	28.05.2009
KORDON	Avni Çengel	M.'lukta Disiplin	07.05.2009
	Fatih Aracı	İnsanı İnsanda Aramak	21.05.2009
DOĞA	Bedri Yılmaz	Jöntürkler ve Masonluk	11.03.2009
	Remzi Sanver	M.'lukta İntizam	07.04.2009
	Murat Dayıcan	Din, Toplum ve Masonluk	21.04.2009
	Tayfun Adanır	M.'lukta Önlük Sembolizması	05.05.2009
TAN	Mehmet Ak	100. Yılda Türk M.'luğu	17.03.2009
	Cengiz Özari	M.'luk Üzerine	28.04.2009
OCAK	Ali Rıza Pehlivan	Tasavvuf ve Tasavvufta Aşk	19.03.2009
	İbrahim Yegül	Hiram Usta	30.04.2009
	Ali Talak	M.'lukta Nur ve Tekrisin Anlamı	14.05.2009
	Kamuran Zerener	Teklif, Tekris ve Sebat	11.06.2009
ŞAKUL	Ata Bozoklar	Çağımız, Bilim, Kuantum ve Ötesi	23.03.2009
	Sait Gürsoy	Susabilmek	20.04.2009
	Aykan Candemir	Anadolu'da Taş Ustaları	01.06.2009
MARMARİS	Cüneyt Akdeniz	Türkiye'de Masonluk Tarihi	07.05.2009
	Semih Adıyaman	Heraklitos'dan Darwin'e Değişim ve Evrim	21.05.2009
	Ahmet Kurtaran	Tekris	18.06.2009
NOKTA	Bora Soysal	Dairenin Dışındaki Aydın	09.03.2009
	Ahmet Önen	Özgürlük	23.03.2009
	Yavuz Selim Ağaoğlu	M.'ik Çalışma Tablosunun Tarihçesi	20.04.2009

LOCASI	KONUŞMACI	KONU	TARİH
	Ergun Aybars	Talat Paşa	04.05.2009
	Taner Karabulut	Farkındalık	18.05.2009
İMBAT	Namık OnmuŐ	Tekâmül	10.03.2009
	Uğur UrŐan	Müzik ve Masonluk	24.03.2009
	Remzi Sanver	M.'lukta İntizam	07.04.2009
	Mustafa Aran	Kardeşlik	05.05.2009
	Suphi Varım	Ruhumuzdaki Üçgen	02.06.2009
NİRENGİ	Haydar Akay	Niçin Buradayız?	19.03.2009
	Ziya Tuğrul Güneş	Evrensel İnsanlık Mabedi	02.04.2009
	Levent Kocaoğlan	Bir Anadolu Gezisinden Masonik Pencereler	30.04.2009
	Cüneyt Akdeniz	Türkiye'de Masonluk Tarihi	28.05.2009
	Ömer Çiftçi	M. Tatil Yapar mı?	11.06.2009
AGORA	Gürol Gültekin	Kuruluş	09.04.2009
	Engin Küçükören	Estetik-Nezakat-Zerafet	07.05.2009
İŐIK	Tamer Gediz	Mukabil Bakış AçıŐından Landmarklar	09.03.2009
	Nihat Demirkol	Masonik Bir Sembol Olarak NEY	23.03.2009
	Ozan Batu	Açık Yürekli Olmak, Gerçeklerden Korkmamak	06.04.2009
	Yavuz Selim Ağaoğlu	M.'ik Çalışma Tablosunun Tarihçesi	20.04.2009
	İbrahim Necati Güdüm	Felsefe Neden Gereklidir?	04.05.2009
FETHİYE	İbrahim Öztürk	Sevgi	24.03.2009
	Erdem Őermet	M.'ik Erdem	14.04.2009
	Teoman Gürgan	Yazılı Olmayan Kurallar ve M.'ik Protokol Ritüeli	28.04.2009
	Erdem Őermet	M.'ik İlkeler	09.05.2009
TERAZİ	Ethem Buldanlıoğlu	Atatürk Gibi Düşünmek	16.04.2009
	Mehmet İzli	Etkilemek	14.05.2009
	Cemil Çetintürk	M.'lukta Tahkikat	28.05.2009
ÇEŞME	Ömer Akyüz	M.'lukta Yazılı Olmayan Kurallar	15.03.2009
	Tuna Uslu	Hermes'in Yolculuğu	12.04.2009
	Cüneyt Akdeniz	Türkiye'de Masonluk Tarihi	03.05.2009
	Ergin Algım	Ortaçağ ve Yeniçağda M.'ik Hareketler	17.05.2009

LOCASI	KONUŐMAMI	KONU	TARİH
	Avni Demir	Neden M. Olunur, Nasıl M. Olunur?	31.05.2009
	Teoman Gürgan	Yeni Bir YaŐa Girerken	14.06.2009
SENTEZ	Hsn Dkmeçi	Çanakkale	24.03.2009
	Remzi Sanver	M.'lukta İntizam	07.04.2009
	Figen Kuter	Dönüm Noktası	21.04.2009
	Hasan Baklacı	Adam Smith ve Masonluk	05.05.2009
KUŞADASI	Haluk Tosuner	Aklın Yolculuğu	08.04.2009
	Üzeyir Kırca	Masonlukta Görev ve EĞitim	13.05.2009
ZUHAL	Ercan lk	Bermuda çgeni: Akıl, zgrlk ve Adalet	12.03.2009
	İsfendiyar Yıldız	Bir Esere Yukardan ve Belli Bir Yükseklikten Bakmak Gerekir	09.04.2009
	Ertan Tkn	Sır Saklama	21.04.2009
	nder ztrel	Rasyonalizm ve Descartes	07.05.2009
ÖZVERİ	Berkhan SavaŐın	Bilim + Ben = M.	08.04.2009
	Halim Erker	Tarihin Tarihten Sunumu	22.04.2009
	Nuri Çadıral	Türkiye M.'luk Tarihi	20.05.2009
HERMES	Cahit lk	Neden Tarih?	13.04.2009
HERODOT	Şadan Gökovalı	Bodrum Esintileri	05.03.2009
	Hamdi TopçuĞlu	Vicdan	19.03.2009
	Semih Adıyaman	Heraklitos'dan Darwin'e Değişim ve Evrim	21.05.2009
DOKUZ EYLÜL	Hamdi TopçuĞlu	Vicdan	19.03.2009
	Remzi Sanver	M.'lukta İntizam	07.04.2009
	Ahmet Őenkt	M.'luğun Hukuki Düzeni	05.05.2009

ARAMIZDAN AYRILANLAR

ADI SOYADI	DOĞUM YERİ VE TARİHİ	TEKRİR TARİHİ	LOCASI	İNTİKAL TARİHİ
Muzaffer Çelik	Daday 1956	25.01.2004	Şafak	16.03.2009
Albert Guakil	İstanbul 1911	01.01.1934	Kardeşlik	17.03.2009
Mustafa Turhan Közbek	İzmit 1925	27.09.1983	Doğuş	22.03.2009
Müfit Cumhuriyet Ferman	İstanbul 1926	20.01.1981	Ülke	23.03.2009
Ahmet Doğan Yalım	Akşehir 1930	22.12.1969	Musavat	24.03.2009
M. Kemal Adıyaman	İzmir 1921	28.04.1967	Işın	27.03.2009
Kürşat Ceylan	Ankara 1968	09.10.2006	Üçnur	23.04.2009
Hüseyin Türktan	İzmit 1915	03.10.1959	And	28.04.2009
İbrahim Gürtan	İstanbul 1944	28.11.1991	Erman	30.04.2009
Erdal Karasu	Karşıyaka 1926	27.02.1964	Işık	01.05.2209
Ali İlder Taner	Tosya 1940	20.04.1992	Kuşadası	02.05.2009
Etel Kayıran	Eskişehir 1955	30.03.1995	İstanbul	03.05.2009
İlkay Karayalçın	İzmir 1964	21.12.2000	Ege	04.05.2009
Selim Akbükrek	İstanbul 1914	07.02.1951	Hümanitas	08.05.2009
Cem Demir	Elazığ 1972	12.03.2009	Sadık Dostlar	20.05.2009
Oral Özhan	Rize 1932	22.05.1970	Kültür	25.05.2009
Gökhan Ünal	Urfa 1947	03.02.2009	Mimar Hiram	26.05.2009
Erol Evgin	İstanbul 1934	01.10.1975	Ahenk	27.05.2009
Ceyhan Turnalı	Ceyhan 1953	18.12.1995	Sentez	06.06.2009
Hakan Baki Gülsün	İstanbul 1960	02.03.2007	Güzel İstanbul	09.06.2009
Ahmet Saim Taytanlı	Manisa 1917	29.09.1964	Çeşme	11.06.2009
Ercan Öngör	Ankara 1939	09.05.1989	Fazilet	15.06.2009
Selim Hakmen	Tokat 1912	22.02.1951	İzmir	16.06.2009
Necip Pektaş	İstanbul 1913	06.11.1964	Uyanış	17.06.2009
M. Aydın Tamtürk	İzmir 1926	18.03.1974	Sevgi	23.06.2009
Ahmet Mısırlıoğlu	Samsun 1929	25.10.1973	Ülke	26.06.2009

HİÇ BİR ŞEY ÖLMEZ – HER ŞEY YAŞAR

Eb. Maş.'a intikal eden Kardeşlerimize Ev.'in Ul. Mi.'ndan sonsuz mağfiret, kederli ailelerine ve bütün Kardeşlerimize sabırlar dileriz.

MİMAR SİNAN DERGİSİ

YAYIN KURALLARI

Mimar Sinan Dergisi Hür ve Kabul Edilmiş Masonlar Büyük Locası Derneği'nin üç ayda bir yayınlanan süreli yayın organıdır. Dergide, Masonlukla ilgili araştırma, makale ve çeviriler yayınlanır. Dergide yayınlanan yazılar, yazarların şahsi görüşlerini ifade etmektedir ve sorumluluğu kendilerine aittir. Bu yazılar Hür ve Kabul Edilmiş Masonlar Büyük Locası'nın veya Büyük Loca'nın başka bir masonik biriminin resmi görüşlerini veya fikirlerini temsil etmez.

MİMAR SİNAN DERGİSİNE TEKLİF EDİLEN ADAY YAZILARIN BİÇİMİ: Yazılar kâğıda basılmış 2 nüsha örnek ile birlikte elektronik ortamda verilmeli, kesinlikle konferans üslubunda olmamalıdır. Ayrıca yazının mümkünse İngilizce, mümkün değilse Türkçe kısa bir özeti ile yazı başlığının İngilizcesi bulunmalı ve faydalanılan kaynaklar mutlaka belirtilmelidir. Kaynaklar metin içinde anılma sırasına göre dizilmeli, kaynaklar başlığı altında yazının sonunda yer almalıdır. İnternet'ten alınan kaynakların doğruluğu mutlaka tahkik edilmelidir. Yazıda resim veya şekil kullanılmışsa; bunlar yazının içindeki yerine konulduğu gibi, ayrı birer dosya olarak da verilmeli, resimler basılabilecek kalitede olmalıdır.

Çeviri yazılarda; yazarın ve çevirenin adı ile birlikte orijinal yazının nerede ve hangi tarihte yayınlandığı belirtilmelidir. Ayrıca müellifin onayı alınmış olmalı veya yazının telif hakkı sorunu olmamalıdır.

Gönderilen yazılar Yayın Kurulunun onayından geçtikten sonra yayınlanır. Yayın Kurulu gerekli gördüğü durumlarda metinde düzeltmeler yapabilir. Gönderilen veya yayınlanan yazılar için herhangi bir ücret ödenmez.

Yazarlar yazılarını, Yayın Kuruluna gönderdiklerinde bu şartları kabul etmiş sayılırlar.

YAZIŞMA ADRESİ:

MİMAR SİNAN DERGİSİ YAYIN KURULU:

BÜYÜK SEKRETERLİK

Nur-u Ziya Sokak, No.9, 34420 Beyoğlu - İstanbul

mimarsinandergisi@gmail.com

MİMAR SİNAN

**Bulletin of the Grand Lodge
of Free and Accepted Masons of Turkey**

ISSN 1301-2762

CONTENTS

8. Message from the Grand Master Salih EVCİLERLİ
13. General Assembly No: 3/15,
November 01, 1953 Suha UMUR-Yavuz AKSEL
34. A Historical Symbol of the Constitution:
Mithat Pasha Tamer AYAN
49. The Progress of Belief and Thought in the
History of Humanity Ünal URAS
65. Masonic Conceptions of Ancient Anatolian
Philosophers Şadan GÖKOVALI
75. News from Lodges Mimar SİNAN
110. Obituaries Mimar SİNAN

Address : 9, Nuruziya Sokağı — Beyoğlu / İSTANBUL

YEAR : 2009

NO : 149

